

“Azərbaycan Beynəlxalq Bankı” ASC

Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları

*31 dekabr 2023-cü il tarixində başa çatan il üzrə
müstəqil auditorun hesabatı ilə birlikdə*

Mündəricat

Müstəqil auditorun hesabatı

Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları

Konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat	1
Konsolidasiya edilmiş mənfəət və ya zərər və digər ümumi gəlir haqqında hesabat	2
Konsolidasiya edilmiş kapitalda dəyişikliklər haqqında hesabat	3
Konsolidasiya edilmiş pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabat.....	4

Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına dair qeydlər

1. Əsas fəaliyyət	6
2. Hesabatların tərtibatının əsası.....	6
3. Mühüm uçot prinsiplərinin icmalı	7
4. Mühüm uçot mühakimələri və ehtimalları	13
5. Səqmentlər üzrə hesabatların hazırlanması	14
6. Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	16
7. Banklardan və digər maliyyə təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	16
8. İnvestisiya qiymətli kağızları	17
9. Müştərilərə verilmiş kreditlər.....	19
10. Əmlak, avadanlıq və qeyri-maddi aktivlər.....	25
11. Digər aktivlər və öhdəliklər	27
12. Banklar və digər maliyyə təşkilatları qarşısında öhdəliklər	28
13. Müştəri hesabları	28
14. Digər borc öhdəlikləri.....	29
15. Buraxılmış borc qiymətli kağızları	29
16. Vergilər	30
17. Kapital	31
18. "Aqrarkredit" QSC ilə hesablaşmalar	32
19. Təəhhüdlər və potensial öhdəliklər.....	32
20. Kredit zərəri üzrə xərc və digər dəyərsizləşmə.....	37
20. Kredit zərəri üzrə xərc və digər dəyərsizləşmə (davamı).....	38
21. Haqq və komissiya gəliri və xərci.....	38
22. Əməliyyat xərcləri	38
23. Risklərin idarə edilməsi.....	39
24. Ədalətli dəyərin ölçülməsi.....	50
25. Aktivlərin və öhdəliklərin ödəmə müddətlərinin təhlili.....	52
26. Aidiyyəti olan şəxslərə dair açıqlamalar.....	53
27. Kapital adekvatlığı	55

Müstəqil auditorun hesabatı

“Azərbaycan Beynəlxalq Bankı” ASC-nin
Səhmdarlarına və Müşahidə Şurasına

Rəy

Biz “Azərbaycan Beynəlxalq Bankı” ASC-nin və onun törəmə müəssisələrinin (“Qrup”) 31 dekabr 2023-cü il tarixinə konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatdan və həmin tarixdə başa çatan il üzrə konsolidasiya edilmiş mənfəət və ya zərər və digər ümumi gəlir, konsolidasiya edilmiş kapitalda dəyişikliklər və konsolidasiya edilmiş pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabatlardan, habelə əhəmiyyətli mühasibat uçotu prinsipləri haqqında məlumat da daxil olmaqla konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına dair qeydlərdən ibarət olan konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının auditini apardıq.

Bizim fikrimizcə, əlavə edilən konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları 31 dekabr 2023-cü il tarixinə Qrupun konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyətini və həmin tarixdə başa çatan il üzrə konsolidasiya edilmiş maliyyə nəticələrini və konsolidasiya edilmiş pul vəsaitlərinin hərəkətini Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarına (“MHBS”) uyğun olaraq bütün əhəmiyyətli aspektlər üzrə düzgün əks etdirir.

Rəy üçün əsas

Biz auditini Beynəlxalq Audit Standartlarına (“BAS”) uyğun olaraq apardıq. Bizim həmin standartlar üzrə öhdəliklərimiz hesabatımızın “Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının auditini üzrə auditorun məsuliyyəti” bölməsində təsvir olunur. Mühasiblər üçün Beynəlxalq Etika Standartları Şurasının “Peşəkar mühasiblərin etika məcəlləsinə (Beynəlxalq Müstəqillik Standartları daxil olmaqla) (“MBESS Məcəlləsi”) uyğun olaraq biz Qrupdan müstəqillik və MBESS Məcəlləsinə uyğun olaraq etika ilə bağlı digər öhdəliklərimizi yerinə yetirmişik. Biz hesab edirik ki, əldə etdiyimiz audit dəlili auditor rəyinin bildirilməsi üçün yetərli və müvafiq əsası təmin edir.

Əsas audit məsələləri

Əsas audit məsələləri peşəkar mühakiməmizə uyğun olaraq cari dövrün konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının auditini üçün daha önəmli olan məsələlərdir. Həmin məsələlər konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının tərəfimizdən aparılan auditini kontekstində və bu hesabatlar üzrə rəyimiz formalaşdığı zaman ümumi şəkildə nəzərdən keçirilmişdir. Sözügedən məsələlərə dair biz ayrıca rəy bildirmirik. Aşağıda göstərilən məsələnin audit zamanı hansı şəkildə nəzərdən keçirildiyi həmin kontekstdə təsvir olunur.

Building a better working world

Hesabatımızın "Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının auditi üzrə auditorun məsuliyyəti" bölməsində təsvir olunan öhdəliklərimizi, o cümlədən həmin məsələlərlə bağlı olan öhdəlikləri yerinə yetirdik. Müvafiq olaraq, apardığımız audit konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarında əhəmiyyətli təhrif risklərinin tərəfimizdən qiymətləndirilməsinə cavab verəcək prosedurların yerinə yetirilməsini əhatə edirdi. Audit prosedurlarımızın, o cümlədən aşağıdakı məsələnin nəzərdən keçirilməsi üçün yerinə yetirilmiş prosedurların nəticələri əlavə edilən konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları üzrə audit rəyimizin əsasını təşkil edir.

Əsas audit məsələləri

Tərəfimizdən aparılan audit zamanı əsas audit məsələləri hansı şəkildə nəzərdən keçirilmişdir

Müştərilərə verilmiş kreditlər üzrə dəyərsizləşmə ehtiyatı və kreditlə bağlı təəhhüdlər üzrə ehtiyat

Müştərilərə verilmiş kreditlər üzrə ehtiyatın və kreditlə bağlı təəhhüdlər üzrə ehtiyatın Qrupun maliyyə vəziyyəti üçün əhəmiyyətini, 9 sayılı "Maliyyə alətləri" adlı MHBS ("9 sayılı MHBS") əsasında gözlənilən kredit zərərlərinin ("GKZ") qiymətləndirilməsi ilə bağlı çətinlikləri və mühakimələri nəzərə alaraq, biz bu sahəni əsas audit məsələsi hesab etdik.

Qrup defolt ehtimalını, proqnozlaşdırılan defolt riskini və defolt halında yaranan riski müəyyən etmək üçün keçmiş dövrlər üzrə müşahidə edilən məlumatları, cari iqtisadi vəziyyəti və mövcud proqnoz məlumatlarını nəzərdən keçirməklə əhəmiyyətli mühakimələr və qiymətləndirmə mexanizmlərindən istifadə edir. Maliyyə aktivləri üzrə fərdi şəkildə GKZ-nin hesablanması borcalanların cari və proqnozlaşdırılan maliyyə göstəriciləri və girovun dəyəri nəzərə alınmaqla qiymətləndirilmiş gələcək pul vəsaitlərinin hərəkətinin ssenari təhlilinin aparılmasını tələb edir.

Müştərilərə verilmiş kreditlər üzrə gözlənilən kredit zərərləri üçün ehtiyat və kreditlə bağlı təəhhüdlər üzrə ehtiyat haqqında məlumat konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına dair 4-cü "Mühüm mühasibat uçotu mühakimələri və ehtimalları", 9-cu "Müştərilərə verilmiş kreditlər", 19-cu "Təəhhüdlər və potensial öhdəliklər" və 23-cü "Risklərin idarə edilməsi" adlı qeydlərə daxil edilmişdir.

Audit prosedurlarımıza, digərləri ilə yanaşı, aşağıdakı daxildir:

- ▶ Qrupun müştərilərə verilmiş kreditlər üzrə ehtiyatı kreditlə bağlı təəhhüdlər üzrə ehtiyatı hesablamaq üçün 9 sayılı MHBS-nin tələblərinə uyğun olaraq iş hazırladığı gözlənilən kredit zərəri metodologiyası qiymətləndirdik;
- ▶ Qrupun defolt tərifinin və kredit riskində əhəmiyyətli artım meyarlarının uyğunluğunu, habelə onların metodologiyaya uyğun olaraq tətbiqinin ardıcılığın nəzərdən keçirdik;
- ▶ Müvafiq statistika modellərini, əsas giriş məlumatı və fərziyyələri, eləcə də GKZ-nin məcmu əsasda hesablanması zamanı proqnoz məlumatlarının daxil edilməsini qiymətləndirdik;
- ▶ Girovun satışından əldə edilə bilən pul vəsaitləri də daxil olmaqla fərdi əhəmiyyətli kreditlərdən gözlənilən gələcək pul vəsaitlərinin hərəkətini təhlil etdik. Qr daxili və xarici qiymətləndiricilərinin hesabatlarını girovun ədalətli dəyərində dair mövcud bazar məlumatlarını nəzərdən keçirdik;
- ▶ Müştərilərə verilmiş kreditlər üzrə ehtiyatı və kreditlə bağlı təəhhüdlər üzrə ehtiyat ilə bağlı konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına dair qeydlərdə açıqlanmış məlumatları qiymətləndirdik.

Qrupun 2023-cü il üzrə illik hesabatında olan digər məlumatlar

Digər məlumatlar konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları və auditor hesabatından başqa, Qrupun 2023-cü il üzrə illik hesabatına daxil olan məlumatlardan ibarətdir. Rəhbərlik digər məlumatlara görə məsuliyyət daşıyır. Qrupun 2023-cü il üzrə illik hesabatının bizə hazırkı auditor hesabatının tarixindən sonra açıqlanması gözlənilir.

Bizim konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına dair verdiyimiz rəy digər məlumatlar hissəsini əhatə etmir və biz bununla bağlı heç bir əminlik ifadə etmirik.

**Building a better
working world**

Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının auditi ilə əlaqədar olaraq bizim məsuliyyətimiz digər məlumatların konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına əhəmiyyətli dərəcədə zidd olub-olmadığını və ya audit zamanı əldə etdiyimiz biliklərimizin və ya digər şəkildə əhəmiyyətli təhrif olunub-olunmamasını nəzərdən keçirməkdir. Apardığımız işlər nəticəsində, bu cür digər məlumatlarda əhəmiyyətli təhriflərin olması qənaətinə gəliriksə, bu faktı açıqlamalıyıq.

Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları üçün rəhbərliyin və audit komitəsinin məsuliyyəti

Rəhbərlik konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının MHBS-yə uyğun hazırlanması və düzgün təqdim edilməsi, həmçinin fırıldaqçılıq və ya səhv nəticəsində yaranmasından asılı olmayaraq əhəmiyyətli səhvlər olmayan konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının hazırlanması üçün rəhbərliyin lazım bildiyi daxili nəzarətə görə məsuliyyət daşıyır.

Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarını hazırlayarkən, rəhbərliyin Qrupu ləğv etmək və ya əməliyyatları dayandırmaq niyyəti olduğu və ya bunu etməkdən başqa heç bir real alternativ olmadığı hallar istisna olmaqla, rəhbərlik Qrupun daim fəaliyyətdə olan müəssisə kimi fəaliyyətinə davam etməsi qabiliyyətinin qiymətləndirilməsinə, daim fəaliyyətdə olan müəssisə kimi fəaliyyətlə bağlı məsələlərin (belə məsələlər varsa) açıqlanmasına və mühasibat uçotunun daim fəaliyyətdə olan müəssisə konsepsiyasının istifadə edilməsinə görə məsuliyyət daşıyır.

Audit komitəsi Qrupun maliyyə hesabatlarının hazırlanması prosesinə nəzarətə görə məsuliyyət daşıyır.

Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının auditi üzrə auditorun məsuliyyəti

Bizim məqsədimiz ümumiyyətlə konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarında fırıldaqçılıq və ya səhv nəticəsində əhəmiyyətli təhriflərin olmamasına kifayət qədər əminlik əldə etmək və rəyimiz daxil olan auditor hesabatını təqdim etməkdir. Kifayət qədər əminlik əminliyin yüksək dərəcəsini ifadə edir, lakin BAS-a uyğun olaraq aparılmış audit nəticəsində mövcud olan bütün təhriflərin üzə çıxarılmasına zəmanət vermir. Təhriflər fırıldaqçılıq və ya səhv nəticəsində əmələ gələ bilər və fərdi və ya məcmu şəkildə istifadəçilərin hazırkı konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının əsasında qəbul edəcəyi iqtisadi qərarlara təsir göstərmələrini ehtimal etməyə əsas olacağı halda əhəmiyyətli hesab olunur.

BAS-a uyğun olaraq aparılmış auditin bir hissəsi olaraq biz audit zamanı peşəkar mühakimə və peşəkar skeptisizm tətbiq edirik. Biz həmçinin:

- ▶ Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarında fırıldaqçılıq və ya səhv nəticəsində əhəmiyyətli təhriflərin olması risklərini müəyyən edir və qiymətləndirir, həmin risklərə cavab olaraq audit prosedurlarını layihələşdirir və həyata keçirir, eləcə də rəyimiz üçün əsas yaratmaq məqsədilə kifayət və münasib olan audit sübutunu əldə edirik. Fırıldaqçılıq nəticəsində yaranmış əhəmiyyətli təhriflərin aşkar edilməməsi riski səhvlər nəticəsində yaranmış əhəmiyyətli təhriflərin aşkar edilməməsi riskindən yüksəkdir, çünki fırıldaqçılığa gizli sözləşmə, saxtakarlıq, bilərəkdən səhv buraxma, yanlış təqdimat və ya daxili nəzarət qaydalarına əməl olunmaması daxil ola bilər;
- ▶ Müəyyən şəraitdə münasib olan audit prosedurlarının işlənilməsi hazırlanması məqsədilə audite aid olan daxili nəzarət elementləri haqqında anlayış əldə edir, lakin bu zaman Qrupun daxili nəzarət sisteminin səmərəliliyi haqqında rəy bildirmək məqsədini güdmürük;
- ▶ Rəhbərlik tərəfindən istifadə edilmiş uçot prinsiplərinin münasibliyini, uçot təxminlərinin və əlaqəli açıqlamaların əsaslılığını qiymətləndiririk;

**Building a better
working world**

- ▶ Rəhbərlik tərəfindən mühasibat uçotunun daim fəaliyyətdə olan müəssisə konsepsiyasının tətbiqinin münasibliyi və əldə edilmiş audit sübutlarına əsaslanaraq Qrupun daim fəaliyyətdə olan müəssisə kimi fəaliyyətinə davam etməsi ilə bağlı əhəmiyyətli şübhə doğuran hadisə və ya şəraitlərlə əlaqədar mühüm qeyri-müəyyənliyin olub-olmaması haqqında nəticə çıxarıyıq. Mühüm qeyri-müəyyənliyin mövcud olduğu qənaətinə gələcəyimiz halda, biz auditor hesabatımızda konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarındakı əlaqəli açıqlamalara diqqəti yönəltməliyik və ya, əgər bu cür açıqlamalar qeyri-münasib olarsa, rəyimizə düzəliş etməliyik. Çıxardığımız nəticələr audit hesabatımızın tarixinədək əldə etdiyimiz audit sübutlarına əsaslanır. Lakin gələcək hadisə və ya şəraitlər Qrupun daim fəaliyyətdə olan müəssisə kimi fəaliyyətinə davam etməməsinə gətirib çıxara bilər;
- ▶ Məlumatların açıqlanması da daxil olmaqla konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının ümumi təqdimatı, strukturu və məzmununu, eləcə də konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının müvafiq əməliyyat və hadisələri düzgün təqdim edib-etmədiyini qiymətləndiririk;
- ▶ Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları haqqında rəy bildirmək üçün Qrupa daxil olan müəssisələrin maliyyə məlumatları və fəaliyyəti ilə bağlı kifayət qədər audit sübutlarını əldə edirik. Biz qrup auditinin yönləndirilməsi, nəzarət edilməsi və nəticələrinə görə məsuliyyət daşıyıyıq. Biz audit rəyinə görə müstəsna məsuliyyət daşıyıyıq.

Biz, digər məsələlərlə yanaşı, auditin planlaşdırılmış əhatə dairəsi, vaxtı və əhəmiyyətli audit nəticələri, o cümlədən audit zamanı daxili nəzarətdə hər hansı əhəmiyyətli çatışmazlıqları tərəfimizdən müəyyən olunduğu halda Audit komitəsinin nəzərinə çatdırırıq.

Bundan əlavə biz Audit komitəsinə müstəqilliklə bağlı müvafiq etik tələblərə riayət etdiyimiz, eləcə də müstəqilliyimizə təsir göstərə bilməsi əsaslı olaraq ehtimal edilə bilən bütün münasibətlər və digər məsələlər və tələb olunan hallarda müvafiq ehtiyat tədbirləri haqqında xəbər verdiyimiz barədə bəyanat təqdim edirik.

Audit komitəsinə təqdim edilmiş məsələlərdən biz cari dövrün konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının auditi üçün daha önəmli olanları və beləliklə də əsas audit məsələlərini təşkil edən məsələləri müəyyən edirik. Tətbiq edilən qanun və ya normativ aktlar belə məsələlərin açıqlanmasına yol vermədiyi və ya, müəyyən məsələnin auditor hesabatına daxil edilərsə, belə daxil etmənin mənfi nəticələrinin həmin məlumatın açıqlanmasından əldə edilən faydanı üstələyəcəyini müəyyən etdiyimiz çox nadir hallar istisna olmaqla, biz bu məsələləri auditor hesabatında təsvir edirik.

Bu müstəqil auditorun hesabatının təqdim edilməsi ilə nəticələnən audit üzrə məsuliyyətli partnyor Nərgiz Kərimovadır.

Ernst & Young Holdings (CIS) B.V.

11 mart 2024-cü il

Bakı, Azərbaycan

Konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat**31 dekabrda***(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)*

	Qeydlər	2023	2022
Aktivlər			
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	6	2,816,799	5,375,211
Mərkəzi banklarda məcburi pul qalıqları	7	1,823,961	470,293
Banklardan və digər maliyyə təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	7	1,571,285	1,488,178
İnvestisiya qiymətli kağızları	8	2,052,269	2,727,517
Müştərilərə verilmiş kreditlər	9	4,910,003	3,401,058
"Aqrarkredit" QSC-dən alınacaq məbləğlər	18	294,902	382,974
Cari mənfəət vergisi aktivləri		2,103	6,415
Təxirə salınmış mənfəət vergisi aktivləri	16	525	3,393
Əmlak, avadanlıq və qeyri-maddi aktivlər	10	244,788	225,482
Digər aktivlər	11	212,694	97,098
Cəmi aktivlər		13,929,329	14,177,619
Öhdəliklər			
Banklar və digər maliyyə təşkilatları qarşısında öhdəliklər	12	577,300	82,001
Müştəri hesabları	13	10,261,807	11,252,021
"Aqrarkredit" QSC-yə ödəniləcək məbləğlər	18	61,950	63,030
Digər borc öhdəlikləri	14	229,053	229,025
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	15	496,968	504,403
Cari mənfəət vergisi öhdəlikləri		2,178	52,325
Təxirə salınmış mənfəət vergisi öhdəlikləri	16	55,085	37,794
Digər öhdəliklər	11	198,097	136,657
Cəmi öhdəliklər		11,882,438	12,357,256
Kapital			
Səhm kapitalı	17	1,225,648	1,225,648
Məzənnə fərqi üzrə ehtiyat		(66,848)	(37,412)
Binalar üzrə yenidən qiymətləndirmə ehtiyatı	17	45,332	42,719
İnvestisiya qiymətli kağızları üzrə realizasiya edilməmiş gəlir		53,882	24,819
Bölüşdürülməmiş mənfəət və digər ehtiyatlar		788,877	564,589
Cəmi kapital		2,046,891	1,820,363
Cəmi öhdəliklər və kapital		13,929,329	14,177,619

Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarını İdarə Heyətinin adından imzalayan və buraxılış üçün təsdiqləyən şəxslər:

Cənab Abbas İbrahimov
İdarə Heyətinin Sədri

11 mart 2024-cü il
Bakı, Azərbaycan

(Handwritten signature)

Cənab Nəbi Əliyev
İdarə Heyəti Sədrinin müavini,
Baş maliyyə inzibatçısı

Konsolidasiya edilmiş mənfəət və ya zərər və digər ümumi gəlir haqqında hesabat

31 dekabr tarixində başa çatan il üzrə

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

	<i>Qeydlər</i>	2023	2022
Effektiv faiz dərəcəsiindən istifadə etməklə hesablanmış faiz gəliri			
Müştərilərə verilmiş kreditlər		481,963	380,941
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri		125,021	71,101
İnvestisiya qiymətli kağızları		104,535	61,452
Banklardan və digər maliyyə təşkilatlarından alınacaq məbləğlər		62,549	65,756
"Aqrarkredit" QSC-dən alınacaq məbləğlər		13,641	16,519
		787,709	595,769
Faiz xərci			
Müştəri hesabları		(100,603)	(61,354)
Buraxılmış borc qiymətli kağızları		(31,925)	(38,877)
Digər borc öhdəlikləri		(9,805)	(8,181)
Banklar və digər maliyyə təşkilatları qarşısında öhdəliklər		(8,054)	(776)
Liqin üzrə öhdəliklər		(1,488)	(1,917)
		(151,875)	(111,105)
Xalis faiz gəliri		635,834	484,664
Kredit zərəri üzrə xərc	20	(7,848)	(36,192)
Faiz hesablanan aktivlər üzrə dəyərsizləşmə zərərlərindən sonra xalis faiz gəliri		627,986	448,472
Haqq və komissiya gəliri	21	160,328	117,239
Haqq və komissiya xərci	21	(91,889)	(47,790)
Xarici valyuta əməliyyatlarından xalis gəlirlər:			
- Diliq		84,642	107,950
- Məzənnə fərqi		(279)	(5,828)
Əmlak, avadanlıq və qeyri-maddi aktivlər üzrə dəyərsizləşmənin qaytarılması	10	9,247	1,969
Kreditlə bağlı təəhhüdlər və digər maliyyə alətləri üzrə kredit zərərləri üçün ehtiyatın qaytarılması/(xərci)	20	6,132	(421)
Digər dəyərsizləşmənin (xərci)/qaytarılması	20	(133)	1,655
Əməliyyat xərcləri	22	(314,121)	(250,452)
Borcun geri alınması üzrə zərər	15	(199)	(11,085)
Digər əməliyyat gəliri		2,448	5,957
Qeyri-faiz zərəri		(143,824)	(80,806)
Mənfəət vergisi xərcindən əvvəlki mənfəət		484,162	367,666
Mənfəət vergisi xərci	16	(103,274)	(78,884)
İl üzrə xalis mənfəət		380,888	288,782
Digər ümumi gəlir			
<i>Sonrakı dövrlərdə mənfəət və ya zərəre yenidən təsnif ediləcək digər ümumi gəlir</i>			
DÜGƏD ilə tanınan buraxılmış borc qiymətli kağızları üzrə realizasiya edilməmiş gəlir/(zərər)		16,810	(59,098)
Xarici əməliyyatların çevrilməsi üzrə məzənnə fərqi		(29,436)	(1,237)
Sonrakı dövrlərdə mənfəət və ya zərəre yenidən təsnif ediləcək digər ümumi gəlirin komponentləri üzrə mənfəət vergisi		(3,362)	11,820
Sonrakı dövrlərdə mənfəət və ya zərəre yenidən təsnif ediləcək xalis digər ümumi zərər		(15,988)	(48,515)
<i>Sonrakı dövrlərdə mənfəət və ya zərəre yenidən təsnif edilməyəcək digər ümumi gəlir</i>			
Kapital qiymətli kağızları üzrə realizasiya edilməmiş gəlir/(zərər)		19,519	(3,216)
Binalar üzrə yenidən qiymətləndirmə ehtiyatında dəyişiklik	10	3,266	129
Sonrakı dövrlərdə mənfəət və ya zərəre yenidən təsnif edilməyəcək digər ümumi gəlirin komponentlərinə aid olan mənfəət vergisi		(4,557)	617
Sonrakı dövrlərdə mənfəət və ya zərəre yenidən təsnif edilməyəcək digər ümumi gəlir/(zərər), xalis		18,228	(2,470)
İl üzrə digər ümumi gəlir/(zərər, vergi çıxılmaqla)		2,240	(50,985)
İl üzrə cəmi ümumi gəlir		383,128	237,797
Bir səhm üzrə gəlir, əsas və azaldılmış (səhm üzrə AZN)	17	0.08	0.06
<i>Əlavə edilən qeydlər hazırkı konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının tərkib hissəsidir.</i>			

Konsolidasiya edilmiş kapitalda dəyişikliklər haqqında hesabat

31 dekabr tarixində başa çatan il üzrə

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

	<i>Səhm kapitalı</i>	<i>Məzənnə fərqi üzrə ehtiyat</i>	<i>Binalar və investisiya üzrə yenidən qiymətləndirmə ehtiyatı</i>	<i>İnvestisiya qiymətli kağızları üzrə realizasiya edilməmiş gəlir</i>	<i>Bölüşdürülməmiş mənfəət və digər ehtiyatlar</i>	<i>Cəmi kapital</i>
1 yanvar 2022-ci il	1,241,287	(36,175)	42,616	74,670	380,293	1,702,691
İl üzrə xalis mənfəət	-	-	-	-	288,782	288,782
İl üzrə digər ümumi zərər	-	(1,237)	103	(49,851)	-	(50,985)
İl üzrə cəmi ümumi gəlir	-	(1,237)	103	(49,851)	288,782	237,797
Səhmdarlara bəyan edilmiş dividendlər	-	-	-	-	(125,000)	(125,000)
(Qeyd 17)	-	-	-	-	-	-
Səhmlərin və müvafiq hesablanmış dividendlərin	-	-	-	-	-	-
ləğvi (Qeyd 17)	(15,639)	-	-	-	20,514	4,875
31 dekabr 2022-ci il	1,225,648	(37,412)	42,719	24,819	564,589	1,820,363
İl üzrə xalis mənfəət	-	-	-	-	380,888	380,888
İl üzrə digər ümumi gəlir	-	(29,436)	2,613	29,063	-	2,240
İl üzrə cəmi ümumi gəlir	-	(29,436)	2,613	29,063	380,888	383,128
Səhmdarlara bəyan edilmiş dividendlər	-	-	-	-	(156,600)	(156,600)
(Qeyd 17)	-	-	-	-	-	-
31 dekabr 2023-cü il	1,225,648	(66,848)	45,332	53,882	788,877	2,046,891

Əlavə edilən qeydlər hazırkı konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının tərkib hissəsidir.

Konsolidasiya edilmiş pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabat**31 dekabr tarixində başa çatan il üzrə***(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)*

	<i>Qeydlər</i>	2023	2022
Əməliyyat fəaliyyətindən pul vəsaitlərinin hərəkəti			
Alınmış faiz		737,735	515,379
Ödənilmiş faiz		(130,577)	(87,776)
Alınmış dividendlər		1,023	554
Alınmış haqq və komissiya		158,835	118,847
Ödənilmiş haqq və komissiya		(90,121)	(49,698)
Xarici valyuta ilə əməliyyatlardan gəlirlər		84,642	107,950
İşçilərlə bağlı ödənilmiş xərclər		(173,384)	(140,336)
Ödənilmiş digər əməliyyat xərcləri		(82,997)	(71,933)
Alınmış digər əməliyyat gəliri		2,327	737
Əməliyyat aktivlərində və öhdəliklərində dəyişikliklərdən əvvəl əməliyyat fəaliyyəti üzrə əldə edilmiş pul vəsaitlərinin hərəkəti		507,483	393,724
<i>Əməliyyat aktivlərində xalis (artım)/azalma</i>			
Mərkəzi banklarda məcburi pul qalıqları		(1,353,668)	(404,801)
Banklardan və digər maliyyə təşkilatlarından alınacaq məbləğlər		(38,937)	(1,389,007)
Müştərilərə verilmiş kreditlər		(1,533,363)	(460,276)
"Aqrarkredit" QSC-dən alınacaq məbləğlər		86,560	91,412
Digər aktivlər		(91,636)	(13,033)
<i>Əməliyyat öhdəliklərində xalis (azalma)/artım</i>			
Banklar və digər maliyyə təşkilatları qarşısında öhdəliklər		524,170	11,231
Müştəri hesabları		(958,545)	2,564,715
Digər öhdəliklər		4,188	(467)
Mənfəət vergisindən əvvəl əməliyyat fəaliyyəti üzrə (istifadə edilmiş) / əldə edilmiş xalis pul vəsaitlərinin hərəkəti		(2,853,748)	793,498
Ödənilmiş mənfəət vergisi		(143,136)	(85,071)
Əməliyyat fəaliyyəti üzrə (istifadə edilmiş) / əldə edilmiş xalis pul vəsaitləri		(2,996,884)	708,427
İnvestisiya fəaliyyəti üzrə (istifadə edilmiş) / əldə edilmiş pul vəsaitlərinin hərəkəti			
İnvestisiya qiymətli kağızlarının alınması		(932,332)	(2,656,017)
İnvestisiya qiymətli kağızlarının satılmasından və geri alınmasından daxilolmalar		1,644,694	914,522
Əmlak, avadanlıq və qeyri-maddi aktivlərin alınması və avans ödənişləri		(39,744)	(29,505)
İnvestisiya fəaliyyəti üzrə əldə edilmiş / (istifadə edilmiş) xalis pul vəsaitləri		672,618	(1,771,000)
Maliyyələşdirmə fəaliyyəti üzrə (istifadə edilmiş) / əldə edilmiş pul vəsaitlərinin hərəkəti			
Digər borc öhdəliklərinin ödənilməsi		(165,340)	(191,706)
Digər borc öhdəliklərindən daxilolmalar		165,606	167,773
Buraxılmış borc qiymətli kağızlarının ödənilməsi və geri alınması		(21,549)	(267,988)
Buraxılmış borc qiymətli kağızlarından daxilolmalar		-	20,000
Dividend ödənilməsi	17	(156,600)	(124,713)
Maliyyələşdirmə fəaliyyəti üzrə istifadə edilmiş xalis pul vəsaitləri		(177,883)	(396,634)
Valyuta məzənnələrinin dəyişməsinin pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentlərinə təsiri		(56,263)	(3,136)
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentlərində xalis azalma		(2,558,412)	(1,462,343)
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri, ilin əvvəlinə	6	5,375,211	6,837,554
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri, ilin sonuna	6	2,816,799	5,375,211

Əlavə edilən qeydlər hazırkı konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının tərkib hissəsidir.

Konsolidasiya edilmiş pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabat (davamı)*(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)*

Maliyyələşdirmə fəaliyyətindən öhdəliklərdə dəyişikliklər aşağıdakılardan ibarətdir:

	Buraxılmış borc qiymətli kağızları	Digər borc öhdəlikləri	Cəmi
31 dekabr 2021-ci il tarixinə balans dəyəri	728,264	262,828	991,092
Nağd daxilolmalar	20,000	167,773	187,773
Geri alınma və geri qaytarılma	(267,988)	(191,706)	(459,694)
Borcun qaytarılması ilə bağlı tanınmış zərər	11,085	-	11,085
Digər dəyişikliklər	13,042	(9,870)	3,172
31 dekabr 2022-ci il tarixinə balans dəyəri	504,403	229,025	733,428
Nağd daxilolmalar	-	165,606	165,606
Geri alınma və geri qaytarılma	(21,509)	(165,340)	(186,849)
Borcun qaytarılması ilə bağlı tanınmış zərər	199	-	199
Digər dəyişikliklər	13,875	(238)	13,637
31 dekabr 2023-cü il tarixinə balans dəyəri	496,968	229,053	726,021

"Digər dəyişikliklər" sətirinə buraxılmış borc qiymətli kağızları və digər borc öhdəlikləri üzrə hesablanmış, lakin ödənilməmiş faiz, habelə ilkin tanınma zamanı yaranan gəlirlər və zərərlər daxildir. Qrup ödənilmiş faizi (əvvəlki dövrlərdə hesablanmış faizlər daxil olmaqla) əməliyyat fəaliyyətindən edilmiş pul vəsaitlərinin hərəkəti kimi təsnifləşdirir.

Konsolidasiya edilmiş pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabat (davamı)*(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)***1. Əsas fəaliyyət**

Azərbaycan Beynəlxalq Bankı ("Bank") 1991-ci ildə dövlətə məxsus olan bank kimi təsis edilmişdir və əsas fəaliyyət ölkəsi Azərbaycan Respublikasıdır.

Bankın fəaliyyəti Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı ("ARMB") tərəfindən tənzimlənir. Bank 30 dekabr 1992-ci il tarixində verilmiş ümumi bank lisenziyası əsasında fəaliyyət göstərir. Bankın əsas fəaliyyəti kommersiya bankçılığı, qiymətli kağızlar, xarici valyuta və törəmə maliyyə alətləri ilə ticarət, kredit və zəmanətlərin verilməsindən ibarətdir.

Bankın qeydiyyatda alınmış rəsmi ünvanı: Azərbaycan Respublikası, Bakı şəhəri, AZ1005, Nizami küçəsi 67.

31 dekabr 2023-cü il tarixinə Bankın Azərbaycan Respublikasında fəaliyyət göstərən 69 filialı (31 dekabr 2022-ci il: 64) olmuşdur.

Əlavə edilən konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları Bankın və onun törəmə müəssisələrinin (bundan sonra birlikdə "Qrup" adlandırılacaq) hesablarını ehtiva edir. Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına aşağıdakı törəmə müəssisələr daxildir:

Adı	Fəaliyyət göstərdiyi ölkə	Mülkiyyət payı (%)		Fəaliyyət növü
		2023	2022	
"Azərbaycan Beynəlxalq Bankı" ASC	Azərbaycan Respublikası	Ana müəssisə		Bankçılıq
Törəmə müəssisələr				
"ABB-Moskva" MMC	Rusiya Federasiyası	100.0	100.0	Bankçılıq
"ABB – GEO" QSC	Gürcüstan Respublikası	100.0	100.0	Yoxdur
"Azərikard" MMC	Azərbaycan Respublikası	100.0	100.0	Kartların emalı
"Beynəlxalq Lizinq Şirkəti" MMC	Azərbaycan Respublikası	100.0	100.0	Lizinq
"ABB-İnvest" QSC	Azərbaycan Respublikası	100.0	100.0	İnvestisiya

31 dekabr 2023-cü və 2022-ci il tarixlərinə Qrupun səhmdarları aşağıdakılar olmuşdur:

Səhmdarlar	2023 (%)	2022 (%)
Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyi	92.56	92.56
Azərbaycan Respublikası Əmlak Məsələləri Dövlət Komitəsi	3.81	3.81
"Aqrarkredit" QSC	0.23	0.23
Digər*	3.40	3.40
Cəmi	100.00	100.00

* Digər səhmdarlara hər biri 2%-dən az səhm payına sahib olan azlıq təşkil edən səhmdarlar daxildir.

2020-ci ilin avqust ayında dövlətə məxsus müəssisələrin işgüzar fəaliyyətini təkmilləşdirmək məqsədilə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Azərbaycan İnvestisiya Holdinginin (AİH) təsis edilməsi haqqında Fərmanı təsdiq etmiş və 5 noyabr 2020-ci il tarixində AİH-in idarəetməsinə veriləcək dövlət şirkətlərinin siyahısı təsdiq edilmişdir. Azərbaycan Beynəlxalq Bankı ASC-nin AİH-in idarəetməsinə verilməsi və bir sıra əlaqəli məsələlərin tənzimlənməsi Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 22 sentyabr 2021-ci il tarixli Fərmanı ilə təsdiq edilmişdir.

2. Hesabatların tərtibatının əsası**Ümumi məsələlər**

Hazırkı konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartları ("MHBS") əsasında hazırlanmışdır. Qrup konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarını fəaliyyətin fasiləsizliyi prinsipi əsasında hazırlamışdır.

Azərbaycan manatı Qrupun təqdimat və "Azərbaycan Beynəlxalq Bankı" ASC-nin funksional valyutasıdır, çünki əməliyyatların əksəriyyəti Azərbaycan manatı ilə ifadə edilir, ölçülür və ya maliyyələşdirilir. Digər valyutalarla aparılmış əməliyyatlar xarici valyuta ilə əməliyyatlar kimi uçota alınır. Qrup qeydlərin aparılmasını və konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının hazırlanmasını Azərbaycan manatı ilə və MHBS-yə uyğun olaraq həyata keçirməlidir. Hazırkı konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları, xüsusi olaraq qeyd edilmiş hallar istisna olmaqla, min Azərbaycan manatı ("AZN") ilə təqdim edilir. Digər ümumi gəlirdə ədalətli dəyər (DÜGƏD) ölçülmüş binalar və investisiya qiymətli kağızları istisna olmaqla, konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları ilkin maya dəyəri əsasında hazırlanmışdır.

Konsolidasiya edilmiş pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabat (davamı)

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

2. Hesabatların tərtibatının əsası (davamı)**Qiymətləndirmə qeyri-müəyyənliyi**

Rusiyanın investisiya qiymətli kağızları üzrə dəyersizləşmə zərərləri və ədalətli dəyərin qiymətləndirilməsi

24 fevral 2022-ci il tarixində başlayan Rusiya-Ukrayna münaqişəsi Rusiya hökumətinə və şirkətlərinə qarşı bir sıra sanksiyaların tətbiq edilməsinə səbəb olmuş və onların xarici kreditör qarşısında öhdəlikləri yerinə yetirmək imkanlarını məhdudlaşdırmışdır. Buna görə, Qrup DÜGƏD ilə saxlanılan Rusiyanın investisiya qiymətli kağızları üzrə dəyersizləşmə zərərləri və ədalətli dəyərin qiymətləndirilməsini təkrar nəzərdən keçirməli olmuşdur. Qrup GKZ-nin və ədalətli dəyərin qiymətləndirilməsində istifadə olunan əsas fərziyyələrin müəyyən edilməsində mühakimə istifadə etmişdir. 31 dekabr 2023-cü il tarixinə Rusiyanın investisiya qiymətli kağızlarının ədalətli dəyəri və əlaqəli GKZ müvafiq olaraq 30,238 min AZN (31 dekabr 2022-ci il: 68,123 min AZN) və 7,474 min AZN (31 dekabr 2022-ci il: 24,735 min AZN) təşkil etmişdir. Ətraflı məlumat 23-cü və 24-cü Qeydlərdə təqdim edilir.

3. Mühüm uçot prinsiplərinin icmalı**Uçotu prinsiplərində dəyişikliklər****Yeni və düzəliş edilmiş standartlar və şərhlər**

Qrup 1 yanvar 2023-cü il tarixində və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minən müəyyən standartlara düzəlişləri ilk dəfə tətbiq etmişdir. Qrup buraxılmış, lakin hələ qüvvəyə minməmiş hər hansı standart, şərh və ya düzəliş vaxtından əvvəl qəbul etməmişdir.

Beynəlxalq Vergi İslahatı – Pillar 2 modelinin qaydaları – MUBS 12-yə düzəlişlər

MUBS 12-yə düzəlişlər İƏİT-in BEPS Pillar 2 qaydalarına cavab olaraq edilmiş və aşağıdakıları əhatə edir:

- ▶ Pillar 2 modelinə aid qaydaların müxtəlif yurisdiksiyalarda tətbiqindən irəli gələn təxirə salınmış vergilərin tanınması və açıqlanması üçün məcburi müvəqqəti istisna; və
- ▶ Maliyyə hesabatlarının istifadəçilərinə müəssisənin həmin qanunvericilikdən, xüsusən də onun qüvvəyə minmə tarixindən əvvəl, Pillar 2 mənfəət vergilərinə cəlb edilib-edilməməsi məsələsini daha yaxşı başa düşməsinə kömək etmək üçün müvafiq müəssisələr üçün açıqlama tələbləri.

Düzəliş, Pillar 2 qanunvericiliyinin (əsas etibarilə) qəbul edildiyi, lakin hələ qüvvəyə minmədiyi dövrlərdə, maliyyə hesabatlarının istifadəçilərinə müəssisənin Pillar 2 mənfəət vergisi ilə bağlı yaranan riskləri, o cümlədən hesabat dövrünün sonunda Pillar 2 mənfəət vergisi riskinə aid həm keyfiyyət, həm də kəmiyyət məlumatı başa düşməyə kömək edən məlum və ya əsaslandırılmış məlumatın açıqlanmasını tələb edir. Misal üçün:

- a) Pillar 2 qanunvericiliyinin müəssisəyə necə təsir edəcəyi və Pillar 2 mənfəət vergiləri riskinin mövcud ola biləcəyi əsas yurisdiksiyalar kimi keyfiyyət məlumatı və
- b) Aşağıdakı kəmiyyət məlumatı:
  - ▶ Müəssisənin mənfəətinin Pillar 2 mənfəət vergisinə cəlb edilə bilən payının və bu mənfəətlərə tətbiq edilən orta effektiv vergi dərəcəsinin göstəricisi; və ya
  - ▶ Pillar 2 qanunvericiliyi qüvvəyə minəndə, müəssisənin ümumi effektiv vergi dərəcəsinin necə dəyişəcəyini göstərən göstərici.

Qanunvericilik qüvvəyə mindikdən sonra Pillar 2 mənfəət vergiləri ilə bağlı cari vergi xərcləri üçün əlavə açıqlamalar tələb olunur. Tələblər 1 yanvar 2023-cü il tarixində və ya bu tarixdən sonra başlayan illik hesabat dövrləri üçün tətbiq edilir, 31 dekabr 2023-cü il tarixində və ya bu tarixdən əvvəl başa çatan aralıq dövrlər üçün isə tətbiq edilmir.

Qrup fəaliyyət göstərdiyi müxtəlif yurisdiksiyalarda Pillar 2 modelinə aid qaydaların tətbiqi baxımından öz korporativ strukturunu təhlil etmişdir. Qrupun fəaliyyət göstərdiyi bütün yurisdiksiyalarda effektiv vergi dərəcəsi 15%-dən yuxarı olduğu üçün, qanun qüvvəyə mindikdə Pillar 2 vergilərinə cəlb olunmayacağı müəyyən etmişdir. Beləliklə də, Pillar 2 üzrə müvafiq açıqlamalar tələb olunmadığından, düzəlişlər Qrupun 31 dekabr 2023-cü il tarixinə konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına təsir göstərməyəcək.

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Mühüm uçot prinsiplərinin icmalı (davamı)

Uçotu prinsiplərində dəyişikliklər (davamı)

17 sayılı MHBS "Sığorta müqavilələri"

2017-ci ilin may ayında MUBSK, 2005-ci ildə buraxılmış 4 sayılı "Sığorta müqavilələri" adlı MHBS-ni əvəz edən və məlumatların tanınması və ölçülməsi, təqdimatı və açıqlanması məsələlərini əhatə edən sığorta müqavilələrinin uçotu üzrə yeni kompleks uçot standartı 17 sayılı "Sığorta müqavilələri" adlı MHBS-ni qəbul etmişdir. 17 sayılı MHBS sığortanı verən müəssisələrin növündən asılı olmayaraq, bütün növ sığorta müqavilələrinə (yəni, həyat sığortası, digər sığortalar, birbaşa və təkrar sığorta), eləcə də ixtiyari iştirak xüsusiyyətləri olan müəyyən zamanətlərə və maliyyə alətlərinə tətbiq edilir. Əhatə dairəsinə bir neçə istisna tətbiq ediləcək. 17 sayılı MHBS-nin ümumi məqsədi sığortaçılar üçün daha faydalı və uyğun olan sığorta müqavilələrinin uçotu modelini təqdim etməkdir. Əsas etibarlı ilə əvvəlki yerli uçot prinsiplərinə əsaslanan 4 sayılı MHBS-dən fərqli olaraq, 17 sayılı MHBS sığorta müqavilələri üçün mühasibat uçotunun bütün müvafiq tərəflərini əhatə edən kompleks uçot modelini təqdim edir. 17 sayılı MHBS-nin əsasını ümumi model təşkil edir və aşağıdakılarla tamamlanır:

- ▶ Birbaşa iştirak xüsusiyyətləri olan müqavilələr üçün xüsusi adaptasiya (dəyişkən haqq yanaşması);
- ▶ Sadələşdirilmiş yanaşma (premium bölüşdürmə yanaşması) – əsas etibarlı ilə qısamüddətli müqavilələrə aiddir.

Qrup, müqavilələrində sığorta riskinin olub-olmadığını qiymətləndirərək, icra zamanəti və kredit kartlarına diqqət yetirmiş və praktiki məqsədəuyğunluğu nəzərə alaraq, MHBS 17 çərçivəsində əhəmiyyətli müqavilələrin olmadığı qənaətinə gəlmişdir. Düzəlişlər Qrupun konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına təsir göstərməmişdir.

"Mühasibat uçotu prinsiplərinin açıqlanması" – 1 sayılı MUBS və MHBS üzrə Praktiki tövsiyələr 2-yə düzəlişlər

1 sayılı MUBS və MHBS üzrə Praktiki tövsiyələr 2 "Əhəmiyyətliyə dair mülahizələrin formalaşdırılması"-na düzəlişlər əhəmiyyətli mülahizələrinin mühasibat uçotu prinsiplərinin açıqlamalarına tətbiq edilməsində müəssisələrə kömək etmək üçün qaydalar və nümunələr təqdim edir. Düzəlişlərin məqsədi aşağıdakılar vasitəsilə uçot prinsiplərinə dair daha səmərəli açıqlamaların təqdim edilməsinə kömək etməkdir:

- ▶ Müəssisələr qarşısında qoyulmuş "mühüm" mühasibat uçotu prinsiplərinin açıqlamaq tələbini "əhəmiyyətli" mühasibat uçotu prinsiplərinin açıqlanması üzrə tələblə əvəz edilməsi; və
- ▶ Mühasibat uçotu prinsiplərinin açıqlanması ilə bağlı qərarlar verərkən müəssisələrin əhəmiyyətli anlayışını necə tətbiq etdiklərinə dair təlimatın əlavə edilməsi.

Düzəlişlər Qrupun konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarında hər hansı maddələrin tanınmasına və ya təqdim edilməsinə təsir göstərməmişdir, lakin uçot siyasətinin açıqlanmasına təsir göstərmişdir.

2023-cü ildə ilk dəfə tətbiq edilən digər düzəlişlər və şərhlər Qrupun konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatına təsir etmir.

Konsolidasiya üçün əsas

Tөрəmə müəssisələr, yəni Qrupun nəzarət etdiyi bütün müəssisələr, konsolidasiya edilir. Nəzarət bu halda yaranır ki, Qrup investisiya obyektində iştirakı ilə bağlı zərərə məruz qalsın və ya gəlir əldə etmək hüququna malik olsun və investisiya obyektı üzrə nəzarət hüququ vasitəsilə həmin gəlirlərə təsir etmək imkanına malik olsun.

Tөрəmə müəssisələr nəzarət Qrupa keçdiyi tarixdən konsolidasiya edilir və nəzarət başa çatdıqdan sonra konsolidasiya dayandırılır. Bütün qrupdaxili əməliyyatlar, balanslar və qrupun şirkətləri arasında əməliyyatlardan əldə edilən realizasiya edilməmiş gəlirlər tamamilə silinir. Aparılmış əməliyyatlar köçürülən aktivin dəyərsizləşməsinə göstərmirsə, realizasiya edilməmiş zərərlər də silinir. Lazım gəldikdə, Qrupun qəbul etdiyi siyasətə uyğunlaşmaq məqsədilə төрəmə müəssisələrin uçot siyasətində dəyişiklik aparılır.

Tөрəmə müəssisənin mülkiyyət payındakı dəyişiklik, nəzarət hüququ dəyişmədikdə, kapital əməliyyatı kimi uçota alınır. Zərərlər defisitli saldo ilə nəticələnsə də, qeyri-nəzarət iştirak payına aid edilir.

Ədalətli dəyərin ölçülməsi

Qrup DÜGƏD ilə maliyyə alətlərini və ədalətli dəyərlə ölçülmüş bina kimi qeyri-maliyyə aktivlərini hər hesabat tarixində ədalətli dəyərlə ölçür.

Qrup mövcud şəraitdə münasib olan və ədalətli dəyəri ölçmək üçün kifayət qədər məlumatları olan, müvafiq bazar məlumatlarını maksimal istifadə edən və müşahidə edilməyən məlumatların istifadəsini minimuma endirən qiymətləndirmə üsullarını istifadə edir.

Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarında dövrü şəkildə tanınan aktivlər və öhdəliklər üçün Qrup hər hesabat dövrünün sonunda kateqoriyalara bölməni yenidən qiymətləndirərək iyerarxiyanın daxilində Səviyyələr arasında köçürmələrin baş verib-vermədiyini müəyyən edir (ədalətli dəyərin ölçülməsi üçün ümumiyyətlə əhəmiyyətli olan ən aşağı səviyyəli giriş məlumatları əsasında).

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Mühüm uçot prinsiplərinin icmalı (davamı)

Maliyyə aktivləri və öhdəlikləri (davamı)

İlkin ölçmə

Maliyyə alətlərinin təsnifatı ilkin tanınmada onların müqavilə şərtlərindən və alətləri idarə etmək üçün biznes modelindən asılıdır. Maliyyə alətləri ilk öncə ədalətli dəyərlə ölçülür və MZƏD ilə tanınan maliyyə aktivləri və maliyyə öhdəlikləri istisna olmaqla, əməliyyat xərcləri həmin məbləğə əlavə edilir və ya bu məbləğdən çıxılır.

Maliyyə aktivləri və maliyyə öhdəliklərinin ölçmə kateqoriyaları

Qrup bütün maliyyə aktivlərini aktivlərin idarə edilməsi üçün biznes modeli və aktivlərin müqavilə şərtləri əsasında aşağıdakı kimi təsnifləşdirir:

- ▶ Amortizasiya edilmiş dəyər;
- ▶ DÜGƏD; və ya
- ▶ MZƏD.

Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər, müştərilərə verilmiş kreditlər, amortizasiya hesablanmış dəyərlə investisiya qiymətli kağızları

Qrup kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğləri, müştərilərə verilmiş kreditləri və digər maliyyə investisiyalarını yalnız aşağıdakı hər iki şərt yerinə yetiriləndə amortizasiya edilmiş dəyərlə ölçür:

- ▶ Maliyyə aktivini biznes model çərçivəsində müqavilə üzrə pul vəsaitlərini toplamaq məqsədilə saxlanılır;
- ▶ Maliyyə aktivini üzrə müqavilə şərtləri müəyyən olunmuş tarixlərdə yalnız qalan əsas məbləğ və faiz ödənişlərindən (YƏMFÖ) ibarət pul vəsaitlərinin yaranmasına səbəb olur.

Bu şərtlər təfərrüatı ilə aşağıda açıqlanır.

Biznes modelin qiymətləndirilməsi

Biznes məqsədinə çatmaq üçün Qrup biznes modelini maliyyə aktivləri qrupunun idarə edilməsini daha yaxşı əks etdirən səviyyədə müəyyən edir.

Qrupun biznes modeli hər bir alət üzrə deyil, ümumi portfeller səviyyəsində qiymətləndirilir və aşağıdakılar da daxil olmaqla müşahidə olunan amillərə əsaslanır:

- ▶ Biznes modelin və həmin biznes model çərçivəsində saxlanılan maliyyə aktivlərinin səmərəliliyi hansı yolla qiymətləndirilir və bu məlumatlar Qrupun əsas idarə heyətinə necə çatdırılır;
- ▶ Biznes modelin (və həmin biznes model çərçivəsində saxlanılan maliyyə aktivlərinin) səmərəliliyinə təsir edən risklər, xüsusilə də bu risklərin idarə olunması üsulları;
- ▶ Biznesi idarə edən rəhbərlər necə mükafatlandırılır (məsələn, mükafatın idarə olunan aktivlərin ədalətli dəyərinə, yoxsa müqavilə üzrə alınmış pul vəsaitlərinin hərəkətinə əsaslanması);
- ▶ Satışların gözlənilən tezliyi, dəyəri və vaxtı da Qrupun qiymətləndirməsi üçün vacib amillərdir.

Biznes modelin qiymətləndirilməsi "ən pis" və ya "stress" kimi ssenariləri nəzərə alınmadan ağlabatan şəkildə baş verməsi gözlənilən ssenarilərə əsaslanır, ilkin tanınmadan sonra pul vəsaitlərinin hərəkəti Qrupun ilkin gözləntilərindən fərqli şəkildə baş verirsə Qrup həmin biznes modelində saxlanılan qalan maliyyə aktivlərinin təsnifatını dəyişmir, lakin gələcəkdə yeni yaranan və ya yeni alınan maliyyə aktivlərini qiymətləndirərkən belə məlumatları nəzərə alır.

YƏMFÖ testi

Təsnifləşdirmə prosesinin ikinci addımı olaraq Qrup maliyyə aktivinin YƏMFÖ testinə uyğun olub-olmadığını müəyyən etmək üçün müqavilə şərtlərini qiymətləndirir.

Bu testin məqsədləri üçün "Əsas məbləğ" maliyyə aktivinin ilkin tanınma tarixindəki ədalətli dəyəridir və maliyyə aktivinin istifadə müddəti üzrə (məsələn, əsas məbləğ qaytarılanda və ya əlavə/əndirim amortizasiya edildəndə) dəyişə bilər.

Kredit müqaviləsi daxilində faizin ən əhəmiyyətli elementləri adətən pulun zaman dəyərinə görə kompensasiya və kredit riskidir. YƏMFÖ qiymətləndirməsini həyata keçirmək üçün Qrup mühakimələr yürüdür və maliyyə aktivinin ifadə edildiyi valyuta və faiz dərəcəsinin müəyyən edildiyi müddət kimi müvafiq amilləri nəzərə alır.

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Mühüm uçot prinsiplərinin icmalı (davamı)

Maliyyə aktivləri və öhdəlikləri (davamı)

Əksinə, əsas kredit müqaviləsi ilə əlaqəsi olmayan, müqavilə üzrə pul vəsaitlərinin hərəkətində minimal səviyyədən daha iri olan risklərə və ya dəyişkənliyə səbəb olan müqavilə şərtləri yalnız qalan əsas məbləğin və faizin ödənişi olan pul vəsaitlərinin hərəkətini yaratmır. Belə hallarda maliyyə aktivləri MZƏD ilə ölçülməlidir.

DÜGƏD ilə borc alətləri üzrə gözlənilən kredit zərərləri

DÜGƏD ilə ölçülmüş borc qiymətli kağızları üzrə GKZ maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda həmin maliyyə aktivlərinin balans dəyərini azaltmır, bunlar ədalətli dəyerdə qalır. Əksinə, aktivlər amortizasiya edilmiş dəyerdə ölçülsəydi yarana biləcək ehtiyata bərabər məbləğ daha sonra mənfəət və ya zərərdə müvafiq xərc kimi tanınmaqla DÜG-də yığılmış dəyersizləşmə məbləği kimi tanınır. DÜG-də tanınmış yığılmış zərər aktivin tanınması dayandırılarda mənfəət və ya zərəre aid edilir.

DÜGƏD ilə kapital alətləri

İlkin tanınmada Qrup bezi hallarda 32 sayılı "Maliyyə alətləri: Təqdimatı" adlı MUBS əsasında kapital tərifinə uyğun olan bezi kapital investisiyalarını ticarət üçün saxlanılan alətlər kimi deyil, DÜGƏD ilə kapital alətləri kimi təsnif etmək üçün yekun seçim edir. Belə təsnifat alətlər üzrə fərdi şəkildə müəyyən edilir.

Bu kapital alətləri üzrə gəlirlər və zərərlər heç vaxt mənfəət və ya zərəre çevrilmir. Ödəmə hüququ müəyyən ediləndə, dividendlər mənfəət və ya zərərdə digər gəlir kimi tanınır, lakin Qrup bu ödəmələrdən alətin dəyərinin bir hissəsinin qaytarılması kimi faydalanırsa, bu halda belə gəlirlər DÜG-də tanınır DÜGƏD ilə kapital alətləri üzrə dəyersizləşmənin qiymətləndirilməsi aparılmır. Bu alətlər silinəndə, yığılmış yenidən qiymətləndirmə ehtiyatı bölüşdürülməmiş mənfəətə köçürülür.

Maliyyə zəmanətləri, akkreditivlər və istifadə edilməmiş kredit üzrə təəhhüdlər

Qrup maliyyə zəmanətləri, akkreditivlər və kredit öhdəliklərini təqdim edir.

Maliyyə zəmanətləri ilkin olaraq konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarında alınmış mükafata bərabər olan ədalətli dəyərle tanınır. İlkin tanınmadan sonra Qrupun hər bir zəmanət üzrə öhdəliyi konsolidasiya edilmiş mənfəət və ya zərər haqqında hesabatda tanınmış məcmu amortizasiya çıxılmaqla ilkin olaraq tanınmış məbləğ və GKZ ehtiyatı məbləğlərindən daha yuxarı olanı ilə ölçülür.

İstifadə edilməmiş kredit üzrə təəhhüdlər və akkreditivlər üçün Qrup tərəfindən müştərilərə qeyd olunan öhdəliyin mövcud olduğu müddət ərzində şərtləri əvvəlcədən müəyyən edilmiş kredit təklif edilməlidir. Maliyyə zəmanət müqavilələri kimi, bu müqavilələr GKZ tələbləri çərçivəsindədir.

Qrup müəyyən hallarda bazar faiz dərəcəsindən daha aşağı faizlə kreditləşmə həyata keçirir. Belə təəhhüdlər ilkin olaraq ədalətli dəyərle tanınır və sonradan GKZ ehtiyatı və kumulyativ tanınan gəlir çıxılmaqla ilkin tanınan dəyər arasında daha yuxarı olanı ilə qiymətləndirilir.

İcra zəmanətləri

İcra zəmanətləri digər tərəf müqavilə öhdəliyini yerinə yetirməyəndə kompensasiyanın ödənilməsinə nəzərdə tutan müqavilələrdir. İcra zəmanətləri digər maliyyə alətləri ilə birlikdə qiymətləndirilir və buna görə də 9 sayılı MHBS-nin əhatə dairəsinə aid edilir.

Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri

Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentlərinə kassada olan pul vəsaitləri, ARMB-dən və Rusiya Mərkəzi Bankından (RMB) alınacaq məbləğlər (məcburi ehtiyatları çıxmaqla) və ödəmə müddəti verildiyi tarixdən etibarən 90 gündən artıq olmayan və müqavilə yüklüüyündən azad olan kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər daxildir.

İcarələr

Qısamüddətli icarələr və azdəyərli aktivlərin icarələri

Qrup qısa müddətli icarənin tanınması üzrə istisnayı qısa müddətli icarələrinə (yeni başlanğıc tarixində icarə müddəti 12 ayadək olan və alış opsiyonunu daxil etməyən icarələr) tətbiq edir. Qrup həmçinin azdəyərli aktivlərin tanınması üzrə istisnayı azdəyərli hesab edilən (yeni 10,000 ABŞ dollarınadək) ofis avadanlığının icarəsinə tətbiq edir. Qısamüddətli icarələr üzrə icarə ödənişləri və azdəyərli aktivlərin icarələri icarə müddəti ərzində düz xətt üsulu ilə xərc kimi tanınır.

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Mühüm uçot prinsiplərinin icmalı (davamı)**Restrukturizasiya edilmiş kreditlər**

Qrup mümkün olduğu qədər girova yiyələnmək əvəzinə kredit şərtlərini dəyişdirməyə çalışır. Buna müqavilə ilə nəzərdə tutulmuş ödəniş müddətlərinin uzadılması və yeni kredit şərtlərinin razılaşdırılması daxildir.

Qrup maliyyə aktivinin, məsələn müştəriyə verilən kreditin müddəti və şərtləri onun yeni bir kreditə çevriləcəyi şəkildə dəyişdirildiyi halda maliyyə aktivinin tanınmasını dayandırır, fərq isə dəyərsizləşmə zərəri qeydə alınmadığı halda tanınmanın dayandırılması ilə bağlı gəlir və ya zərər kimi tanınır. Yeni tanınmış kreditlər Alınmış və Yaranmış Kredit Dəyərsizləşməsi (AYKD) hesab edilmirsə, GKZ-nin ölçülməsi məqsədləri üçün Mərhələ 1 kimi təsnif edilir. Müştəriyə verilən kreditin tanınmasının dayandırılması baxımından qiymətləndirmə apararkən Qrup aşağıdakı amilləri nəzərə alır:

- ▶ Kreditin valyutasında dəyişiklik;
- ▶ Qarşı-tərəfin dəyişməsi;
- ▶ Dəyişiklik nəticəsində alət artıq YƏMFÖ meyarına uyğun olmayanda.

Dəyişiklik pul vəsaitlərinin hərəkətində əhəmiyyətli fərqlə nəticələnmirsə, tanınmanın dayandırılmasına gətirib çıxarmır. İlk EFD (effektiv faiz dərəcəsi) ilə diskontlaşdırılan pul vəsaitlərinin hərəkətində dəyişiklik əsasında Qrup, dəyərsizləşmə zərəri qeydə alınmadığı halda konsolidasiya edilmiş mənfəət və ya zərərdə EFD istifadə etməklə hesablanmış faiz gəlirinin tərkibində təqdim edilmiş dəyişiklikdən irəli gələn gəlir və ya zərəri qeydə alır.

Qrup tanınmanın dayandırılmasına gətirib çıxarmayan dəyişikliklər üçün kredit riskində əhəmiyyətli artımın olmasını və ya aktivin qiymətdən düşmüş maliyyə aktivini kimi təsnifləşdirilməli olmasını qiymətləndirir. Əgər dəyişiklik nəticəsində aktiv qiymətdən düşmüş maliyyə aktivini kimi qiymətləndirilərsə minimum 6 aylıq sınaq müddəti ərzində Mərhələ 3 kimi təsnifləşdirilir. Restrukturizasiya edilmiş kreditin Mərhələ 3-dən qaytarılması üçün dəyişdirilmiş ödəniş qrafikinə uyğun olaraq sınaq müddətinin ən az yarısı dövrü ərzində əsas borc və faiz üzrə əhəmiyyəti az olmayan mütəmadi ödənişlərin olması nəzərə alınır.

Maliyyə aktivlərinin və öhdəliklərinin uçotdan çıxarılması*Silinmə*

Maliyyə aktivləri yalnız Qrup onların bərpa edilməsini dayandırdığı halda tam və ya qismən silinir. Silinəcək məbləğ yığılmış kredit ehtiyatından çoxdursa, fərq ilk öncə ehtiyata əlavə kimi tanınır və sonradan ümumi balans dəyərində tətbiq edilir. Bütün gələcək bərpalar kredit zərəri xərcinə silinir. Silinmə uçotdan çıxarılma hadisəsini təşkil edir.

Əmlak və avadanlıqlar

Əmlak və avadanlıqlar, gündəlik xidmət xərcləri istisna olmaqla, yığılmış köhnəlməni və hər hansı tanınmış dəyərsizləşmə zərərinə çıxmaqla ilkin dəyəri ilə tanınır. Tanıma meyarına uyğun gələndə, əmlak və avadanlıqların bir hissəsinin əvəz etdirilməsi xərcləri yaranan zaman həmin dəyərə daxil edilir.

Qrupun ofis binaları müntəzəm qaydada bazar dəyəri ilə yenidən qiymətləndirilməli olan yenidən qiymətləndirilmiş dəyərlə uçota alınır. Yenidən qiymətləndirmənin tezliyi yenidən qiymətləndirilən binaların ədalətli dəyərində hərəkətdən asılıdır. Yenidən qiymətləndirmə zamanı balans dəyərində artım digər ümumi gəlirə aid edilir, lakin artım əvvəllər mənfəət və ya zərərdə tanınmış həmin aktivin yenidən qiymətləndirmə nəticəsində azalmasını geri qaytarırsa, yenidən qiymətləndirmə gəliri mənfəət və ya zərərdə, həmin geri qaytarmanın məbləğinə müqabilə şəkildə tanınır. Eyni aktivdə əvvəlki artımları qarşılıqlı əvəzləşdirən azalmalar digər ümumi gəlirdə tanınır və kapitalda əvvəllər tanınmış yenidən qiymətləndirmə ehtiyatını azaldır; bütün digər azalmalar il üzrə mənfəət və ya zərəre aid edilir. Kapitala daxil olan ofis binaları üçün yenidən qiymətləndirmə ehtiyatının aktiv istismardan çıxarılarda və ya silinəndə qalan hissəsi birbaşa bölüşdürülməmiş mənfəətə köçürülür.

Aktivlərin dəyərsizləşməsi istifadəyə hazır olduğu tarixdən hesablanır. Qiymətləndirilmiş istifadə müddətləri, qalıq dəyərləri və köhnəlmə metoduna hər hesabat dövrünün sonunda yenidən baxılır və hər hansı dəyişikliklər olarsa, onlar perspektiv qaydada uçota alınır. Köhnəlmə məqsədləri üçün aşağıdakı istifadə müddətləri istifadə edilir:

	<u><i>İstifadə müddəti</i></u>
Ofis binaları	50 il
Mebel, avadanlıq, nəqliyyat vasitələri və digər əsas vəsaitlər	4-10 il
Kompüterlər və rabitə avadanlığı	4-10 il
	10 il
İcarəyə alınmış aktivlərin əsaslı təmiri	(müvafiq icarə dövründən çox olmamaq şərtilə)

Təmir və rekonstruksiya xərcləri kapitallaşdırılmalı olduğu hallar istisna olmaqla, çəkildikcə əməliyyat xərclərinə aid edilir.

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Mühüm mühasibat uçotu prinsiplərinin icmalı (davamı)**Mülkiyyətə alınmış girov**

Müəyyən hallarda girov ödənilməmiş kreditlər üzrə tutmanın yönləndirilməsindən sonra mülkiyyətə alınır. Mülkiyyətə alınmış girov balans dəyəri və xalis satış dəyərindən aşağı olanı ilə ölçülür və hesabatlarda "Digər aktivlər" in tərkibində göstərilir.

Qeyri-maddi aktivlər

Qeyri-maddi aktivlər bank lisenziyası, proqram təminatı və digər lisenziyalar və kompüter proqramlarından ibarətdir.

Ayrıca alınmış qeyri-maddi aktivlər ilk olaraq ilkin dəyəri ilə tanınır. Qeyri-maddi aktivlərin istifadə müddətləri məhdud və ya qeyri-müəyyən kimi müəyyən edilmişdir. Məhdud istifadə müddəti olan qeyri-maddi aktivlərə 1-10 illik istifadə müddəti üzrə amortizasiya hesablanır və həmin qeyri-maddi aktivlər üzrə mümkün dəyərsizləşmə əlamətləri mövcud olanda dəyərsizləşmə baxımından qiymətləndirmə aparılır.

Səhm kapitalı*Səhm kapitalı*

Adi səhmlər səhmdar kapitalı kimi təsnif edilir. Şirkətlərin birləşməsi istisna olmaqla, yeni səhmlərin buraxılması ilə birbaşa bağlı olaraq üçüncü tərəflərə ödənişlərə çəkilən xərclər kapitalın tərkibində həmin emissiya nəticəsində əldə edilmiş məbləğin azalması kimi əks etdirilir. Əldə edilmiş vəsaitlərin ədalətli dəyərinin buraxılmış səhmlərin nominal dəyərindən artıq məbləği əlavə ödənilmiş kapital kimi əks etdirilir.

Seqment hesabatı

Qrupun seqment hesabatı aşağıdakı əməliyyat seqmentlərinə əsaslanır: Pərakəndə bankçılıq, Korporativ bankçılıq, Xəzinədarlıq.

Gəlir və xərclərin tanınması

Gəlirlər, Qrup tərəfindən iqtisadi səmərənin əldə edilməsi ehtimal ediləndə və etibarlı şəkildə ölçülə biləndə tanınır. Xərclər çəkildikcə tanınır.

Haqq və komissiya gəliri

Qrup haqq və komissiya gəlirini müştərilərə göstərdiyi bir sıra xidmətlərdən əldə edir. Haqq və komissiya gəlirinə xidmətlər göstərildikcə gəlirlər kimi tanınan plastik kart əməliyyatları, hesablaşma əməliyyatları, potensial öhdəliklərə xidmət və nağd əməliyyatlar daxildir. Haqq və komissiya xərclərinə plastik kart əməliyyatları, hesablaşma əməliyyatları və nağd əməliyyatlar üzrə ödənilmiş haqq və komissiya daxildir.

Maliyyə alətinin effektiv faiz dərəcəsinin tərkib hissəsini təşkil edən gəlir effektiv faiz dərəcəsinə düzəliş kimi tanınır və "faiz gəliri"nin tərkibində uçota alınır.

Xarici valyutanın çevrilməsi

Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları Bankın funksional və Qrupun təqdimat valyutası olan AZN ilə təqdim edilir. Hesabat tarixində funksional valyutası Qrupun təqdimat valyutasından fərqi olan Qrupun törəmə müəssisələrinin aktivləri və öhdəlikləri hesabat tarixində qüvvədə olan məzənnə ilə, onların mənfəət və ya zərər və digər ümumi gəlir haqqında hesabatlarında isə il üzrə hesablanmış orta məzənnə dərəcələri ilə AZN-ə çevrilir. Çevirmə zamanı yaranan məzənnə fərqləri digər ümumi gəlirdə əks etdirilir.

Qrup bu konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının hazırlanması üçün 31 dekabr 2023-cü il və 2022-ci il tarixlərinə olan aşağıdakı xarici valyuta məzənnələrindən istifadə etmişdir:

	<u>2023</u>	<u>2022</u>
1 ABŞ dolları	AZN 1.7000	AZN 1.7000
1 Avro	AZN 1.8766	AZN 1.8114
1 Gürcü laris	AZN 0.6326	AZN 0.6298
1 Rus rublu	AZN 0.0188	AZN 0.0230

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Mühüm mühasibat uçotu prinsiplərinin icmalı (davamı)

Qəbul edilmiş, lakin hələ qüvvəyə minməmiş standart və şərtlər

Qrupun konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları buraxıldığı tarixə qədər buraxılmış, lakin hələ qüvvəyə minməmiş yeni və düzəliş edilmiş standart və şərtlər aşağıda açıqlanır. Qrup həmin yeni və düzəliş edilmiş standartlar (müvafiq hallarda) qüvvəyə mindikdə onları tətbiq etmək niyyətindədir:

- ▶ *MHBS 16-ya düzəlişlər: Satışda və geri icarədə icarə öhdəlikləri*
- ▶ *MUBS 1-ə düzəlişlər: Öhdəliklərin qısamüddətli və uzunmüddətli kimi təsnifatı*
- ▶ *Təchizatçının Maliyyə Razılaşmaları - MUBS 7 və MHBS 7-yə düzəlişlər*

Bu düzəlişlərin Qrupun maliyyə hesabatlarına əhəmiyyətli təsir göstərməsi gözlənilmir.

4. Mühüm uçot mühakimələri və ehtimalları

Qrupun rəhbərliyi tərəfindən uçot qaydalarının tətbiq edilməsi zamanı konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarında əks etdirilmiş məbləğlərə təsir göstərmiş aşağıdakı mühakimələr çıxarılmış və proqnozlar verilmişdir. İstifadə edilmiş ən vacib mühakimə və ehtimallar aşağıda göstərilir.

Maliyyə alətlərinin ədalətli dəyəri

Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda əks etdirilmiş maliyyə aktivlərinin və maliyyə öhdəliklərinin ədalətli dəyərləri fəal bazardan əldə edilə bilməyəndə, onlar riyazi modellərin işlədilməsini daxil edən müxtəlif qiymətləndirmə mexanizmlərindən istifadə etməklə müəyyən edilir. Bu modellər üçün ilkin verilənlər mümkün olanda müşahidə edilə bilən bazardan götürülür, mümkün olmayanda isə ədalətli dəyərlərin müəyyən edilməsi üçün müəyyən dərəcədə mühakimələrin istifadə edilməsi tələb olunur (Qeyd 24). Rusiyanın investisiya qiymətli kağızlarının ədalətli dəyəri ilə bağlı qiymətləndirmə qeyri-müəyyənliyi Qeyd 2-də təsvir edilmişdir.

Binaların yenidən qiymətləndirilməsi

Qrupun binalarının ədalətli dəyərinin müəyyən edilməsi bazar şəraiti, müqayisə olunan satışlar və əmlakın vəziyyəti daxil olmaqla bir sıra amillərə əsaslanır. Ədalətli dəyərin müəyyən edilməsinin subyektivliyə görə, bu prosesdə müəyyən dərəcədə qiymətləndirmə qeyri-müəyyənliyi mövcuddur. Qrupun rəhbərliyi qiymətləndirmə prosesində istifadə edilən müvafiq fərziyyələr və giriş məlumatlarının müəyyən edilməsində öz mülahizələrini tətbiq etmişdir, lakin faktiki nəticələrin edilən hesablamalardan fərqlənəcəyi riski həmişə mövcuddur. Rəhbərlik bazar şəraitini və binaların ədalətli dəyərinə təsir edə biləcək digər amilləri daim izləyir və hər hansı dəyişiklikləri əks etdirmək üçün lazım gəldikdə qiymətləndirmələri yeniləyir. Bu sözlərə baxmayaraq, maliyyə hesabatlarının istifadəçiləri tərəfindən nəzərə alınmalı yenidən qiymətləndirmə prosesinə xas olan müəyyən dərəcədə qiymətləndirmə qeyri-müəyyənliyi qalmaqdadır. Daha ətraflı məlumat 10-cu və 24-cü Qeydlərdə təqdim edilir.

Maliyyə aktivləri üzrə dəyərsizləşmə zərərləri

Maliyyə aktivlərinin bütün kateqoriyaları üzrə dəyərsizləşmə zərərlərinin ölçülməsi mühakimələrin işlədilməsini tələb edir, xüsusilə dəyərsizləşmə zərərləri müəyyən edilərkən gələcək pul vəsaitlərinin hərəkətinin məbləği və vaxtı və girov dəyərləri, eləcə də kredit riskində əhəmiyyətli artım qiymətləndirilməlidir. Bu qiymətləndirmələr bir neçə amildən irəli gəlir ki, bunların dəyişməsi müxtəlif səviyyəli ehtiyatlarla nəticələnə bilər. Bundan əlavə, işgüzar fəaliyyətdə əhəmiyyətli pozuntular bəzi müəssisələr və müştərilər üçün likvidlik problemləri yarada bilər. Qrup tərəfindən GKZ-nin hesablamaları müxtəlif giriş məlumatlarının seçimi və onların qarşılıqlı əlaqəsi ilə bağlı bir sıra müvafiq fərziyyələri əhatə edən kompleks modellərin nəticəsidir. Uçot mühakimələri və qiymətləndirmələri hesab olunan GKZ modellərinin elementləri bunlardır:

- ▶ Qrupun hər bir kateqoriya üçün Defolt Ehtimalı ("DE") əmsalını təyin edən daxili kredit təsnifatı modeli;
- ▶ Kredit riskində əhəmiyyətli artımın olub-olmadığını və müvafiq olaraq maliyyə aktivləri üçün Aktivin müddəti üzrə GKZ əsasında ehtiyatların ölçülməsi olub-olmadığını qiymətləndirmək, eləcə də keyfiyyətin qiymətləndirilməsi üçün Qrupun meyarı;
- ▶ GKZ-ləri ümumi əsasla qiymətləndirilən maliyyə aktivlərinin seqmentlərə bölünməsi;
- ▶ GKZ modellərinin, o cümlədən müxtəlif düstur və giriş məlumatları seçiminin yaradılması;
  - ▶ Makroiqtisadi ssenarilər ilə işsizlik səviyyəsi və girov dəyərləri kimi iqtisadi giriş məlumatları arasındakı əlaqənin və DE (defolt ehtimalı), DHRH (defolt halında risklərin həcmi) və DHZ (defolt halında zərər) əmsallarına təsirin müəyyənləşdirilməsi;
  - ▶ GKZ modelləri üçün iqtisadi giriş məlumatlarını əldə etmək üçün perspektiv makroiqtisadi ssenarilərin seçilməsi və onların həyata keçirilə bilməsinin qiymətləndirilməsi.

Daha ətraflı məlumat 9-cu və 23-cü Qeydlərdə təqdim edilir. Rusiyanın investisiya qiymətli kağızlarının GKZ ilə bağlı qiymətləndirmə qeyri-müəyyənliyi 2-ci Qeyddə təsvir olunur.

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

4. Mühüm uçot mühakimələri və ehtimalları (davamı)

İcarələr – artan faiz dərəcəsinin qiymətləndirilməsi

Qrup icarədə nəzərdə tutulan faiz dərəcəsinə dərhal müəyyən edə bilmir və bu səbəbdən icarə öhdəliklərinin ölçülməsi üçün artan faiz dərəcəsi (AFD) istifadə edir. AFD Qrupun oxşar şərt və oxşar girovla oxşar iqtisadi mühitdə istifadə hüququ olan aktivə oxşar dəyərli aktivin əldə edilməsi üçün tələb olunan vəsaitlərin borca alınması üçün ödəməli olduğu faiz dərəcəsidir. Beləliklə, AFD Qrupun nəyi "ödəməli olduğunu" əks etdirir, bu isə müşahidə edilən dərəcələr olmadıqda (məs. Qrup maliyyə əməliyyatları aparmadıqda) və ya icarənin şərtlərini əks etdirmək üçün bu dərəcələrə düzəlişlər edilməli olduqda (məs. icarələr Qrupun funksional valyutasında olmadıqda) qiymətləndirilmənin aparılmasını tələb edir.

Qrup AFD-ni mümkün olduqda müşahidə edilən giriş məlumatlarından (məsələn, bazardakı faiz dərəcələrindən) istifadə etməklə qiymətləndirir və müəssisə ilə bağlı müəyyən xüsusi qiymətləndirmələr (məsələn, Qrupun kredit reytingi) aparmalıdır.

Vergilər

Azərbaycanın qanunvericiliyi müxtəlif şərtlərə və vaxtaşırı dəyişikliklərə məruz qalır. Rəhbərlik hesab edir ki, 31 dekabr 2023-cü və 2022-ci il tarixlərinə müvafiq qanunvericiliyin rəhbərlik tərəfindən tətbiq edilən şərhli münasibdir və Bankın vergi mövqeyi qəbul ediləcəkdir.

5. Seqmentlər üzrə hesabatların hazırlanması

Qrup məlumatı konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının istifadəçiləri üçün məşğul olduğu biznes fəaliyyətlərinin və çalışdığı iqtisadi mühitin təbiətini və maliyyə təsirlərini qiymətləndirmək imkanını yaratmaq məqsədilə açıqlayır. Bu məsələ 8 sayılı Əməliyyat seqmentləri adlı MHBS və xüsusi açıqlamaların seqment hesabatı şəklində təqdim olunmasını tələb edən digər standartlar ilə tənzimlənir.

Resursların bölüşdürülməsi və seqment fəaliyyətinin nəticələrinin qiymətləndirilməsi məqsədilə əməliyyat qərarının verilməsi üzrə məsul şəxsə məruzə edilən məlumat təqdim edilmiş xidmətlərin növlərini əks etdirir. Qrupun 8 sayılı MHBS ilə tələb olunan hesabat seqmentləri aşağıdakılardır:

- ▶ Korporativ bankçılıq – birbaşa debet vəsaitləri, cari hesablar, depozitlər, overdraftlar, kredit və digər kredit vəsaitləri, xarici valyuta və törəmə məhsullarını əhatə edir;
- ▶ Pərakəndə bankçılıq – özəl bank xidmətləri, özəl cari müştəri hesabları, əmanətlər, depozitlər, investisiya əmanət məhsulları, məsuliyyətli mühafizə, kredit və debet kartları, istehlak və ipoteka kreditlərini əhatə edir;
- ▶ Xəzinə – banklararası kreditlər və borclar, qiymətli kağızlar üzrə ticarət svopları, valyuta mübadiləsi xidmətləri, istiqrazların və adi veksellərin buraxılması və digər xəzinədarlıq əməliyyatlarını əhatə edir.

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

5. Seqmentlər üzrə hesabatların hazırlanması (davamı)

	<i>Korporativ</i>		<i>Pərakəndə</i>		<i>Xəzina</i>		<i>Bölüşdürülməmiş</i>		<i>Cəmi</i>	
	<i>2023</i>	<i>2022</i>	<i>2023</i>	<i>2022</i>	<i>2023</i>	<i>2022</i>	<i>2023</i>	<i>2022</i>	<i>2023</i>	<i>2022</i>
Faiz gəliri	172,937	140,229	309,024	240,712	305,748	214,828	-	-	787,709	595,769
Faiz xərci	(70,304)	(41,408)	(41,522)	(30,044)	(40,049)	(39,653)	-	-	(151,875)	(111,105)
Xalis faiz gəliri	102,633	98,821	267,502	210,668	265,699	175,175	-	-	635,834	484,664
Kredit zərəri üzrə (xərc) / qaytarılma	(10,223)	(6,720)	(12,740)	(2,329)	15,115	(27,143)	-	-	(7,848)	(36,192)
Dəyersizləşmə zərərləri üçün ehtiyatdan sonra xalis faiz gəliri	92,410	92,101	254,762	208,339	280,814	148,032	-	-	627,986	448,472
Haqq və komissiya gəliri	68,779	60,211	70,579	27,553	20,970	29,475	-	-	160,328	117,239
Haqq və komissiya xərci	(7,979)	(6,514)	(77,777)	(34,307)	(6,133)	(6,969)	-	-	(91,889)	(47,790)
Xarici valyuta əməliyyatları üzrə xalis gəlirlər:										
- Diliq	52,210	55,913	17,472	19,305	14,960	32,732	-	-	84,642	107,950
- Məzənnə fərqi	-	-	-	-	(279)	(5,828)	-	-	(279)	(5,828)
Əmlak, avadanlıq və qeyri-maddi aktivlər üzrə dəyersizləşmənin qaytarılması	-	-	-	-	-	-	9,247	1,969	9,247	1,969
Digər dəyersizləşmənin qaytarılması/(xərci)	(133)	1,655	-	-	-	-	-	-	(133)	1,655
Kreditlə bağlı təəhhüdlər və digər maliyyə alətləri üzrə kredit zərərləri üçün ehtiyatı üzrə qaytarılma/(xərc)	6,132	(421)	-	-	-	-	-	-	6,132	(421)
Digər əməliyyat gəliri	-	-	-	-	-	-	2,448	5,957	2,448	5,957
Qeyri-faiz gəliri	119,009	110,844	10,274	12,551	29,518	49,410	11,695	7,926	170,496	180,731
Əməliyyat xərcləri	(77,767)	(62,145)	(156,668)	(111,984)	(43,030)	(44,701)	(36,656)	(31,622)	(314,121)	(250,452)
Borcun geri alınmasından zərər	-	-	-	-	(199)	(11,085)	-	-	(199)	(11,085)
Qeyri-faiz xərcləri	(77,767)	(62,145)	(156,668)	(111,984)	(43,229)	(55,786)	(36,656)	(31,622)	(314,320)	(261,537)
Mənfəət vergisi xərcindən əvvəl mənfəət/(zərər)	133,652	140,800	108,368	108,906	267,103	141,656	(24,961)	(23,696)	484,162	367,666
Mənfəət vergisi (xərci) / faydası	(28,509)	(30,209)	(23,115)	(23,366)	(56,974)	(30,393)	5,324	5,084	(103,274)	(78,884)
İl üzrə xalis mənfəət/(zərər)	105,143	110,591	85,253	85,540	210,129	111,263	(19,637)	(18,612)	380,888	288,782
Seqment aktivləri	2,484,412	1,725,947	2,793,469	1,919,714	8,631,759	10,512,528	19,689	19,430	13,929,329	14,177,619
Seqment öhdəlikləri	8,281,786	9,511,346	2,374,715	2,091,721	1,162,619	658,406	63,318	95,783	11,882,438	12,357,256

Qrupun ümumi nəzarəti altında olan müəssisələrdən gəlirin məbləği 26-cı "Aidiyyəti olan şəxslərə dair açıqlamalar" adlı Qeyddə açıqlanır

Coğrafi məlumat aşağıdakılardan ibarətdir:

	<i>Azərbaycan Respublikası</i>		<i>İƏİT ölkələri</i>		<i>Qeyri-İƏİT ölkələri</i>		<i>Cəmi</i>	
	<i>2023</i>	<i>2022</i>	<i>2023</i>	<i>2022</i>	<i>2023</i>	<i>2022</i>	<i>2023</i>	<i>2022</i>
Gəlirlər	860,790	694,508	123,994	82,148	47,616	38,474	1,032,400	815,130
Uzunmüddətli aktivlər	235,124	213,570	-	-	9,664	11,912	244,788	225,482

Gəlirlərə faiz xərci, haqq və komissiya xərci və dəyersizləşmə zərərləri üçün ehtiyat istisna olmaqla əməliyyat gəliri daxildir.

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

6. Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri

31 dekabr tarixinə Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri aşağıdakılardan ibarətdir:

	<u>2023</u>	<u>2022</u>
Kassada olan pul vəsaitləri	444,220	364,331
Mərkəzi banklarda cari hesablar	834,738	1,158,441
Yolda olan pul vəsaitləri	6,764	
Kredit təşkilatlarında müxbir hesablar və müddəti 90 günədək olan müddətli depozitlər	1,531,077	3,852,439
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	<u>2,816,799</u>	<u>5,375,211</u>

31 dekabr 2023-cü il tarixinə Qrupun on dörd (31 dekabr 2022-ci il: on dörd) ən iri banklarda 1,507,281 min AZN (31 dekabr 2022-ci il: 3,795,452 min AZN) məbləği ilə təmsil olunan kredit təşkilatlarında müxbir hesablarının və ilkin ödəniş müddəti 90 günədək olan müddətli depozitlərinin cəmləşməsi olmuşdur.

2,312,246 min AZN məbləğində pul vəsaitlərinin ekvivalentləri Mərhələ 1-ə, 53,569 min AZN məbləğində pul vəsaitlərinin ekvivalentləri isə Mərhələ 2-ə aid edilir (2022-ci il: 4,953,204 min AZN məbləğində pul vəsaitlərinin ekvivalentləri Mərhələ 1-ə, 57,676 min AZN məbləğində pul vəsaitlərinin ekvivalentləri isə Mərhələ 2-ə aid edilir). Hər iki ildə Qrupun pul vəsaitlərinin ekvivalentlərinə aid olan GKZ sıfıradək yuvarlaqlaşdırılır.

7. Banklardan və digər maliyyə təşkilatlarından alınacaq məbləğlər

31 dekabr tarixinə Banklardan və digər maliyyə təşkilatlarından alınacaq məbləğlər aşağıdakılardan ibarətdir:

	<u>2023</u>	<u>2022</u>
ARMB-də müddətli depozitlər	1,508,289	1,463,777
Qeyri-rezident banklarda müddətli depozitlər	22,760	47
Qeyri-rezident banklarda blok edilmiş hesablar	2,382	2,322
Kredit təşkilatlarına verilmiş kreditlər	25,198	23,856
Rezident banklarda müddətli depozitlər	16,151	1,724
Çıxılın: dəyərsizləşmə xərcləri üçün ehtiyat	(3,495)	(3,548)
Banklardan və digər maliyyə təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	<u>1,571,285</u>	<u>1,488,178</u>

31 dekabr 2023-cü il tarixinə Qrupun ARMB-də müddəti 11 yanvar 2024-cü il tarixinədək olan, 3% illik faiz dərəcəsi ilə bir (31 dekabr 2022-ci il: bir) müddətli depoziti olmuşdur.

31 dekabr 2023-cü il və 31 dekabr 2022-ci il tarixlərində başa çatan il ərzində amortizasiya hesablanmış dəyərle banklardan alınacaq məbləğlərin 9 sayılı MHBS-a uyğun olaraq dəyərsizləşməsi üçün ehtiyatlardakı hərəkətlər əhəmiyyətsiz olmuşdur.

31 dekabr 2022-ci il tarixinə Azərbaycan Respublikasında kredit təşkilatları onlar tərəfindən AZN və xarici valyutada cəlb olunmuş vəsaitlərin əvvəlki ayın orta göstəricisinin müvafiq olaraq 4,0% və 5,0% dərəcəsində ARMB-də faiz hesablanmayan nağd pul depoziti (çıxarma məhdudiyəti ilə məcburi ehtiyat) saxlamalı idilər.

31 dekabr 2023-cü il tarixinə ARMB-nin 20 noyabr 2023-cü il tarixli qərarına əsasən, kredit təşkilatları yeni fərqləndirmə meyarlarına uyğun olaraq ARMB-də məcburi ehtiyat saxlamalıdır. Fərqləndirmə meyarları aşağıdakılardır:

- ▶ Hüquqi şəxslərin yerli valyutada depozitlərinin 1.000.000 min AZN-dən (xarici valyuta üçün 750.000 min AZN-dən) az olub-olmaması;
- ▶ Aidiyyəti olan şəxslərin depozitlərinin ümumi depozitlərdə payının 20%-dən aşağı olub-olmaması;
- ▶ Əlaqəli depozitlərin ümumi depozitlərdə payının 20%-dən aşağı olub-olmaması.

Bankın hüquqi və fiziki şəxslərdən həm yerli, həm də xarici valyutada aldığı orta depozitləri 1,000,000 AZN-dən çox olduğu və əlaqəli depozitlərin payı 20%-dən çox olduğuna görə, 31 dekabr 2023-cü il tarixinə Bankın depozitləri üzrə tətbiq edilən məcburi ehtiyat dərəcəsi 20% təşkil etmişdir.

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

8. Investisiya qiymətli kağızları

	2023	2022
Amortizasiya edilmiş dəyərlə borc qiymətli kağızları		
Dövlət istiqrazları	382,110	-
ARMB tərəfindən buraxılmış notlar	76,986	-
Korporativ istiqrazlar	442,298	110,516
Repo müqavilələri əsasında girov qoyulmuş dövlət istiqrazları	19,000	-
Çıxılın: dəyərsizləşmə üçün ehtiyat	(2,161)	(591)
	918,233	109,925
DÜĞƏD ilə borc qiymətli kağızları		
Dövlət istiqrazları	787,073	2,131,504
Korporativ istiqrazlar	203,136	258,573
Repo müqavilələri əsasında girov qoyulmuş dövlət istiqrazları	40,724	-
Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankının buraxdığı notlar	-	147,346
	1,030,933	2,537,423
MZƏD ilə borc qiymətli kağızları		
Korporativ istiqrazlar	3,415	-
	3,415	-
DÜĞƏD ilə kapital qiymətli kağızları		
Korporativ səhmlər	99,688	80,169
	99,688	80,169
Investisiya qiymətli kağızları	2,052,269	2,727,517

31 dekabr 2023-cü il tarixinə dövlət istiqrazları əsasən, 1,203,373 min AZN (31 dekabr 2022-ci il: 861,067 min AZN) məbləğində Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyinin buraxdığı istiqrazlardan və 11,368 min AZN (31 dekabr 2022-ci il: 1,263,524 min AZN) məbləğində ABŞ Xəzinə veksellərindən ibarətdir.

31 dekabr 2023-cü il tarixinə korporativ istiqrazlar Azərbaycan, İƏT ölkələri və qeyri-İƏT ölkələrində buraxılmış müvafiq olaraq 570,138 min AZN, 43,763 min AZN və 34,948 min AZN (31 dekabr 2022-ci il: müvafiq olaraq 255,905 min AZN, 38,214 min AZN və 74,970 min AZN) məbləğində korporativ istiqrazlardan ibarətdir.

31 dekabr 2023-cü il tarixinə korporativ səhmlər ədalətli bazar dəyəri müvafiq olaraq 27,400 min AZN və 71,798 min AZN olan Masterkart Incorporated şirkətinin 'B' və Viza Incorporated şirkətinin 'C' kateqoriyalı adi kapital səhmləri, ədalətli bazar dəyəri müvafiq olaraq 250 min AZN və 240 min AZN olan Azərbaycan Kredit Bürosunun və Bakı Fond Birjasının adi səhmlərindən (31 dekabr 2022-ci ildə: ədalətli bazar dəyəri müvafiq olaraq 22,339 min AZN və 57,340 min AZN olan Masterkart Incorporated şirkətinin 'B' və Viza Incorporated şirkətinin 'C' kateqoriyalı adi kapital səhmləri), həmçinin ədalətli bazar dəyəri müvafiq olaraq 250 min AZN və 240 min AZN olan Azərbaycan Kredit Bürosunun və Bakı Fond Birjasının adi səhmlərindən ibarətdir.

Grupun 1,921,068 min AZN məbləğində borc qiymətli kağızları və ya ümumi borc qiymətli kağızlarının 99%-i (31 dekabr 2022-ci il: 2,579,816 min AZN və ya 97%-i) Mərhələ 1-ə bölüşdürülür. Borc qiymətli kağızlarının 27,852 min AZN və 2,407 min AZN məbləğində qalan balans müvafiq olaraq Mərhələ 2-yə və Mərhələ 3-ə bölüşdürülür (31 dekabr 2022-ci il: 53,445 min AZN və 14,678 min AZN). 4,195 min AZN (31 dekabr 2022-ci il: 5,406 min AZN) məbləğində GKZ Mərhələ 1-ə, 9,956 min AZN və 1,786 min AZN (31 dekabr 2022-ci il: 11,335 min AZN və 13,400 min AZN) müvafiq olaraq Mərhələ 2-yə və Mərhələ 3-ə bölüşdürülür. Bunlar əsasən DÜĞƏD ilə borc qiymətli kağızlarıdır, Rusiya Federasiyasında fəaliyyət göstərən müəssisələr tərəfindən buraxılmışdır və "IBA-Moscow" MMC tərəfindən saxlanılır.

31 dekabr 2023-cü ildə başa çatan il ərzində DÜĞƏD ilə qiymətli kağızlarla əlaqədar ümumi balans dəyərləri və əlaqəli GKZ-də dəyişikliklərin təhili:

DÜĞƏD ilə borc qiymətli kağızları	Mərhələ 1	Mərhələ 2	Mərhələ 3	Cəmi
1 yanvar 2023-cü ildə ümumi balans dəyəri	2,469,300	53,445	14,678	2,537,423
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	8,102	-	-	8,102
Ödənilmiş aktivlər	(1,497,226)	(23,745)	(6,959)	(1,527,930)
Satılmış aktivlər	-	(6,098)	(2,034)	(8,132)
Hesablanmış faiz qalığında dəyişiklik	93	60	1	154
Mərhələ 2-yə köçürmə	-	4,530	(4,530)	-
Ədalətli dəyərdə dəyişikliklər	20,405	(340)	1,251	21,316
31 dekabr 2023-cü il	1,000,674	27,852	2,407	1,030,933

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

8. Investisiya qiymətli kağızları (davamı)

DÜĞƏD ilə borc qiymətli kağızları	Mərhələ 1	Mərhələ 2	Mərhələ 3	Cəmi
1 yanvar 2023-cü ildə GKZ	(4,815)	(11,335)	(13,400)	(29,550)
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	-	-	-	-
Ödənilmiş aktivlər	860	1,568	7,802	10,230
Satılmış aktivlər	-	3,053	624	3,677
Mərhələ 2-yə köçürmə	-	(3,979)	3,979	-
Məzənnə düzəlişləri	-	(4,165)	(699)	(4,864)
Xalis yenidən ölçmə zərəri	1,921	4,902	(92)	6,731
31 dekabr 2023-cü il	(2,034)	(9,956)	(1,786)	(13,776)

31 dekabr 2023-cü ildə başa çatan il ərzində amortizasiya hesablanmış dəyərlə borc qiymətli kağızları ilə əlaqədar ümumi balans dəyərləri və əlaqəli GKZ-də dəyişikliklərin təhili:

Amortizasiya hesablanmış dəyərlə borc qiymətli kağızları	Mərhələ 1	Mərhələ 2	Mərhələ 3	Cəmi
1 yanvar 2023-cü ildə ümumi balans dəyəri	110,516	-	-	110,516
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	915,783	-	-	915,783
Hesablanmış faizdə dəyişiklik	15	-	-	15
Ödənilmiş aktivlər	(105,920)	-	-	(105,920)
31 dekabr 2023-cü il	920,394	-	-	920,394

Amortizasiya hesablanmış dəyərlə borc qiymətli kağızları	Mərhələ 1	Mərhələ 2	Mərhələ 3	Cəmi
1 yanvar 2023-cü ildə GKZ	(591)	-	-	(591)
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	(1,500)	-	-	(1,500)
Ödənilmiş aktivlər	-	-	-	-
Xalis yenidən ölçmə zərəri	(70)	-	-	(70)
31 dekabr 2023-cü il	(2,161)	-	-	(2,161)

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2022-ci il tarixində başa çatan il ərzində DÜĞƏD ilə qiymətli kağızların ümumi balans dəyərinə və müvafiq GKZ-də dəyişikliklər təhlil edilir:

DÜĞƏD ilə borc qiymətli kağızları	Mərhələ 1	Mərhələ 2	Mərhələ 3	Cəmi
1 yanvar 2022-ci il tarixinə ümumi balans dəyəri	888,468	-	-	888,468
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	2,650,717	-	-	2,650,717
Ödənilmiş aktivlər	(882,681)	-	-	(882,681)
Satılmış aktivlər	(31,841)	-	-	(31,841)
Mərhələ 2-yə köçürmə	(67,662)	67,662	-	-
Mərhələ 3-ə köçürmə	(20,159)	-	20,159	-
Ədalətli dəyerdə dəyişikliklər	(67,542)	(14,217)	(5,481)	(87,240)
31 dekabr 2022-ci il	2,469,300	53,445	14,678	2,537,423

DÜĞƏD ilə borc qiymətli kağızları	Mərhələ 1	Mərhələ 2	Mərhələ 3	Cəmi
1 yanvar 2022-ci il tarixinə GKZ	(1,408)	-	-	(1,408)
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	(4,541)	-	-	(4,541)
Ödənilmiş aktivlər	1,512	-	-	1,512
Satılmış aktivlər	55	-	-	55
Mərhələ 2-yə köçürmə	85	(85)	-	-
Mərhələ 3-ə köçürmə	65	-	(65)	-
Zərərin xalis yenidən qiymətləndirilməsi	(583)	(11,250)	(13,335)	(25,168)
31 dekabr 2022-ci il	(4,815)	(11,335)	(13,400)	(29,550)

31 dekabr 2022-ci ildə başa çatan il ərzində amortizasiya hesablanmış dəyərlə qiymətli kağızlarla bağlı GKZ-də dəyişikliklər əhəmiyyətsiz olmuşdur.

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

9. Müştərilərə verilmiş kreditlər

31 dekabr tarixinə Müştərilərə verilmiş kreditlər aşağıdakılardan ibarətdir:

	2023	2022
Hüquqi şəxslərə verilmiş kreditlər	2,561,855	1,691,314
Fiziki şəxslərə verilmiş kreditlər	2,529,586	1,872,199
Müştərilərə verilmiş kreditlər, ümumi	5,091,441	3,563,513
Çıxılsın: dəyərsizləşmə zərərləri üçün ehtiyat	(181,438)	(162,455)
Müştərilərə verilmiş kreditlər	4,910,003	3,401,058

31 dekabr 2023-cü il tarixinə Qrupun on (31 dekabr 2022-ci il: on) ən iri borcalanı üzrə 1,088,915 min AZN və ya ümumi kredit portfelinin 21%-i ilə (31 dekabr 2022-ci il: 761,815 min AZN və ya ümumi kredit portfelinin 21%-i) təmsil olunan kredit konsentrasiyası olmuşdur. Bu kreditlər üçün 12,700 min AZN (31 dekabr 2022-ci il: 6,678 min AZN) məbləğində ehtiyat tanınmışdır.

31 dekabr 2023-cü il tarixinə Fiziki şəxslərə verilmiş kreditlər aşağıdakı məhsullardan ibarətdir:

	2023	2022
İpoteka kreditləri	1,138,305	884,744
İstehlak kreditləri və digər	1,391,281	987,455
Cəmi müştərilərə verilmiş kreditlər, ümumi	2,529,586	1,872,199
Çıxılsın: dəyərsizləşmə xərcləri üçün ehtiyat	(120,181)	(112,467)
Müştərilərə verilmiş kreditlər	2,409,405	1,759,732

31 dekabr tarixinə Kredit portfeli daxilində iqtisadi sektor üzrə risk konsentrasiyaları aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

	2023	2022
Sahə üzrə təhlil		
Fiziki şəxslər	2,529,586	1,872,199
Ticarət və xidmət	905,399	836,206
Tikinti və daşınmaz əmlak	603,851	495,291
Dəmir yolu, hava və digər nəqliyyat	453,638	34,634
İstehsal	293,036	89,816
Neft-qaz sahəsi, enerji istehsalı və paylaşdırılması	151,155	209,026
Rabitə	129,677	-
Digər	25,099	26,341
Cəmi müştərilərə verilmiş kreditlər, ümumi	5,091,441	3,563,513
Çıxılsın: dəyərsizləşmə zərərləri üçün ehtiyat	(181,438)	(162,455)
Müştərilərə verilmiş kreditlər	4,910,003	3,401,058

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

9. Müştərilərə verilmiş kreditlər (davamı)

Müştərilərə verilmiş amortizasiya hesablanmış dəyərlə kreditlərin dəyərsizləşməsi üçün ehtiyat

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2023-cü il tarixində başa çatan il ərzində Hüquqi şəxslərə verilmiş kreditlərlə əlaqədar ümumi balans dəyərində və müvafiq GKZ-də dəyişikliklər təhlil edilir:

<i>Hüquqi şəxslərə verilmiş kreditlər</i>	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>AYKD</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2023-cü il tarixinə ümumi balans dəyəri	1,617,418	21,556	49,299	3,041	1,691,314
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	1,697,575	-	-	-	1,697,575
Hesablanmış faizlərdə dəyişikliklər	(9,956)	423	4,469	938	(4,126)
Ödənilmiş aktivlər	(795,606)	(19,016)	(7,412)	(374)	(822,408)
12 aylıq GKZ-yə köçürmə	1,703	(192)	(1,511)	-	-
Aktivin müddəti üzrə GKZ-yə köçürmə – kredit üzrə dəyərsizləşməmiş	(5,115)	5,115	-	-	-
Aktivin müddəti üzrə GKZ-yə köçürmə – kredit üzrə dəyərsizləşmiş	(5,033)	(2,771)	7,804	-	-
Silinmiş məbləğlər	-	-	(500)	-	(500)
31 dekabr 2023-cü il	2,500,986	5,115	52,149	3,605	2,561,855
<i>Hüquqi şəxslərə verilmiş kreditlər</i>	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>AYKD</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2023-cü il tarixinə GKZ	(16,905)	(1,333)	(31,750)	-	(49,988)
<i>Mənfəət və ya zərərdə kredit zərəri üzrə ehtiyatın (xərçi)/qaytarılmasına təsir edən hərəkətlər</i>					
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	(18,590)	-	-	-	(18,590)
Hesablanmış faizlərdə dəyişikliklər	(94)	(133)	(1,842)	-	(2,069)
Ödənilmiş aktivlər	5,915	1,256	6,092	-	13,263
12 aylıq GKZ-yə köçürmə	(739)	3	736	-	-
Aktivin müddəti üzrə GKZ-yə köçürmə – kredit üzrə dəyərsizləşməmiş	661	(661)	-	-	-
Aktivin müddəti üzrə GKZ-yə köçürmə – kredit üzrə dəyərsizləşmiş	5	181	(186)	-	-
Xalis GKZ-nin yenidən qiymətləndirilməsi	3,258	(207)	(3,304)	-	(253)
<i>Mənfəət və ya zərərdə kredit zərəri üzrə ehtiyatın (xərçi)/qaytarılmasına təsir etməyən hərəkətlər</i>					
Diskontun qaytarılması	-	-	(4,120)	-	(4,120)
Əvvəllər silinmiş məbləğlərin bərpası	-	-	500	-	500
31 dekabr 2023-cü il	(26,489)	(894)	(33,874)	-	(61,257)

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

9. Müştərilərə verilmiş kreditlər (davamı)

Müştərilərə verilmiş amortizasiya hesablanmış dəyərlə kreditlərin dəyərsizləşməsi üçün ehtiyat (davamı)

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2023-cü il tarixində başa çatan il ərzində fiziki şəxslərə verilmiş kreditlər ilə əlaqədar ümumi balans dəyərində və müvafiq GKZ-də dəyişikliklər təhlil edilir:

<i>Fiziki şəxslərə verilmiş kreditlər</i>	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2023-cü il tarixinə ümumi balans dəyəri	1,730,871	30,377	110,951	1,872,199
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	1,325,703	-	-	1,325,703
Hesablanmış faizlərdə dəyişikliklər	3,753	199	(2,667)	1,285
Ödənilmiş aktivlər	(635,762)	(7,794)	(15,669)	(659,225)
12 aylıq GKZ-yə köçürmə	18,546	(10,994)	(7,552)	-
Aktivin müddəti üzrə GKZ-yə köçürmə – kredit üzrə dəyərsizləşməmiş	(29,671)	30,647	(976)	-
Aktivin müddəti üzrə GKZ-yə köçürmə – kredit üzrə dəyərsizləşmiş	(32,827)	(7,776)	40,603	-
Əvvəllər silinmiş məbləğlərin bərpası	-	-	351	351
Silinmiş məbləğlər	-	-	(10,727)	(10,727)
31 dekabr 2023-cü il	2,380,613	34,659	114,314	2,529,586
<i>Fiziki şəxslərə verilmiş kreditlər</i>	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2023-cü il tarixinə GKZ	(19,345)	(5,533)	(87,589)	(112,467)
<i>Mənfəət və ya zərərdə kredit zərəri üzrə ehtiyatın (xərci)/qaytarılmasına təsir edən hərəkətlər</i>				
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	(20,886)	-	-	(20,886)
Hesablanmış faizlərdə dəyişikliklər	(407)	(70)	(1,737)	(2,214)
Ödənilmiş aktivlər	6,026	1,314	12,893	20,233
12 aylıq GKZ-yə köçürmə	(7,267)	1,806	5,461	-
Aktivin müddəti üzrə GKZ-yə köçürmə – kredit üzrə dəyərsizləşməmiş	385	(1,439)	1,054	-
Aktivin müddəti üzrə GKZ-yə köçürmə – kredit üzrə dəyərsizləşmiş	540	1,873	(2,413)	-
GKZ-nin xalis yenidən qiymətləndirilməsi	16,217	(4,747)	(23,484)	(12,014)
<i>Mənfəət və ya zərərdə kredit zərəri üzrə ehtiyatın (xərci)/qaytarılmasına təsir etməyən hərəkətlər</i>				
Diskontun qaytarılması	-	-	(3,209)	(3,209)
Əvvəllər silinmiş məbləğlərin bərpası	-	-	(351)	(351)
Silinmiş məbləğlər	-	-	10,727	10,727
31 dekabr 2023-cü il	(24,737)	(6,796)	(88,648)	(120,181)

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

9. Müştərilərə verilmiş kreditlər (davamı)

Müştərilərə verilmiş amortizasiya hesablanmış dəyərlə kreditlərin dəyərsizləşməsi üçün ehtiyat

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2022-ci il tarixində başa çatan il ərzində Hüquqi şəxslərə verilmiş kreditlərlə əlaqədar ümumi balans dəyərində və müvafiq GKZ-də dəyişikliklər təhlil edilir:

<i>Hüquqi şəxslərə verilmiş kreditlər</i>	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>AYKD</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2022-ci il tarixinə ümumi balans dəyəri	1,574,645	9,641	30,527	-	1,614,813
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	678,666	-	-	3,011	681,677
Hesablanmış faizlərdə dəyişikliklər	7,213	-	2,326	30	9,569
Ödənilmiş aktivlər	(605,035)	(4,319)	(6,642)	-	(615,996)
12 aylıq GKZ-yə köçürmə	5,106	(5,081)	(25)	-	-
Aktivin müddəti üzrə GKZ-yə köçürmə – kredit üzrə dəyərsizləşməmiş	(21,503)	21,503	-	-	-
Aktivin müddəti üzrə GKZ-yə köçürmə – kredit üzrə dəyərsizləşmiş	(21,674)	(188)	21,862	-	-
Əvvəllər silinmiş məbləğlərin bərpası	-	-	1,251	-	1,251
31 dekabr 2022-ci il	1,617,418	21,556	49,299	3,041	1,691,314
<i>Hüquqi şəxslərə verilmiş kreditlər</i>	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>AYKD</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2022-ci il tarixinə GKZ	(20,280)	(331)	(18,802)	-	(39,413)
<i>Mənfəət və ya zərərdə kredit zərəri üzrə ehtiyatın (xərçi)/qaytarılmasına təsir edən hərəkətlər</i>					
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	(9,576)	-	-	-	(9,576)
Hesablanmış faizlərdə dəyişikliklər	(90)	-	(1,129)	-	(1,219)
Ödənilmiş aktivlər	7,477	127	4,339	-	11,943
12 aylıq GKZ-yə köçürmə	(201)	189	12	-	-
Aktivin müddəti üzrə GKZ-yə köçürmə – kredit üzrə dəyərsizləşməmiş	535	(535)	-	-	-
Aktivin müddəti üzrə GKZ-yə köçürmə – kredit üzrə dəyərsizləşmiş	1,322	7	(1,329)	-	-
GKZ-nin xalis yenidən qiymətləndirilməsi	3,908	(790)	(10,986)	-	(7,868)

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

9. Müştərilərə verilmiş kreditlər (davamı)

Müştərilərə verilmiş amortizasiya hesablanmış dəyərlə kreditlərin dəyərsizləşməsi üçün ehtiyat (davamı)

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2022-ci il tarixində başa çatan il ərzində fiziki şəxslərə verilmiş kreditlər ilə əlaqədar ümumi balans dəyərində və müvafiq GKZ-də dəyişikliklər təhlil edilir:

Fiziki şəxslərə verilmiş kreditlər	Mərhələ 1	Mərhələ 2	Mərhələ 3	Cəmi
1 yanvar 2022-ci il tarixinə ümumi balans dəyəri	1,358,679	30,452	100,129	1,489,260
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	908,198	-	-	908,198
Hesablanmış faizlərdə dəyişikliklər	4,831	220	129	5,180
Ödənilmiş aktivlər	(504,131)	(8,006)	(18,375)	(530,512)
12 aylıq GKZ-yə köçürmə	20,222	(12,564)	(7,658)	-
Aktivin müddəti üzrə GKZ-yə köçürmə – kredit üzrə dəyərsizləşməmiş	(23,597)	26,031	(2,434)	-
Aktivin müddəti üzrə GKZ-yə köçürmə – kredit üzrə dəyərsizləşmiş	(33,331)	(5,756)	39,087	-
Əvvəllər silinmiş məbləğlərin bərpası	-	-	472	472
Silinmiş məbləğlər	-	-	(399)	(399)
31 dekabr 2022-ci il	1,730,871	30,377	110,951	1,872,199
Fiziki şəxslərə verilmiş kreditlər	Mərhələ 1	Mərhələ 2	Mərhələ 3	Cəmi
1 yanvar 2022-ci il tarixinə GKZ	(21,432)	(5,788)	(78,672)	(105,892)
<i>Mənfəət və ya zərərdə kredit zərəri üzrə ehtiyatın (xərci)/qaytarılmasına təsir edən hərəkətlər</i>				
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	(16,721)	-	-	(16,721)
Hesablanmış faizlərdə dəyişikliklər	(583)	(65)	(55)	(703)
Ödənilmiş aktivlər	7,089	1,458	13,962	22,509
12 aylıq GKZ-yə köçürmə	(7,386)	2,264	5,122	-
Aktivin müddəti üzrə GKZ-yə köçürmə – kredit üzrə dəyərsizləşməmiş	2,055	(3,739)	1,684	-
Aktivin müddəti üzrə GKZ-yə köçürmə – kredit üzrə dəyərsizləşmiş	6,825	1,353	(8,178)	-
GKZ-nin xalis yenidən qiymətləndirilməsi	10,808	(1,016)	(17,206)	(7,414)
<i>Mənfəət və ya zərərdə kredit zərəri üzrə ehtiyatın (xərci)/qaytarılmasına təsir etməyən hərəkətlər</i>				
Diskontun qaytarılması	-	-	(4,173)	(4,173)
Əvvəllər silinmiş məbləğlərin bərpası	-	-	(472)	(472)
Silinmiş məbləğlər	-	-	399	399
31 dekabr 2022-ci il	(19,345)	(5,533)	(87,589)	(112,467)

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

9. Müştərilərə verilmiş kreditlər (davamı)

Şərtləri dəyişdirilmiş və restrukturizasiya edilmiş kreditlər

Qrup maliyyə aktivinin, məsələn müştəriyə verilən kreditin, müddəti və şərtləri onun yeni bir kreditə çevriləcəyi şəkildə dəyişdirildiyi halda maliyyə aktivinin tanınmasını dayandırır, fərq isə dəyərsizləşmə zərəri qeydə alınmadığı halda tanınmanın dayandırılması ilə bağlı gəlir və ya zərər kimi tanınır. Yeni tanınmış kreditlər GKZ-nin qiymətləndirməsi məqsədləri üçün Mərhələ 1 kimi təsnif edilir.

Dəyişiklik əhəmiyyətli şəkildə fərqli olan pul vəsaitlərinin hərəkəti ilə nəticələnmirsə, tanınmanın dayandırılmasına gətirib çıxarmır. İlk EFD ilə diskontlaşdırılan pul vəsaitlərinin hərəkətində dəyişiklik əsasında Qrup, dəyərsizləşmə zərəri qeydə alınmadığı halda dəyişikliklə bağlı gəlir və ya zərəri qeydə alır.

Aşağıdakı cədvəldə dövr ərzində dəyişiklik edilmiş Mərhələ 2 və 3 üzrə aktivlər və dəyişikliklə bağlı Qrupun məruz qaldığı zərər göstərilir.

	2023	2022
Dövr ərzində şərtləri dəyişdirilmiş kreditlər		
Şərtlər dəyişdirildikdən əvvəl amortizasiya edilən dəyər	3,367	15,875
Şərtlərin dəyişdirilməsindən yaranan xalis zərər	141	(608)

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

10. Əmlak, avadanlıq və qeyri-maddi aktivlər

Əmlak və avadanlıqların dəyərində dəyişmələr aşağıdakı kimi olmuşdur:

<i>İlkin maya dəyəri/yenidən qiymətləndirilmiş dəyər</i>	<i>Ofis binaları</i>	<i>İcarəyə götürülmüş aktivlərin əsaslı təmiri</i>	<i>Mebel, qurğu, nəqliyyat vasitələri və digər əsas vəsaitlər</i>	<i>Kompüterlər və rabitə avadanlıqları</i>	<i>Cəmi əmlak və avadanlıq</i>	<i>Qeyri-maddi aktivlər</i>	<i>Cəmi əmlak, avadanlıq və qeyri-maddi aktivlər</i>
31 dekabr 2021-ci il	148,487	6,373	82,820	104,848	342,528	45,315	387,843
Əlavələr	5,787	1,397	7,969	11,378	26,531	15,178	41,709
Xaric etmələr və silinmələr	-	-	(523)	(6,979)	(7,502)	(7,556)	(15,058)
Dəyersizləşmə	(1,969)	-	-	-	(1,969)	-	(1,969)
Yenidən qiymətləndirmə	(4,170)	-	-	-	(4,170)	-	(4,170)
Məzənnə fərqi	666	-	-	-	666	(10)	656
31 dekabr 2022-ci il	148,801	7,770	90,266	109,247	356,084	52,927	409,011
Əlavələr	3,773	3,926	9,395	13,896	30,990	8,851	39,841
Xaric etmələr və silinmələr	-	(1,336)	(5,299)	(3,046)	(9,681)	(8,598)	(18,279)
Dəyersizləşmə	9,247	-	-	-	9,247	-	9,247
Yenidən qiymətləndirmə	472	-	-	-	472	-	472
Məzənnə fərqi	(3,790)	-	-	-	(3,790)	(112)	(3,902)
31 dekabr 2023-cü il	158,503	10,360	94,362	120,097	383,322	53,068	436,390

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

10. Əmlak, avadanlıq və qeyri-maddi aktivlər (davamı)

<i>Yığılmış köhnəlmə və dəyərsizləşmə</i>	<i>Ofis binaları</i>	<i>İcarəyə götürülmüş aktivlərin əsaslı təmiri</i>	<i>Mebel, qurğu, nəqliyyat vasitələri və digər əsas vəsaitlər</i>	<i>Kompüterlər və rabitə avadanlıqları</i>	<i>Cəmi əmlak və avadanlıq</i>	<i>Qeyri-maddi aktivlər</i>	<i>Cəmi əmlak, avadanlıq və qeyri-maddi aktivlər</i>
31 dekabr 2021-ci il	-	(5,500)	(67,521)	(80,943)	(153,964)	(19,419)	(173,383)
Köhnəlmə xərci	(4,299)	(397)	(4,759)	(6,763)	(16,218)	(11,817)	(28,035)
Xaric etmələr və silinmələr	-	-	523	6,979	7,502	7,556	15,058
Yenidən qiymətləndirmə	4,299	-	-	-	4,299	-	4,299
Məzənnə fərqi	-	-	(605)	(863)	(1,468)	-	(1,468)
31 dekabr 2022-ci il	-	(5,897)	(72,362)	(81,590)	(159,849)	(23,680)	(183,529)
Köhnəlmə xərci	(5,092)	(992)	(5,814)	(9,127)	(21,025)	(10,664)	(31,689)
Xaric etmələr və silinmələr	-	1,305	5,281	2,959	9,545	8,596	18,141
Yenidən qiymətləndirmə	2,794	-	-	-	2,794	-	2,794
Məzənnə fərqi	2,298	-	-	383	2,681	-	2,681
31 dekabr 2023-cü il	-	(5,584)	(72,895)	(87,375)	(165,854)	(25,748)	(191,602)
Xalis balans dəyəri							
31 dekabr 2021-ci il	148,487	873	15,299	23,905	188,564	25,896	214,460
31 dekabr 2022-ci il	148,801	1,873	17,904	27,657	196,235	29,247	225,482
31 dekabr 2023-cü il	158,503	4,776	21,467	32,722	217,468	27,320	244,788

31 dekabr 2023-cü və 2022-ci il tarixlərinə əmlak, avadanlıq və qeyri-maddi aktivlərə müvafiq olaraq 97,174 min AZN və 101,116 min AZN məbləğində istifadə edilən tam köhnəlmiş aktivlər daxil edilmişdir.

31 dekabr 2023-cü və 2022-ci il tarixlərinə Qrupa məxsus binalar ədalətli dəyər ilə əks etdirilmişdir. Qiymətləndirmə müvafiq peşəkar bacarıqları və bənzər yerlərdə eyni kateqoriyadan olan aktivlərin qiymətləndirilməsində təcrübəsi olan müstəqil qiymətləndirici şirkət tərəfindən aparılmışdır. Ədalətli dəyər bazara əsaslanan sübuta istinad etməklə müəyyən edilir. Binaların qiymətləndirilməsi məqsədilə Qrupun cəlb etdiyi müstəqil qiymətləndiricilər tərəfindən satışların müqayisəsi üsulu (müqayisəli yanaşma) istifadə olunmuşdur. 31 dekabr 2023-cü və 2022-ci il tarixlərinə Qrupa məxsus binaların ədalətli dəyəri, ədalətli dəyər iyerarxiyasının 3-cü səviyyəsinə aid edilmişdir.

Aşağıda verilən cədvəl ədalətli dəyər iyerarxiyasının 3-cü səviyyəsinə aid edilən Qrupa məxsus binaların ədalətli dəyər ölçülməsinin 31 dekabr 2023-cü il tarixinə müşahidə edilməyən giriş məlumatlarında dəyişikliklərə həssaslığını təsvir edir.

<i>Giriş məlumatları</i>	<i>Giriş məlumatlarının təsviri</i>	<i>Həssaslığın təsviri</i>
Ticarət güzəşti (alış və təklif qiyməti arasında fərq)	Yerli daşınmaz əmlak agentləri ilə müsahibələr aparılmış və nəticədə sövdələşmə üzrə güzəşt intervalının 10% və 15% arasında olması müəyyən edilmişdir	Sövdələşmə üzrə nizamlayıcı düzəliş 10%-15% civarında ola bilər. Ticarət güzəşti üzrə giriş məlumatlarında artım Qrupun binalarının ədalətli dəyərinin azalması ilə nəticələnə bilər

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

11. Digər aktivlər və öhdəliklər

Digər aktivlər aşağıdakılardan ibarətdir:

	2023	2022
Digər maliyyə aktivləri		
Ödənilməkdə olan məbləğlər	96,269	51,413
Azərbaycan Əmanətlərin Sığortalanması Fondundan debitor borc	49,615	-
Qeyri-rezident təşkilatlara girov qoyulmuş məbləğlər	13,524	12,215
Hesablama mərkəzlərində blok edilmiş məbləğlər	11,312	11,312
Balansdan kənar öhdəliklər üzrə hesablanmış komissiya və debitor borcları	9,367	8,530
Digər aktivlərin dəyərsizləşməsi üzrə ehtiyat	(10,464)	(9,789)
	169,623	73,681
Digər qeyri-maliyyə aktivləri		
İstifadə hüququ olan aktivlər	18,567	9,294
Avans ödənişləri	15,034	6,965
Təxirə salınmış xərclər	5,688	4,186
Qeyri-müəyyən girovlar	3,782	2,972
	43,071	23,417
	212,694	97,098

27 noyabr 2023-cü il tarixində "Muğanbank" ASC-nin lisenziyası ləğv edildikdən sonra bu bankda əmanətləri olan fiziki şəxslərin tələblərini təmin etmək üçün Qrupun ana şirkəti AƏSF tərəfindən agent bank kimi təyin edilmişdir. Həmin şəxslər Banka müraciət edib müvafiq təzminat ala bilərlər. Nəticədə, Qrup "Muğanbank" ASC-nin müştərilərinin əmanətləri üçün təqribən 75,930 min AZN məbləğini qaytarmış, bunlardan 26,315 min AZN AƏSF-dən götürülmüş, qalan 49,615 min AZN isə AƏSF-dən debitor borcu kimi tanınmışdır.

31 dekabr tarixinə Digər öhdəliklər aşağıdakılardan ibarətdir:

	2023	2022
Digər maliyyə öhdəlikləri		
Ödənilməkdə olan məbləğlər	88,738	50,289
İcarə öhdəliyi	19,888	10,170
Kreditlə bağlı təəhhüdlər üzrə kredit zərəri üçün ehtiyat	12,734	19,541
Səhmdarlara ödəniləcək dividendlər	58	287
	121,418	80,287
Digər qeyri-maliyyə öhdəlikləri		
İşçilərə ödəniləcək vəsait	40,005	32,728
Yerli büdcəyə ödəniləcək vəsait	11,774	5,393
Mənfəət vergisi istisna olmaqla vergilər	10,120	8,182
Tələbətmə hüquqi üzrə öhdəliklər	6,700	-
Plastik kartlar üzrə təxirə salınmış gəlirlər	6,109	8,229
Digər potensial öhdəliklər və təəhhüdlər üçün ehtiyat	1,971	1,838
	76,679	56,370
	198,097	136,657

31 dekabr 2023-cü və 31 dekabr 2022-ci il tarixlərinə amortizasiya hesablanmış dəyərlə digər maliyyə aktivləri üzrə 9 sayılı MHBS üzrə dəyərsizləşmə ehtiyatlarının hərəkəti əhəmiyyətsiz olmuşdur.

Aşağıdakı cədvəl aktivlər və ya öhdəliklər kimi qeydə alınmış törəmə maliyyə alətlərinin ədalətli dəyərlərini şərti məbləğlərdə göstərir. Şərti məbləğ, ümumi göstərilməklə, törəmə alətin aid olduğu müvafiq aktivin məbləği, baza dərəcəsi və ya göstəricisidir və törəmələrin dəyərində dəyişiklikləri ölçmək üçün baza kimi çıxış edir. Şərti məbləğlər ilin sonuna başa çatmamış əməliyyatların həcmi göstərir və kredit riskini əks etdirmir.

	Ədalətli dəyərlər			Ədalətli dəyərlər		
	Şərti məbləğ	Aktiv	Öhdəlik	Şərti məbləğ	Aktiv	Öhdəlik
Valyuta müqavilələri						
Svoplar – yerli	121,632	46	-	-	-	-
Cəmi törəmə aktivlər		46	-		-	-

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

11. Digər aktivlər və öhdəliklər (davamı)

Kreditlə bağlı təəhhüdlər və digər potensial öhdəliklər və təəhhüdlər üzrə yaradılmış ehtiyatlar aşağıdakılardan ibarətdir:

	2023	2022
Kreditlə bağlı təəhhüdlər	12,734	19,541
İcra zəmanətləri	1,971	1,838
Kreditlə bağlı təəhhüdlər üzrə kredit zərəri üçün ehtiyat və digər potensial öhdəliklər və təəhhüdlər üzrə ehtiyat	14,705	21,379

12. Banklar və digər maliyyə təşkilatları qarşısında öhdəliklər

31 dekabr tarixinə Banklar və digər maliyyə təşkilatları qarşısında öhdəliklər aşağıdakılardan ibarətdir:

	2023	2022
Rezident bankların və digər maliyyə təşkilatların müddətli depozitləri	376,823	9,238
Rezident bankların müxbir hesabları	96,277	58,045
Qeyri-rezident bankların müxbir hesabları	59,138	14,718
REPO müqavilələri üzrə kreditor borcları	45,062	-
Banklar və digər maliyyə təşkilatları qarşısında öhdəliklər	577,300	82,001

31 dekabr 2023-cü il tarixinə ümumi məbləği 26,080 min AZN olan DÜGƏD ilə borc qiymətli kağızları (31 dekabr 2022-ci il: sıfır) və 19,210 min AZN məbləğində amortizasiya hesablanmış dəyərlə borc qiymətli kağızları (31 dekabr 2022-ci il: sıfır) banklar və digər maliyyə institutları ilə repo müqavilələri üzrə girov qoyulmuşdur.

13. Müştəri hesabları

31 dekabr tarixinə Müştərilərə ödəniləcək məbləğlər aşağıdakılardan ibarətdir:

	2023	2022
Hüquqi şəxslər		
- Cari/hesablaşma hesabları	6,506,142	8,812,904
- Müddətli depozitlər	1,122,331	232,311
- Məhdudlaşdırılmış müştəri depozitləri	407,307	287,378
Cəmi hüquqi şəxslər	8,035,780	9,332,593
Fiziki şəxslər		
- Cari/hesablaşma hesabları	1,484,988	1,213,619
- Müddətli depozitlər	741,039	705,600
- Məhdudiyət qoyulmuş müştəri depozitləri	-	209
Cəmi fiziki şəxslər	2,226,027	1,919,428
Cəmi müştəri hesabları	10,261,807	11,252,021

31 dekabr 2023-cü il tarixinə, müştəri hesablarına on (31 dekabr 2022-ci il: on) ən iri müştəri üzrə cəmi müştəri portfelinin 44%-ni təşkil edən 4,520,753 min AZN məbləğində qalıqlar daxil olmuşdur (31 dekabr 2022-ci il: cəmi müştəri portfelinin 56%-ni təşkil edən 6,280,650 min AZN məbləğində).

31 dekabr 2023-cü il tarixinə, müştəri hesablarına Qrupda akkreditiv və zəmanət məktubları üzrə blok edilmiş 407,307 min AZN (31 dekabr 2022-ci il: 287,378 min AZN) məbləğində qalıqlar daxil olmuşdur.

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

13. Müştəri hesabları (davamı)

31 dekabr tarixinə Müştəri hesablarının iqtisadi sektorlar üzrə təhlili aşağıda təqdim olunur:

	2023	2022
İqtisadi sahə/müştəri növü üzrə təhlil		
Dövlətlə bağlı müəssisələr	6,391,112	7,965,373
Fiziki şəxslər	2,226,027	1,919,428
Ticarət və xidmət	886,559	807,448
Tikinti	194,569	106,461
Nəqliyyat və rabitə	145,573	166,449
İstehsal	139,303	91,983
Enerji	98,284	95,823
İctimai təşkilatlar	60,620	37,377
Digər	119,760	61,679
Müştəri hesabları	10,261,807	11,252,021

14. Digər borc öhdəlikləri

31 dekabr tarixinə digər borc öhdəlikləri aşağıdakılardan ibarətdir:

	2023	2022
ARMB-dən müddətli borc öhdəlikləri	-	77,676
Sahibkarlığın İnkişafı Fondu və İpoteka Fondu (Azərbaycan Respublikası)	214,519	151,349
Repo müqavilələri əsasında kreditor borcları	14,534	-
Digər borc öhdəlikləri	229,053	229,025

31 dekabr 2023-cü il tarixinə ümumi məbləği 14,724 min AZN olan DÜGƏD ilə borc qiymətli kağızları (31 dekabr 2022-ci il: sıfır) banklar və digər maliyyə institutları olmayan hüquqi şəxslərlə repo müqavilələri üzrə girov qoyulmuşdur.

15. Buraxılmış borc qiymətli kağızları

31 dekabr tarixinə borc öhdəlikləri aşağıdakılardan ibarətdir:

	2023	2022
Avrobondlar	484,758	483,939
Yerli istiqrazlar	12,210	19,100
Depozit sertifikatları	-	1,364
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	496,968	504,403

31 dekabr 2023-cü il tarixinə Qrup, 2017-ci ilin sentyabrında buraxılmış, müddəti 2024-cü ilin sentyabr ayında başa çatan illik 3.5% kupon dərəcəsi ilə bir sinif avrobondlara sahib idi. Qrup bu avrobondlarla bağlı müəyyən qeyri-maliyyə şərtlərinə əməl etməyə borcludur. 31 dekabr 2023-cü il tarixinə Qrup bu şərtlərə əməl etmişdir.

2022-ci ilin iyun ayında Qrup kupon dərəcəsi illik 6% təşkil edən və müddəti 2024-cü ilin iyun ayınadək olan, ümumi nominal dəyəri 20,000 min AZN olan istiqrazlar buraxmışdır. 2023-cü ildə Qrup 8,000 min AZN məbləğində nağd ödənişlə istiqrazları geri almışdır.

2023-cü ildə Qrup 12,145 min AZN (2022-ci il: 262,936 min AZN) nağd ödənişlə avrobondları geri almışdır ki, bunun nəticəsində 199 min AZN (2022-ci il: 11,085 min AZN) məbləğində zərər tanınmışdır.

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

16. Vergilər

31 dekabr tarixinə Təxirə salınmış vergi aktivləri və öhdəlikləri aşağıdakılardan ibarətdir:

	Mənfəət və ya Digər ümumi			2022	2021
	2023	zərərdə tanınmış təxirə salınmış vergi	gəlirdə tanınmış təxirə salınmış vergi		
Aşağıdakılar üzrə təxirə salınmış vergi aktivləri/(öhdəlikləri):					
Banklardan alınacaq məbləğlər və müştərilərə verilmiş kreditlər	(35,092)	(16,918)	-	(18,174)	(13,840)
İnvestisiya qiymətli kağızları	(16,971)	(2,310)	(7,266)	(7,395)	(23,294)
Əmlak, avadanlıq və qeyri-maddi aktivlər	(5,060)	(3,624)	(653)	(783)	758
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	(2,012)	2,722	-	(4,734)	(10,529)
Digər aktivlər	910	(1,125)	-	2,035	6,752
Digər öhdəliklər	14,686	10,330	-	4,356	(23,005)
Digər	(9,098)	(1,690)	-	(7,408)	(7,408)
Tanınmamış təxirə salınmış vergi aktivləri	(1,923)	375	-	(2,298)	(2,298)
Xalis təxirə salınmış vergi öhdəlikləri	(54,560)	(12,240)	(7,919)	(34,401)	(72,864)

Effektiv mənfəət vergisi dərəcəsi yerli standartlara uyğun mənfəət vergisi dərəcələrindən fərqlənir. Yerli standartlara uyğun dərəcələr əsasında mənfəət vergisi xərcinin faktiki xərclərlə üzleşdirilməsi aşağıda təqdim olunur:

	2023	2022
Vergidən əvvəl mənfəət	484,162	367,666
Yerli standartlara uyğun mənfəət vergi dərəcəsi (20%) ilə vergi xərci	(96,832)	(73,533)
Daimi fərqlərin vergiyə təsiri	(1,702)	(2,712)
Tөрəmə müəssisənin dividendi üzrə ÖMV	(807)	(1,629)
Digər	(3,933)	(1,010)
Mənfəət vergisi xərci	(103,274)	(78,884)
Cari mənfəət vergisi xərci	(91,034)	(104,910)
Mənfəət və ya zərərdə tanınmış təxirə salınmış vergi (xərci)/faydası	(12,240)	26,026
Mənfəət vergisi xərci	(103,274)	(78,884)
Təxirə salınmış vergi aktivləri/(öhdəlikləri)	2023	2022
1 yanvarda təxirə salınmış vergi aktivləri	3,393	1,123
1 yanvarda təxirə salınmış vergi öhdəlikləri	(37,794)	(73,987)
Mənfəət və ya zərərdə tanınmış təxirə salınmış mənfəət vergisi qalıqlarında dəyişiklik	(12,240)	26,026
Digər ümumi gəlirdə tanınmış təxirə salınmış mənfəət vergisində dəyişiklik	(7,919)	12,437
31 dekabrda təxirə salınmış mənfəət vergisi aktivləri	525	3,393
31 dekabrda təxirə salınmış mənfəət vergisi öhdəlikləri	(55,085)	(37,794)
Xalis təxirə salınmış vergi öhdəlikləri	(54,560)	(34,401)

31 dekabr 2023-cü il tarixinə təxirə salınmış vergi öhdəliyi tanınmayan төрəmə müəssisələrə investisiyalarla bağlı müvəqqəti fərqlərin məcmu məbləği 26,202 min AZN (31 dekabr 2022-ci il: 20,734 min AZN) olmuşdur.

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

17. Kapital

31 dekabr tarixinə Qrupun səhm kapitalı aşağıda göstərilən səhmlərdən ibarətdir:

Adi səhmlər (nominal dəyər 0.27 AZN)	Ödənilmiş səhmlərin sayı (min ədədlə)	Səhm kapitalı
1 yanvar 2022-ci il	4,597,359	1,241,287
Səhmlərin ləğvi	(57,922)	(15,639)
31 dekabr 2022-ci il	4,539,437	1,225,648
31 dekabr 2023-cü il	4,539,437	1,225,648

31 dekabr 2023-cü və 2022-ci il tarixlərinə bütün adi səhmlərin nominal dəyəri bir səhm üzrə 0.27 AZN təşkil etmişdir və onların hamısı eyni dərəcəlidir. Hər səhm 1 səs hüququ verir.

3 iyul 2023-cü il tarixində Səhmdarların İllik Ümumi Yığıncağının qərarı ilə Qrup 156,600 min AZN (2022-ci il: 125,000 min AZN) məbləğində dividend elan etmişdir. Bir səhm üzrə dividend 0.04 AZN (2022-ci il: 0.03 AZN) təşkil edir.

Dividend hərəkətinə daxildir:

	2023	2022
1 yanvar tarixində Səhmdarlara ödəniləcək dividend	287	5,347
Elan edilmiş dividend	156,600	125,000
"Aqrarkredit" QSC-dən alınacaq məbləğlərlə əvəzləndirilən dividend (Qeyd 18)	(324)	(258)
Əvvəllər elan edilmiş dividendlərin ləğvi	-	(4,875)
Ödənilmiş dividend	(156,505)	(124,713)
Digər dəyişikliklər	-	(214)
31 dekabr tarixində Səhmdarlara ödəniləcək dividend	58	287

Binalar üçün yenidən qiymətləndirmə ehtiyatı

Əmlak və avadanlıq üçün yenidən qiymətləndirmə ehtiyatı binaların ədalətli dəyərində artımların və əvvəllər digər ümumi gəlir vasitəsilə kapitalda tanınmış eyni aktiv üzrə artıma aid olan azalmaların qeydə alınması üçün istifadə edilir.

Bölüşdürülməmiş mənfəət və digər ehtiyatlar

Bölüşdürülməmiş mənfəət və digər ehtiyatlara səhmdar qismində çıxış edən səhmdarlarla əməliyyatların nəticələrini əks etdirir. Qrupun aktivlərinin keyfiyyətinin davamlı olaraq azalması, problemlı kreditlərin artması və likvidlik mövqeyinin pisləşməsi ilə yaşanan mürəkkəb iqtisadi şəraitdə Azərbaycan Hökuməti Qrupun kapital mövqeyinin və aktivlərin keyfiyyətinin gücləndirilməsi istiqamətində bir sıra addımlar atmışdır. Bu tədbirlərin bir hissəsi olaraq, 2015-2019-cu illər ərzində Qrupun müəyyən problemlı aktivləri bir neçə mərhələdə "Aqrarkredit" QSC-yə köçürülmüşdür. Problemlı aktivlərin köçürülməsi köçürmə zamanı razılaşdırılmış məbləğdə baş vermişdir. "Aqrarkredit" QSC üzərində də nəzarət Maliyyə Nazirliyinə məxsus olduğundan "Aqrarkredit" QSC-dən aktivlərin xalis balans dəyərindən artıq alınmış hər hansı məbləğlər Qrupun əlavə ödənilmiş kapitalı kimi tanınmışdır.

Bir səhm üzrə əsas və azaldılmış zərərin hesablanması istifadə olunan səhmlər üzrə gəlir/zərər və hesablanmış orta say aşağıda göstərilir:

Səhm üzrə mənfəət

	2023	2022
Qrupun səhmdarlarına aid edilən dövr üçün xalis mənfəət	380,888	288,782
Emissiyada olan adi səhmlərin hesablanmış orta sayı (ləğv olunmuş səhmlər çıxılmaqla)	4,539,437	4,539,437
Səhm üzrə mənfəət – əsas və azaldılmış (AZN)	0.08	0.06

Qrupun azaldan potensialı adi səhmləri yoxdur, buna görə də hər səhmə düşən azaldılmış mənfəət hər səhmə düşən adi mənfəətə bərabərdir.

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

18. "Aqrarkredit" QSC ilə hesablaşmalar

2015-2019-cu illər ərzində Azərbaycan Hökuməti Qrupun kapital mövqeyinin və aktivlərin keyfiyyətinin gücləndirilməsi istiqamətində bir sıra addımlar atmışdır. Qrupun aktivlərinin restrukturizasiyası nəticəsində Qrup problemlı aktivlərin köçürülməsi qarşılığında "Aqrarkredit" QSC-nin veksellerini almışdır. 2017-ci ildə "Aqrarkredit" QSC-dən cəlb olunan adi veksellərin dəyəri köçürülmüş müvafiq problemlı aktivlərin ümumi nominal dəyərindən çox olmuş, bunun üçün konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda "Aqrarkredit" QSC-yə ödəniləcək məbləğ tanınmış və müəyyən zəmanət və akkreditivlər üzrə defollara qarşı təminat kimi saxlanılmışdır (Qeyd 19).

2022-ci il ərzində Qrup 30 iyun 2022-ci il tarixində dividendlərin elan edilməsi nəticəsində Dövlət Büdcəsinə ödənilməli 258 min AZN məbləğində dividenti "Aqrarkredit" QSC-dən alınmış adi veksellərlə əvəzləşdirmişdir. Elan edilmiş dividendlərin qalan hissəsi 2022-ci il ərzində səhmdarlara nağd şəkildə ödənilmişdir, çünki "Aqrarkredit" QSC Qrupa 91,412 min AZN məbləğində adi veksellərinin müəyyən hissəsini nağd şəkildə ödəmişdir.

2023-cü il ərzində Qrup 3 iyul 2023-cü ildə bəyan edilmiş dividendlərdən irəli gələrək "Aqrarkredit" QSC-yə ödəniləcək 324 min AZN məbləğində dividendləri veksəl bəyannaməsi ilə "Aqrarkredit" QSC-dən alınan notlarla əvəzləşdirmişdir.

31 dekabr 2023-cü il tarixinə "Aqrarkredit" QSC-dən alınacaq və "Aqrarkredit" QSC-yə ödəniləcək məbləğlər, müvafiq olaraq, 296,462 min AZN və 61,950 min AZN təşkil etmişdir (31 dekabr 2022-ci il: 384,959 min AZN və 63,030 min AZN). 31 dekabr 2023-cü il tarixinə "Aqrarkredit" QSC-dən alınacaq məbləğlərlə bağlı GKZ 1,560 min AZN (31 dekabr 2022-ci il: 1,985 min AZN) təşkil etmişdir.

19. Təəhhüdlər və potensial öhdəliklər

Əməliyyat mühiti

Qlobal təchizat zəncirlərinin pozulması, Rusiya Federasiyası ilə Ukrayna arasında münaqişə, eləcə də istehlakçıların mallara olan tələbatının artması 2022-2023-cü illərdə qlobal iqtisadiyyata əhəmiyyətli inflyasiya təzyiqlərinin yaranması, o cümlədən əmtəə qiymətlərinin kəskin artması ilə nəticələnmişdir. Qrupun fəaliyyət göstərdiyi iqtisadiyyatlara təsir aşağıdakı kimi təqdim olunur.

Azərbaycan Respublikası

Ümumi icmal

Qrup əməliyyatlarının əksəriyyətini Azərbaycan Respublikasında həyata keçirir.

Azərbaycan iqtisadiyyatı karbohidrogen qiymətlərinə xüsusilə həssasdır. Lakin, son illər ərzində Azərbaycan hökuməti daha balanslaşdırılmış iqtisadiyyata keçidi sürətləndirmək və hazırda ölkənin ÜDM-nun demək olar ki yarısını təmin edən karbohidrogenlər sektorundan asılılığı azaltmaq üçün böyük iqtisadi və sosial islahatlara başlamışdır.

İqtisadi göstəricilər

2022-ci ildə Azərbaycanın ÜDM-i neft və qeyri-neft sektorunda güclü artım hesabına 4,6% artmışdır. Bu, əsasən, karbohidrogenlərin yüksək qlobal qiymətləri ixrac gəlirlərini artırdığı üçün xarici valyuta daxilolmalarının artması ilə bağlıdır. Bu amillər nəticəsində artan pul kütləsi 2023-cü il ərzində bank sektorunda izafi likvidiyə və rekord yüksək mənfəətə gətirib çıxarmış, eyni zamanda defolt dərəcələrinin əhəmiyyətli dərəcədə azalmasına səbəb olmuşdur.

2022-ci ilin ikinci yarısında və 2023-cü ilin böyük hissəsində qlobal karbohidrogen qiymətlərində azalma müşahidə olunmuş, 2023-cü ilin sentyabr-oktyabr dövründə isə bir qədər yüksəlmişdir. Ölkənin ÜDM-i 2023-cü ildə cəmi 1,8% artmışdır.

2022-ci və 2023-cü illərdə yüksək orta karbohidrogen qiymətləri yerli valyutaya əlavə sabitlik gətirmişdir.

Monetar siyasət

2022-ci və 2023-cü illər ərzində ARMB bank sektorunda inflyasiya və likvidlik səviyyələrinə operativ reaksiya vermək üçün yenidən maliyyələşdirmə dərəcəsinə və məcburi ehtiyat tələblərinə fəal şəkildə nəzarət etmişdir. Yüksək inflyasiyanın qeydə alındığı 2022-ci ildə yenidən maliyyələşdirmə dərəcəsi 7,5%-dən 8,25%-ə yüksəldilmişdir. Bununla belə, 2023-cü il ərzində inflyasiya əvvəlki ildəki 13,9%-dən 2023-cü ilin sonunda 8,8%-ə kimi xeyli azalmışdır. ARMB 31 dekabr 2023-cü il tarixinə yenidən maliyyələşdirmə dərəcəsinə 8,00%-ə endirmişdir. Bunun əksinə olaraq, 2023-cü ildə bank sektorunda izafi likvidliyin əhəmiyyətli dərəcədə artmasına cavab olaraq ARMB-nin məcburi ehtiyat normaları sərtləşdirilmişdir.

2022-ci və 2023-cü illər ərzində ARMB bütün dövr ərzində 1 ABŞ dolları üçün 1,7000 AZN səviyyəsində sabit qalan Azərbaycan manatının sabitliyini qorumağa davam etmişdir.

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

19. Təəhhüdlər və potensial öhdəliklər (davamı)

Əməliyyat mühiti (davamı)

Kredit reytingi dəyərləndirilməsi

2023-cü il ərzində global reyting agentlikləri Azərbaycan hökumətinin kredit reytingini "Ba1" səviyyəsində qiymətləndirmişlər. Qiymətləndirmə son illərdə daha uğurlu fiskal idarəetmə və post pandemiya dövrünə baxmayaraq gələcək şoklara tab gətirmək qabiliyyətinin artması ilə nəticələnən effektiv iqtisadi siyasətin təzahürüdür. İqtisadi canlanma və yüksək karbohidrogen qiymətləri şəraitində ehtiyatlı fiskal idarəetmə sayəsində büdcə göstəriciləri yüksək olaraq qalır və gözləniləndən daha sürətlə artır.

Rəhbərliyin cavabı

Qrupun rəhbərliyi mövcud şəraitdə iqtisadi inkişafı izləyir və yaxın gələcəkdə Qrupun fəaliyyətinin davamlılığını və inkişafını dəstəkləmək üçün zəruri hesab etdiyi qabaqlayıcı tədbirləri həyata keçirir. Qrup cari likvidlik mövqeyini davamlı fəaliyyət göstərməsi üçün yetərli hesab edir. Qrup likvidlik mövqeyini gündəlik olaraq izləyir.

Rusiya Federasiyası

24 fevral 2022-ci il tarixində Rusiya ilə Ukrayna arasında hərbi münaqişə yaranmışdır. Bunun ardınca bir sıra qərb və digər ölkələr Rusiya iqtisadiyyatına qarşı sanksiyalar tətbiq etməyə başlamışlar. Bu geniş miqyaslı sanksiyalar banklar, biznes, valyuta mübadilələri, bank köçürmələri, ixrac və idxal kimi sahələri hədəfə almışdır. Münaqişə başlayandan bəri, Rusiyada və xüsusilə xarici bazarlarda Rusiyanın korporativ səhm və borc qiymətli kağızlarının dəyəri əhəmiyyətli dərəcədə aşağı düşmüşdür.

Sanksiyaların ağırlığına baxmayaraq, Rusiya iqtisadiyyatında bu günədək tənəzzül gözlənilməyindən daha aşağı olmuşdur. Bu, Rusiya üçün əsas gəlir mənbəyi olan neft və qaz qiymətlərinin artması və müəyyən dərəcədə Rusiya üçün karbohidrogen ixracı həcmlərinin sabitliyini qoruyan global neft və qaz nəqli marşrutları ilə bağlıdır.

Buna baxmayaraq, davam edən müharibə və global sanksiyalar ötən 2 il ərzində Rusiya iqtisadiyyatına əhəmiyyətli təsir göstərmişdir. Belə ki, 2023-cü ilin yanvar ayının ortalarından etibarən Rusiyanın milli valyutası olan rubl ABŞ dolları və digər valyutalara, o cümlədən AZN-ə qarşı dəyər itirməyə başlamışdır. 31 dekabr 2023-cü il tarixinə rublun AZN-ə qarşı rəsmi məzənnəsi 1 rubl üçün 0.0188 AZN təşkil etmişdir (31 dekabr 2022-ci il: 1 rubl üçün 0,0230 AZN). Bu, 2023-cü il ərzində "ABB-Moskva" MMC-nin konsolidasiyası zamanı digər ümumi gəlirdə tanınmış 35,425 min AZN məbləğində məzənnə fərqi zərər nəticələnmişdir.

Rusiyada Qrupun tam mülkiyyətində olan törəmə müəssisə "ABB-Moskva" MMC fəaliyyət göstərir. 31 dekabr 2023-cü il tarixinə qrup daxili silinmələrdən əvvəl "ABB-Moskva" MMC-nin cəmi aktivləri 437,609 min AZN (31 dekabr 2022-ci il: 342,830 min AZN), öhdəlikləri isə 279,092 min AZN (31 dekabr 2022-ci il: 178,406 min AZN) təşkil etmiş və Bankın "ABB-Moskva" MMC-də 19,083 min AZN (31 dekabr 2022-ci il: 32,465 min AZN) məbləğində müxbir hesabı olmuşdur və öz növbəsində "ABB-Moskva" MMC-nin Bankda 37,222 min AZN (31 dekabr 2022-ci il: 37,856 min AZN) məbləğində müxbir hesabı olmuşdur. Hesabat tarixində və bu maliyyə hesabatlarının buraxıldığı tarixdə qeyd edilən müxbir hesab və depozitlərdən istifadə (vəsaitin konvertasiyası və çıxarılması da daxil olmaqla) ilə bağlı heç bir məhdudiyət qoyulmamışdır.

ABŞ və Al-nin Rusiyanın ən iri şirkətlərinə qarşı tətbiq etdikləri sanksiyalar, eləcə də müharibənin iqtisadi və əməliyyat fəaliyyətlərinə təsiri əvvəlki il ərzində Moskva Fond Birjasının ticarət fəaliyyətində əhəmiyyətli pozuntularla nəticələnmişdir. Bununla belə, 2023-cü il ərzində ticarət aktivliyi 2022-ci il ilə müqayisədə əhəmiyyətli dərəcədə yüksəlmişdir. Münaqişə hələ də davam etdiyi üçün onun Qrupun işgüzar fəaliyyətinə təsirini etibarlı şəkildə qiymətləndirmək mümkün deyil, çünki iqtisadiyyata ümumi təsirin miqyası qeyri-müəyyəndir.

31 dekabr 2023-cü il tarixinə Qrup münaqişənin gözlənilən kredit zərərinə və investisiya qiymətli kağızlarının ədalətli dəyərində təsirinə dair ən yaxşı təxminlərini istifadə etmişdir.

Hüquqi məsələlər

Fəaliyyətin adi gedişində Qrupa qarşı məhkəmə iddiaları və şikayətlər irəli sürülür olur. Rəhbərlik hesab edir ki, bu cür hərəkətlər və şikayətlərdən irəli gələn son öhdəlik (əgər olarsa), Qrupun maliyyə vəziyyətinə və ya gələcək əməliyyatlarının nəticələrinə ciddi mənfi təsir göstərməyəcəkdir.

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

19. Təəhhüdlər və potensial öhdəliklər (davamı)**Vergilər**

Azərbaycanda vergi qanunvericiliyi müxtəlif şərtlərə və tez-tez edilən dəyişikliklərə məruz qalır. Bankın əməliyyatları və fəaliyyətinə tətbiq edilən vergi qanunvericiliyinin vergi orqanları tərəfindən şərh edilməsi rəhbərliyin şərh ilə üst-üstə düşməyə bilər. Azərbaycanda son zamanlar baş vermiş hadisələr göstərir ki, vergi orqanları qanunvericiliyin şərh edilməsi və tətbiqi, habelə yoxlamalarda daha sərt mövqe tuta bilərlər. Nəticədə, vergi orqanları əməliyyat və fəaliyyət növləri ilə bağlı əvvəl irəli sürmədikləri iddiaları gələcəkdə istənilən vaxtda irəli sürə bilərlər. Nəticə etibarlı ilə müvafiq orqanlar tərəfindən əhəmiyyətli əlavə iri vergi, cərimə və faiz hesablanma bilər. Vergi yoxlamaları yoxlama ilindən əvvəlki üç maliyyə ili üzrə aparıla bilər. Son vergi yoxlaması 31 dekabr 2018-ci il tarixində başa çatana qədər aparılmışdır.

31 dekabr 2023-cü il tarixinə rəhbərlik tərəfindən müvafiq qanunvericiliyin şərhə münasibdir və Bankın vergi, valyuta və gömrük mövqeləri qorunub saxlanılacaqdır.

Sığorta

Grup hazırda səhvlərdən və ya təhriflərdən irəli gələn öhdəliklərlə əlaqədar sığorta təminatı almamışdır.

ARMB əmsallarına uyğunlaşma

ARMB banklardan yerli standartlara uyğun olan maliyyə hesabatları əsasında hesablanmış müəyyən prudensial əmsallara uyğunlaşmağı tələb edir. 31 dekabr 2023-cü il tarixinə Bank həmin tələbə əməl etmişdir.

Maliyyə təəhhüdləri və potensial öhdəliklər

Grup tərəfindən müştərilərə zəmanətlərin və akkreditivlərin verilməsinin əsas məqsədi müştərilərə tələb olunduqda vəsaitlərin mövcudluğunu təmin etməkdir. Zəmanətlər və ehtiyat akkreditivləri müştəri üçüncü tərəflər qarşısında öhdəliklərini yerinə yetirə bilmədiyi təqdirdə Qrupun ödəmələr edəcəyini qəti təsdiq edən sənədlərdir. Sənədi akkreditivlər və kommersiya akkreditivləri, Qrupdan müəyyən edilmiş məbləğə qədər və xüsusi şərtlərlə tələb təqdim etmək hüququnu üçüncü tərəfə verən, Qrupun müştəri adından üzərinə götürdüyü yazılı öhdəlik olaraq, aid olduqları malların çatdırılması və ya pul depozitləri ilə təmin edilir və beləliklə də birbaşa borcla müqayisədə daha aşağı risk daşıyır.

31 dekabr tarixinə Maliyyə təəhhüdləri və potensial öhdəliklər aşağıdakılardan ibarətdir:

<i>Təəhhüdlər və potensial öhdəliklər</i>	2023	2022
Zəmanətlər	837,322	798,817
Akkreditivlər	493,786	285,450
İstifadə edilməmiş kreditlər üzrə təəhhüdlər	552,632	1,186,513
Çıxılsın: ehtiyat	(14,705)	(21,379)
Təəhhüdlər və potensial öhdəliklər	1,869,035	2,249,401
Verilmiş zəmanətlər və akkreditivlər üzrə girov kimi saxlanılan pul vəsaitləri	(409,687)	(291,776)
Zəmanətlər və akkreditivlər üzrə girov kimi saxlanılan "Aqrarkredit" QSC-dən alınmış pul vəsaitləri*	(61,950)	(63,030)

* Verilmiş zəmanət və akkreditivlərin yerinə yetirilməyəcəyi hallar üçün "Aqrarkredit" QSC adından Qrupa 61,950 min AZN məbləğində adi veksellər yerləşdirilmişdir.

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

19. Təəhhüdlər və potensial öhdəliklər (davamı)**Maliyyə təəhhüdləri və potensial öhdəliklər (davamı)**

31 dekabr 2023-cü il tarixində başa çatan il üzrə GKZ-də dəyişikliklərin təhlili:

<i>Maliyyə zəmanətləri</i>	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2023-cü il üzrə GKZ	(9,420)	-	(799)	(10,219)
Yaranmış və ya alınmış yeni risklər	(2,860)	(14)	-	(2,874)
Tanınması dayandırılmış və ya müddəti bitmiş risklər (silinmələri çıxmaqla)	4,696	-	799	5,495
12 aylıq GKZ-yə köçürmə	-	-	-	-
Bütöv müddət ərzində GKZ-yə köçürmə – kredit üzrə dəyərsizləşməmiş	53	(53)	-	-
Bütöv müddət ərzində GKZ-yə köçürmə – kredit üzrə dəyərsizləşmiş	-	-	-	-
Xalis GKZ-nin yenidən qiymətləndirilməsi	1,304	40	-	1,344
<i>Mənfəət və ya zərərdə Kreditlə bağlı təəhhüdlər və digər dəyərsizləşmənin (ehtiyatı)/qaytarılmasına təsir etməyən hərəkətlər</i>				
Maliyyə zəmanətləri üzrə ödənişlər	-	-	-	-
31 dekabr 2023-cü il	(6,227)	(27)	-	(6,254)
<i>Akkreditivlər</i>	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2023-cü il üzrə GKZ	(39)	-	-	(39)
Yaranmış və ya alınmış yeni risklər	(344)	-	-	(344)
Tanınması dayandırılmış və ya müddəti bitmiş risklər (silinmələri çıxmaqla)	30	-	-	30
Xalis GKZ-nin yenidən qiymətləndirilməsi	9	-	-	9
31 dekabr 2023-cü il	(344)	-	-	(344)
<i>İstifadə edilməmiş təəhhüdlər</i>	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2023-cü il üzrə GKZ	(6,468)	(190)	(2,625)	(9,283)
Yaranmış və ya alınmış yeni risklər	(3,158)	-	-	(3,158)
Tanınması dayandırılmış və ya müddəti bitmiş risklər (silinmələri çıxmaqla)	4,486	265	2,053	6,804
12 aylıq GKZ-yə köçürmə	(250)	57	193	-
Bütöv müddət ərzində GKZ-yə köçürmə – kredit üzrə dəyərsizləşməmiş	12	(24)	12	-
Bütöv müddət ərzində GKZ-yə köçürmə – kredit üzrə dəyərsizləşmiş	11	(11)	-	-
Xalis GKZ-nin yenidən qiymətləndirilməsi	199	(231)	(467)	(499)
31 dekabr 2023-cü il	(5,168)	(134)	(834)	(6,136)

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

19. Təəhhüdlər və potensial öhdəliklər (davamı)**Maliyyə təəhhüdləri və potensial öhdəliklər (davamı)**

31 dekabr 2022-ci il tarixində başa çatan il üzrə GKZ-də dəyişikliklərin təhlili:

<i>Maliyyə zəmanətləri</i>	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2022-ci il üzrə GKZ	(10,232)	(63)	(613)	(10,908)
Yaranmış və ya alınmış yeni risklər	(3,884)	-	(1,095)	(4,979)
Tanınması dayandırılmış və ya müddəti bitmiş risklər (silinmələri çıxmaqla)	3,663	12	416	4,091
12 aylıq GKZ-yə köçürmə	(51)	51	-	-
Bütöv müddət ərzində GKZ-yə köçürmə – kredit üzrə dəyərsizləşməmiş	-	-	-	-
Bütöv müddət ərzində GKZ-yə köçürmə – kredit üzrə dəyərsizləşmiş	143	-	(143)	-
GKZ-nin xalis yenidən qiymətləndirilməsi	941	-	(2,966)	(2,025)
<i>Mənfəət və ya zərərdə Kreditle bağlı təəhhüdlər və digər dəyərsizləşmənin (ehtiyatı)/qaytarılmasına təsir etməyən hərəkətlər</i>				
Maliyyə zəmanətləri üzrə ödənişlər	-	-	3,602	3,602
31 dekabr 2022-ci il	(9,420)	-	(799)	(10,219)
<i>Akkreditivlər</i>	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2022-ci ildə GKZ	(99)	-	-	(99)
Yaranmış və ya alınmış yeni risklər	(39)	-	-	(39)
Tanınması dayandırılmış və ya müddəti bitmiş risklər (silinmələri çıxmaqla)	99	-	-	99
Xalis GKZ-nin yenidən qiymətləndirilməsi	-	-	-	-
31 dekabr 2022-ci il	(39)	-	-	(39)
<i>İstifadə edilməmiş kredit öhdəlikləri</i>	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2022-ci ildə GKZ	(9,779)	(256)	(2,577)	(12,612)
Yaranmış və ya alınmış yeni risklər	(2,243)	(27)	(110)	(2,380)
Tanınması dayandırılmış və ya müddəti bitmiş risklər (silinmələri çıxmaqla)	4,731	229	457	5,417
12 aylıq GKZ-yə köçürmə	(1,041)	135	906	-
Bütöv müddət ərzində GKZ-yə köçürmə – kredit üzrə dəyərsizləşməmiş	43	(54)	11	-
Bütöv müddət ərzində GKZ-yə köçürmə – kredit üzrə dəyərsizləşmiş	66	25	(91)	-
Xalis GKZ-nin yenidən qiymətləndirilməsi	1,755	(242)	(1,221)	292
31 dekabr 2022-ci il	(6,468)	(190)	(2,625)	(9,283)

Müvafiq GKZ-dəki dəyişikliklərə ən çox təsir göstərən amil olan kreditlə bağlı təəhhüdlərin ümumi məbləğində hərəkətlər əsasən, tanınması dayandırılmış və ya vaxtı bitmiş məbləğlərdən ibarətdir.

2023-cü il ərzində icra zəmanətləri və iddialar üzrə yaradılmış ehtiyatda dəyişikliklərin təhlili 20-ci Qeyddə təqdim edilir.

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

20. Kredit zərəri üzrə xərc və digər dəyərsizləşmə

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2023-cü il tarixində başa çatan il üzrə konsolidasiya edilmiş mənfəət və ya zərər və digər ümumi gəlir haqqında hesabatda əks olunmuş maliyyə alətləri üzrə GKZ xərcləri göstərilir:

	Qeyd	Mərhələ 1	Mərhələ 2	Mərhələ 3	Cəmi
Amortizasiya edilmiş dəyərli kreditlər və debitor borcları	9	(14,976)	(824)	(6,730)	(22,530)
Banklardan və digər maliyyə təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	7	146	(93)	-	53
Amortizasiya edilmiş dəyərli borc qiymətli kağızları	8	(1,570)	-	-	(1,570)
DÜGƏD ilə borc qiymətli kağızları	8	2,781	1,379	11,614	15,774
"Aqrarkredit" QSC-dən alınacaq məbləğlər		425	-	-	425
Faiz hesablanan maliyyə aktivləri üzrə kredit zərərinin (xərci)/qaytarılması		(13,194)	462	4,884	(7,848)
Maliyyə zəmanətləri	19	3,193	(27)	799	3,965
Akkreditivlər	19	(305)	-	-	(305)
İstifadə edilməmiş kreditlər üzrə təəhhüdlər	19	1,300	56	1,791	3,147
Kreditlə bağlı öhdəliklər		4,188	29	2,590	6,807
Digər maliyyə aktivləri	11	1,062	-	(1,737)	(675)
Kreditlə bağlı təəhhüdlər və digər maliyyə aktivləri üzrə kredit zərərləri üçün ehtiyatın (yaradılması)/qaytarılması		5,250	29	853	6,132
Kredit zərəri üzrə qaytarılma/(xərc)		(7,944)	491	5,737	(1,716)

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2022-ci il tarixində başa çatan il üzrə konsolidasiya edilmiş mənfəət və ya zərər və digər ümumi gəlir haqqında hesabatda əks olunmuş maliyyə alətləri üzrə GKZ xərcləri göstərilir:

	Qeyd	Mərhələ 1	Mərhələ 2	Mərhələ 3	Cəmi
Amortizasiya edilmiş dəyərli kreditlər və debitor borcları	9	5,462	(747)	(13,764)	(9,049)
Banklardan və digər maliyyə təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	7	(419)	-	-	(419)
Amortizasiya edilmiş dəyərli investisiya qiymətli kağızları	8	742	-	-	742
DÜGƏD ilə ölçülmüş borc qiymətli kağızları	8	(3,407)	(11,335)	(13,400)	(28,142)
"Aqrarkredit" QSC-dən alınacaq məbləğlər		676	-	-	676
Faiz hesablanan maliyyə aktivləri üzrə kredit zərəri qaytarılması		3,054	(12,082)	(27,164)	(36,192)
Maliyyə zəmanətləri	19	812	63	(3,788)	(2,913)
Akkreditivlər	19	60	-	-	60
İstifadə edilməmiş kreditlər üzrə təəhhüdlər	19	3,311	66	(48)	3,329
Kreditlə bağlı öhdəliklər		4,183	129	(3,836)	476
Digər maliyyə aktivləri	11	730	-	(1,627)	(897)
Kreditlə bağlı təəhhüdlər və digər maliyyə aktivləri üzrə kredit zərərləri üçün ehtiyatın qaytarılması		4,913	129	(5,463)	(421)
Kredit zərəri üzrə xərc		7,967	(11,953)	(32,627)	(36,613)

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

20. Kredit zərəri üzrə xərc və digər dəyərsizləşmə (davamı)

Qalıqlara təsir edən digər dəyərsizləşmənin qaytarılması aşağıdakı kimi olmuşdur:

	<i>İcra zəmanətləri</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2022-ci il	(3,493)	(3,493)
Qaytarılma	1,655	1,655
31 dekabr 2022-ci il	(1,838)	(1,838)
Qaytarılma	(133)	(133)
31 dekabr 2023-cü il	(1,971)	(1,971)

Kreditlə bağlı təəhhüdlər üzrə GKZ üçün ehtiyatlar və iddialar və icra zəmanətləri üçün ehtiyat qeyri-maliyyə öhdəliklərində qeydə alınır (Qeyd 11).

21. Haqq və komissiya gəliri və xərci

İl üzrə haqq və komissiya gəliri və xərci aşağıdakılardan ibarətdir:

	2023	2022
Plastik kartlarla əməliyyatlar	115,557	81,443
Hesablaşma əməliyyatları	21,377	15,181
Zəmanətlər və akkreditivlərlə bağlı xidmətlər	11,674	11,118
Pul vəsaitləri ilə əməliyyatlar	5,962	5,739
Digər	5,758	3,758
Haqq və komissiya gəliri	160,328	117,239
Plastik kartlarla əməliyyatlar	(63,524)	(23,791)
Pul vəsaitləri ilə əməliyyatlar	(7,039)	(10,321)
Hesablaşma əməliyyatları	(6,447)	(5,094)
Digər	(14,879)	(8,584)
Haqq və komissiya xərci	(91,889)	(47,790)
Xalis haqq və komissiya gəliri	68,439	69,449

22. Əməliyyat xərcləri

İl üzrə əməliyyat xərcləri aşağıdakılardan ibarətdir:

	2023	2022
İşçilərlə bağlı xərclər	(188,101)	(151,027)
Bina və avadanlıqların və istifadə hüququ olan aktivlərin köhnəlməsi	(26,187)	(20,326)
Əmanətlərin sığortalanması fonduna ödənilən haqlar	(14,777)	(12,127)
Konsaltinq və digər peşəkar xidmətlər	(12,119)	(10,531)
Proqram təminatının və digər qeyri-maddi aktivlərin amortizasiyası	(10,664)	(11,817)
Reklam və marketinq xidmətləri	(9,841)	(6,445)
Proqram təminatı ilə bağlı xidmətlər	(9,656)	(7,770)
Rabitə	(8,082)	(5,782)
Hüquq iddialar	(6,700)	-
Bina, əmlak və texniki xidmət	(4,619)	(4,909)
Kənardan cəlb edilən işçi qüvvəsi və mühafizə	(4,016)	(3,415)
Gömrük rüsumları və mənfəət vergisi istisna olmaqla vergilər	(3,462)	(3,756)
Sığorta xərci	(1,957)	(1,581)
Dəftərxana, kitablar, çap etmə və digər təchizat	(1,905)	(2,302)
Kommunal xidmətlər	(1,696)	(1,430)
Xeyriyyə və maliyyə yardımı	(1,000)	(28)
İcarə	(225)	(447)
Digər	(9,114)	(6,759)
Əməliyyat xərcləri	(314,121)	(250,452)

Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının əhatə etdiyi il ərzində bütün EY firmaları tərəfindən xidmətlərin göstərilməsi üçün Qrupdan alınan haqlar audit və qeyri-audit xidmətlərinə görə müvafiq olaraq 491,500 AZN və 307,518 AZN təşkil etmişdir.

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

23. Risklərin idarə edilməsi

Ön söz

Öz fəaliyyətində Qrup müxtəlif risklərə məruz qalır və bunları daimi müəyyən etmə, ölçmə və müşahidə etmə prosesləri, kredit limitlərinin müəyyən edilməsi və digər daxili nəzarət tədbirləri vasitəsilə idarə edir. Risklərin idarə edilməsi Qrupun fəaliyyətinin mühüm hissəsini təşkil edir. Qrupun hər bir əməkdaşı öz vəzifələri daxilində risklərə görə məsuliyyət daşıyır. Qrup kredit riski, likvidlik riski və bazar risklərinə məruz qalır. Bazar riski öz növbəsində ticarət və qeyri-ticarət risklərinə bölünür. Qrup əməliyyat risklərinə də məruz qalır.

Müstəqil riskə nəzarət prosesinə mühtidə, texnologiyada və sənayedə dəyişikliklər kimi biznes riskləri daxil deyildir. Onlar Qrupun strateji planlaşdırma prosesi vasitəsilə nəzarət altında saxlanılır.

Müşahidə Şurası risklərin müəyyən edilməsi və nəzarət edilməsinə görə ümumi məsuliyyət daşıyır, lakin risklərin idarə olunması və izlənməsi üçün məsuliyyəti ayrıca müstəqil orqanlar daşıyır.

Müşahidə Şurası

Müşahidə Şurası risklərin idarə olunmasına ümumi yanaşma, risk strategiyaları və prinsiplərinin təsdiq edilməsi üçün məsuliyyətlidir.

Audit Komitəsi

Audit Komitəsi auditin missiyası və strategiyasının təsis və tərtib edilməsi üçün ümumi məsuliyyət daşıyır. Komitə fundamental audit məsələləri üçün məsuliyyətlidir və Daxili Auditin fəaliyyətinə nəzarət edir.

İdarə Heyəti

İdarə Heyəti Qrupda ümumi risk prosesinə nəzarət etmək üçün məsuliyyət daşıyır.

Risk Komitəsi

Risk Komitəsi risk strategiyasının işlənilib hazırlanması və risk prinsipləri, konsepsiyası, siyasəti və limitlərinin tətbiqi üçün ümumi məsuliyyət daşıyır. Komitə fundamental audit məsələləri üçün məsuliyyətlidir və müvafiq risk qərarlarına idarə və nəzarət edir.

Risklərin idarə edilməsi strukturu

Risklərin idarə olunması

Risklərin idarə olunması departamenti müstəqil nəzarət prosesini təmin etmək məqsədilə risklə bağlı prosedurların tətbiqi və dəstəklənməsi üçün məsuliyyət daşıyır.

Bankın xəzinədarlığı

Bankın xəzinədarlığı Qrupun aktivlərinin və öhdəliklərinin idarə olunması, eləcə də ümumi maliyyə strukturu üçün məsuliyyət daşıyır. Bundan əlavə, xəzinədarlıq Qrupun maliyyələşdirmə və likvidlik riskləri üçün məsuliyyət daşıyır.

Daxili Audit

Daxili audit funksiyası hər il Qrupda risklərin idarə olunması proseslərinin audit yoxlamasını apararaq, həm prosedurların münasibliyini, həm də Qrupun prosedurlara riayət etməsini yoxlayır. Daxili Audit bütün qiymətləndirmələrin nəticələrini rəhbərliklə müzakirə edir və nəticə və tövsiyələr haqqında Audit Komitəsinə hesabat verir.

Risklərin ölçülməsi və hesabatlılıq sistemləri

Qrupun riskləri həm adi şəraitdə yaranması ehtimal edilən zərəri, həm də statistik modellər əsasında maksimal faktiki zərərlərin qiymətləndirilməsi olan gözlənilməyən zərərləri əks etdirən metoddan istifadə etməklə ölçülür. Modellər keçmiş təcrübədən əldə edilmiş və iqtisadi şəraitləri nəzərə almaqla düzəlişlər edilmiş ehtimallardan istifadə edir. Bundan əlavə, Qrup baş verməsi ehtimal ediləməyən ağır hadisələr əslində baş verdiyi təqdirdə daha pis hadisələrin ssenari modellərini hazırlayır.

Risklərin monitorinqi və nəzarət edilməsi ilk öncə Qrupun müəyyən etdiyi limitlərə əsaslanır. Belə limitlər Qrupun biznes strategiyasını və bazar mühitini, eləcə də Qrupun qəbul etmək istədiyi risk səviyyəsini əks etdirir və bu zaman əsas diqqət ayrı-ayrı sahələrə yetirilir. Bundan əlavə, Qrup bütün risk və əməliyyat növləri üzrə məcmu risk həcmi ilə bağlı olaraq ümumi risk daşımaq qabiliyyətinə nəzarət edir və ölçür.

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

23. Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Risklərin idarə edilməsi strukturu (davamı)

Bütün fəaliyyət növləri üzrə əldə edilmiş məlumat risklərin təhlil və nəzarət edilməsi və tez aşkar olunması məqsədilə yoxlanılır və işlənir. Bu məlumat izahlarla birlikdə İdarə Heyətinə, Risk Komitəsinə və hər bir bölmənin rəhbərinə təqdim edilir. Hesabata kredit riskinin ümumi həcmi haqqında məlumat, limitlərdən istisnalar və likvidlik əmsalları daxil edilir. Hər ay sənaye sahəsi, müştəri və coğrafi risklər haqqında hesabat təqdim edilir. Rəhbərlik hər rüb kredit zərərləri üçün ehtiyat yaratmaq zərurətini müəyyən edir. Müşahidə Şurası rübdə bir dəfə risklər haqqında ətraflı hesabat alır, həmin hesabatda isə Qrupun risklərini qiymətləndirmək və müvafiq qərarlar qəbul etmək üçün bütün zəruri məlumat açıqlanır.

Qrupun daxilində bütün səviyyələrdə, xüsusi uyğunlaşdırılmış risk hesabatları hazırlanır və bütün biznes şöbələrinin geniş, lazımi və yenilənmiş məlumatlara təmin edilməsi üçün onlara paylanılır.

Bazar limitlərinin və likvidliyin istifadə edilməsi və digər risk inkişafı barədə İdarə Heyətinə və Qrupun digər aidiyyətli işçilərinə gündəlik brifinqlər verilir.

Risklərin azaldılması

Qrup kredit risklərini azaltmaq üçün girovdan fəal istifadə edir.

Həddindən artıq risk konsentrasiyası

Bu tip risklərdə yaranma səbəbləri, biznes tərəfdaşlarının eyni və ya oxşar iş fəaliyyəti ilə məşğul olmasından, iş növünün eyni coğrafi regionda yer almasından, eyni iqtisadi xüsusiyyətlərə malik olan, iqtisadi və siyasi şərtlərdən asılı olan və bu səbəbdən müqavilələrdə göstərilmiş şərtlərin pozulma ehtimalını artıran risklər nəzərdə tutulur. Konsentrasiyalar Qrupun fəaliyyətinin xüsusi sənayelərə təsir göstərən hadisələrə nisbi həssaslığını göstərir.

Həddindən artıq risk konsentrasiyasının təsiri altına düşməmək üçün, Qrupun siyasət və prosedurlarına müxtəlif xüsusiyyətlərə malik portfəllərin idarə edilməsi qaydaları daxil edilir. Müəyyən edilmiş kredit və müştəri depozitləri üzrə risk konsentrasiyası müvafiq qaydada nəzarət və idarə olunur.

Kredit riski

Kredit riski – Qrupun sifarişçiləri, müştəriləri və ya biznes tərəfdaşları müqavilə öhdəliklərini yerinə yetirmədikləri üçün Qrupun zərər çəkməsi riskidir. Qrup kredit riskini ayrı-ayrı biznes tərəfdaşları və coğrafi və sənaye konsentrasiyaları üzrə Qrupun qəbul etməyə hazır olduğu riskin həcmi üzrə limitləri müəyyən etməklə və həmin limitlərə riayət edilməni monitorinq etməklə idarə edir və nəzarət altında saxlayır.

Qrup kredit keyfiyyətinin yoxlanılması prosesini təsis etmişdir ki, girovun müntəzəm qaydada yenidən baxılması da daxil olmaqla biznes tərəfdaşlarının krediti ödəmək qabiliyyətlərində mümkün dəyişikliklərin tez müəyyən olunması təmin edilsin. Biznes tərəfdaşları üzrə limitlər hər bir tərəfdaşa risk reytingini təyin edən kredit riskinin təsnifləşdirilməsi sistemindən istifadə etməklə müəyyən edilir. Kredit keyfiyyətinin müntəzəm qaydada yenidən baxılması prosesi Qrupa məruz qaldığı risklər nəticəsində potensial zərəri qiymətləndirmək və lazımi tədbirləri görmək imkanını yaradır.

Kreditlə bağlı təəhhüd riskləri

Qrupun müştərilərə verdiyi zəmanətlər əsasında Bank tərəfindən onların adından ödənişlər aparmaq zərurəti yarana bilər. Müştərilər bu ödənişləri Banka akkreditivin şərtləri əsasında qaytarırlar. Onlar Qrupu kredit risklərinə oxşar risklərə məruz qoyur, bunlar da eyni nəzarət prosesləri və qaydaları ilə azaldılır.

Konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatın komponentlər, o cümlədən törəmə alətlər üçün məruz qala biləcəyi maksimal kredit riski, qarşılıqlı əvəzləşdirmə haqqında əsas razılaşmaların və girov razılaşmalarının istifadə edilməsi nəticəsində riskin azalmasını nəzərə almadan, daha yaxşı onların balans dəyərləri ilə əks etdirilir.

Maliyyə alətləri ədalətli dəyərlə qeydə alınanda balans dəyəri dəyərlərin dəyişməsi nəticəsində gələcəkdə yarana biləcək maksimal riskin həcmi deyil, cari kredit riskinin həcmi əks etdirir.

Maliyyə alətlərinin hər bir sinfi üzrə kredit riskinin maksimal həcmi haqqında daha ətraflı məlumat xüsusi qeydlərdə açıqlanır.

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

23. Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Kredit riski (davamı)

Dəyərsizləşmənin qiymətləndirilməsi

Qrup EFD-yə yaxınlaşmaqla diskont edilmiş, gözlənilən pul vəsaitlərinin çatışmazlığını ölçmək üçün GKZ-ni bir neçə ehtimalla ölçülmüş ssenari əsasında hesablayır. Pul vəsaitlərinin çatışmazlığı müqaviləyə uyğun olaraq Qrupa ödəniləcək pul vəsaitləri ilə Qrupun əldə etməyi ehtimal etdiyi pul vəsaitləri arasındakı fərkdir. GKZ hesablamalarının mexanizmi aşağıda təsvir olunur və əsas elementləri aşağıdakılardır:

DE	Defolt ehtimalı müəyyən vaxt civarında defoltun mümkünlüyünün qiymətləndirilməsidir. Defolt, təhlil edilən müddət ərzində müəyyən anda yalnız müvafiq vəsait daha əvvəl uçotdan çıxarılmamış və hələ də portfelə daxil olanda yaranabilir.
DHRH	Defolt halında riskin həcmi, müqavilədə nəzərdə tutulub-tutulmamasından asılı olmayaraq, əsas və faiz məbləğlərinin qaytarılması, kredit öhdəliyi üzrə gözlənilən vəsaitlərin istifadəsi və yerinə yetirilməmiş ödənişlər üzrə hesablanmış faiz də daxil olmaqla hesabat tarixindən sonra risk həcmində gözlənilən dəyişikliyi nəzərə almaqla gələcək defolt tarixində risk həcmində qiymətləndirilməsidir.
DHZ	Defolt halında zərər müəyyən zaman defolt yarananda əmələ gələn zərərin qiymətləndirilməsidir. Bu, müqavilə ilə nəzərdə tutulmuş ödəniləcək pul vəsaitləri ilə kreditörün əldə etməyi gözlədiyi (o cümlədən hər hansı girovun realizasiyasından) pul vəsaitləri arasındakı fərqə əsaslanır. Bu, adətən DHZ faizi kimi ifadə edilir.

GKZ üzrə ehtiyat aktivin müddəti ərzində, yaranması gözlənilən kredit zərərlərinə (aktivin müddəti ərzində gözlənilən kredit zərəri və ya AMəGKZ) əsaslanır. Lakin əmələ gəldiyi andan kredit riskində əhəmiyyətli artım olmadığı hallarda ehtiyat 12 aylıq gözlənilən kredit zərərinə (12aGKZ) əsaslanır. 12aGKZ hesabat tarixindən sonra 12 ay ərzində maliyyə aləti ilə bağlı öhdəliklərin yerinə yetirilməməsindən irəli gələn GKZ-dən ibarət AMəGKZ-nin bir hissəsidir. Həm AMəGKZ, həm də 12aGKZ maliyyə alətinin müvafiq portfelinin xüsusiyyətindən asılı olaraq ya fərdi, ya da məcmu əsasla hesablanır.

Qrup hər hesabat dövrünün sonunda, maliyyə alətinin qalan müddəti üzrə öhdəliklərin yerinə yetirilməməsi (defolt) riskindəki dəyişiklikləri nəzərdən keçirməklə, maliyyə aləti üzrə kredit riskinin ilkin tanınmadan sonra əhəmiyyətli artıb-artmamasının qiymətləndirilməsi siyasətini müəyyən etmişdir. Yuxarıdakı prosesə əsaslanaraq, Qrup kreditləri Mərhələ 1, Mərhələ 2, Mərhələ 3 və AYKD üzrə aşağıdakı kimi qruplaşdırır:

Mərhələ 1:	Kreditlər ilk dəfə tanınanda, Bank ehtiyatı 12aGKZ əsasında tanıyır. Mərhələ 1-in kreditlərinə həm də kredit riskinin azaldığı və Mərhələ 2-dən yenidən təsnif edilmiş vəsaitlər daxildir.
Mərhələ 2:	Kredit verildiyi andan etibarən kredit riski əhəmiyyətli dərəcədə artanda Bank ehtiyatı AMəGKZ üzrə tanıyır. Mərhələ 2 kreditlərinə həm də kredit riskinin azaldığı və Mərhələ 3-dən yenidən təsnif edilmiş vəsaitlər daxildir.
Mərhələ 3:	Dəyərsizləşmiş hesab olunan kreditlər. Bank ehtiyatı AMəGKZ üzrə tanıyır.
AYKD:	Alınmış və ya yaranmış kredit üzrə dəyərsizləşmiş maliyyə aktivləri (AYKD) ilkin tanınma zamanı kredit üzrə dəyərsizləşmiş maliyyə aktivləridir. AYKD aktivləri ilkin tanınmada ədalətli dəyərlə qeydə alınır və faiz gəliri sonradan krediti nəzərə almaqla düzəliş edilmiş EFD əsasında tanınır. GKZ yalnız gözlənilən kredit zərərlərində sonradan dəyişiklik baş verəndə tanınır və ya ləğv edilir.

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

23. Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Kredit riski (davamı)

Defoltun tərfi və bərpa olunma

Borcalan müqavilə üzrə ödənişlərini 90 gün gecikdirsə, Qrup maliyyə alətinin defolt olduğunu və buna görə də GKZ hesablamaları üçün Mərhələ 3-ə (kredit üzrə dəyərsizləşmə) aid olduğunu hesab edir. Gün ərzində tələb olunan ödənişlər fərdi müqavilələrdə göstəriləndi kimi iş gününün bağlanmasına qədər ödənilməyəndə Qrup banklardan alınacaq məbləğlərin defolta uğramasını hesab edir və dərhal tədbirlər görür.

Müştərinin defolt vəziyyətində olub-olmamasının keyfiyyət baxımından qiymətləndirilməsi çərçivəsində Qrup ödənişin aparılmayacağını göstərə bilən bir sıra halları da nəzərdən keçirir. Bu cür hadisələr baş verdikdə, Qrup hadisənin müştərinin defolta uğramış kimi hesab edilməsi və bu səbəbdən GKZ-nin hesablanması üçün Mərhələ 3 kimi qiymətləndirilməsi ilə nəticələnməsi və ya Mərhələ 2-nin məqsəduyğun olmasını diqqətlə nəzərdən keçirir. Bu cür hadisələrə aşağıdakılar daxildir:

- ▶ Defolta uğramış və kredit üzrə dəyərsizləşmiş aktivlər:
  - ▶ Müqavilədə qeyd edilən tarixdən 90 gündən artıq gecikmə ilə əsas məbləğ və/və ya hesablanmış faiz və/və ya hər hansı digər ödənişlə kreditlər;
  - ▶ Əhəmiyyətli xalis cari dəyər (XCD) itkisi ilə restruktuzasiya olunmuş kreditlər;
  - ▶ Rəhbərlik tərəfindən vaxtı keçmiş hesab olunan istənilən kreditlər.
- ▶ Borcalanın müflisləşməsi, ödəniş qabiliyyətinin olmaması və ya oxşar şəraitdə olacağı/olduğu barədə məlumatın mövcud olması;
- ▶ Eyni borcalanın digər maliyyə alətləri üzrə defoltun mövcud olması;
- ▶ Xarici reyting qiymətləndirməsinə əsasən defoltun mövcud olması.

Ən azı 6 ardıcıl ay ərzində defolt meyarlarından heç birinin qarşılanmadığı zaman maliyyə alətinin "bərpa olunmuş" hesab edilməsi və nəticədə Mərhələ 3-dən çıxarılaq yenidən təsnifləşdirilməsi Qrupun siyasəti çərçivəsindədir. Bərpa olunmadan sonra aktivin Mərhələ 2 və ya Mərhələ 1 kimi təsnifləşdirilməsi barədə qərar bərpa olunma zamanı yenilənmiş kredit dərəcəsi və onun ilkin tanınma ilə müqayisədə kredit riskində əhəmiyyətli artımın göstəricisi olub-olmamasından asılıdır.

DE-nin qiymətləndirilməsi prosesi

Qrup ümumi qiymətləndirmə üçün yeni skoring modeli yaradıb. Kredit portfelində hər bir borcalana bir illik defolt ehtimalı qiyməti verən daxili skoring modelinə uyğun qiymət təyin edilir. Ömürlük defolt ehtimalı miqراسiya matrisaları yanaşması ilə hesablanır. Skoring modeli borc məbləğindən və müştərinin xüsusiyyətlərindən asılı olaraq müxtəlif risk səviyyələri müəyyən edir və hər bir müqavilə üzrə cəmi qiymət portfel vahidinin maliyyə keyfiyyətinin hər bir xüsusiyyəti üzrə verilmiş orta çəki qiyməti əsasında hesablanır. Makroiqtisadi faktorların defolt ehtimalı üzərində təsirini hesablamaq üçün ehtimalların makroiqtisadi faktorlara həssaslığı statistik regressiya modeli ilə hesablanır. Praktiki baxımdan mümkün olduqda, defolt ehtimalı hesablamalarına gələcək yönümlü makroiqtisadi məlumatlar daxil edilir və hər bir dərəcə üçün 9 sayılı MHBS-ya uyğun riskin mərhələli təsnifləşdirilməsini özündə birləşdirən DE-lər təyin edilir. Bu proses hər bir iqtisadi ssenari üçün uyğun şəkildə təkrar olunur.

Rusiya investisiya qiymətli kağızlarının dəyərsizləşməsinin qiymətləndirilməsi

Qrupun borc qiymətli kağızlar portfelində olan əks tərəf Rusiya şirkətləri üçün məcmu DE S&P-nin reyting matrislərindən istifadə etməklə təyin edilir. 31 dekabr 2023-cü il tarixinə Rusiya investisiya qiymətli kağızları üçün GKZ mərhələnin müəyyən edilməsi üçün keyfiyyət və kəmiyyət amilləri əsasında qiymətləndirilir:

- ▶ Borc qiymətli kağızın və son kupon ödənişinin valyutası
- ▶ Klirinq mərkəzinin Rusiya Federasiyasının Milli Hesablaşma Depozitarına köçürülməsi
- ▶ Kupon ödənişlərinin toplanması və sonuncu kupon ödənişi üzrə gecikmə günləri.

Beynəlxalq kredit agentlikləri tərəfindən təyin edilmiş reytinglərin geri götürülməsi səbəbindən Qrup Rusiyada yerləşən şirkətlər üzrə DE-ni defoltdan bir pillə yuxarı dərəcədən (CCC-) istifadə etməklə, DHZ-ni isə Moody's-in illik defolt araşdırmasına əsaslanan ilkin bərpa dərəcələrinə əsasən təyin edir.

Xəzinədarlıq və bankdaxili münasibətlər

Qrupun xəzinədarlıq və bankdaxili münasibətləri və qarşı tərəfləri maliyyə xidmətləri üzrə təşkilatlar, banklar, broker-dilerlər, mübadilə məntəqələri və klirinq-hesablaşma mərkəzlərindən ibarətdir. Bu münasibətlər üçün Qrup maliyyə məlumatları və digər xarici məlumat (məs. xarici reytinglər) kimi ictimaiyyət üçün açıq olan məlumatı təhlil edir və yuxarıdakı cədvəldə göstəriləndi kimi daxili reyting təyin edir.

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

23. Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Kredit riski (davamı)

İstehlak və ipoteka kreditləri

İstehlak kreditlərinə təminatlı fərdi kreditlər, kredit kartları və overdraftlar daxildir. Bu məhsullar, həmçinin ipoteka kreditləri və daha sadə kiçik biznes kreditləri əsasən borc yükünün gəlirə nisbəti və ödənişin gəlirə nisbəti əmsallarına əsaslanan avtomatlaşdırılmış qiymətləndirmə aləti ilə qiymətləndirilir. Modellərə digər əsas girişlər isə neftin qiyməti, mübadilə məzənnəsi, ÜDM-in artım dərəcələri, işsizlik dərəcəsi və s. ibarətdir.

Korporativ və kiçik biznesin kreditləşməsi

Eyni yanaşma və giriş məlumatları istehlak kreditlərində olduğu kimi korporativ və kiçik biznes kreditləri üçün də tətbiq olunur. Qrupun maliyyə hesabatlarında əhəmiyyətli korporativ kreditlər üçün borcalanlar Qrupun ixtisaslaşdırılmış kredit riski işçiləri tərəfindən qiymətləndirilir.

Defolt halında risklərin həcmi

Defolt halında risklərin həcmi (DHRH) dəyərsizləşmənin hesablanmasına məruz qalan və həm müştərinin defolta yaxınlaşdıqda risk həcmimin artırılması qabiliyyəti, həm də potensial əvvəlcədən ödəmələrə ünvanlanan maliyyə alətlərinin ümumi balans dəyərindən ibarətdir.

Defolt halında zərər

Kredit riskinin qiymətləndirilməsi müəyyən DHZ dərəcəsi ilə nəticələnən standartlaşdırılmış DHZ-nin qiymətləndirilməsi modelinə əsaslanır. Bu DHZ dərəcələri hər hansı saxlanılan girovdan bərpa olunması və ya realizə edilməsi gözlənilən rəhbərliklə müqayisədə gözlənilən DHRH-ni nəzərə alır. Bərpa dərəcəsi əvvəlki bərpa proseslərinin analizi əsasında qiymətləndirilir.

Qrup gələcək pul vəsaitlərinin hərəkətinin qiymətləndirilməsinə uyğun olan əsas parametrlərə əsaslanaraq pərakəndə kreditləşmə məhsullarını daha kiçik oxşar portfeller üzrə seqmentləşdirir. Tətbiq edilən məlumatlar əvvəlki dövrlər üzrə toplanmış zərər haqqında məlumatlara əsaslanır və daha geniş əməliyyat xüsusiyyətlərinin toplusunu (məsələn, məhsulun növü, geniş girov çeşidi və s.) və borcalanın xüsusiyyətlərini əhatə edir.

Uyğun olduqda, maliyyə alətlərinin hər bir qrupu üçün 9 sayılı MHBS üzrə DHZ-i müəyyən etmək məqsədilə son məlumat və proqnoz məlumatı istifadə edilir. Proqnoz məlumatlarının qiymətləndirilməsi zamanı, gözlənti müxtəlif ssenariyə əsaslanır.

DHZ dərəcələri hər bir aktiv sinfinin Mərhələ 1, Mərhələ 2, Mərhələ 3 və AYKD seqmenti üçün qiymətləndirilir. DHZ dərəcələri üçün giriş məlumatları dəyərləndirir və mümkün olduğu təqdirdə son bərpaların əvvəlki dövrlər üzrə testi yolu ilə tənzimləyir. Bunlar uyğun olaraq hər bir iqtisadi ssenariyə görə təkrarlanır.

Kredit riskində əhəmiyyətli artım

Qrup GKZ-yə məruz qalan aktivlərə davamlı şəkildə nəzarət edir. Alətin və ya alətlər portfelinin 12aGKZ və ya AMəGKZ-yə məruz qalıb-qalmamasını müəyyən etmək üçün Qrup ilkin tanınmadan sonra kredit riskində əhəmiyyətli artımın olub-olmamasını qiymətləndirir.

Müştərinin/obyektin gözləmə siyahısına daxil edilməsi və ya kredit hadisəsi səbəbindən hesabın restrukturizasiya olunması kimi aktiv üzrə kredit riskinin əhəmiyyətli artımını izləmək üçün Qrup həmçinin ikinci dərəcəli keyfiyyət metodunu tətbiq edir. Bəzi hallarda, Qrup həmçinin yuxarıdakı "Defoltun tərfi" bölməsində izah edilən hadisələri defoltun əksi kimi kredit riskində əhəmiyyətli artım olaraq nəzərə ala bilər. Kredit dərəcələrində dəyişikliyə baxmayaraq, müqavilə üzrə ödənişlərdə 30 gündən artıq gecikmə olarsa, kredit riski ilkin tanınmadan sonra əhəmiyyətli dərəcədə artmış hesab olunur.

Eyni aktivlər qrupu üçün GKZ-ləri məcmu şəkildə qiymətləndirdikdə, Qrup ilkin tanınmadan sonra kredit riskində əhəmiyyətli artımın olub-olmamasını qiymətləndirmək üçün eyni prinsiplərdən istifadə edir.

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

23. Risklərin idarə edilməsi (davamı)**Kredit riski (davamı)***Məcmu əsasla qiymətləndirilən maliyyə aktivlərinin qruplaşdırılması*

Aşağıdakı amillərdən asılı olaraq, Qrup GKZ-ləri məcmu və ya fərdi əsasla hesablayır.

Qrupun GKZ-ni fərdi əsasla qiymətləndirdiyi aktiv siniflərinə aşağıdakılar daxildir:

- ▶ Maliyyə aktivlərin sinfindən asılı olmayaraq, bütün əhəmiyyətli Mərhələ 3 aktivləri;
- ▶ Xəzinədarlıq və banklararası münasibətlər (banklardan alınacaq məbləğlər, pul ekvivalentləri, amortizasiya hesablanmış dəyərlər və ya DÜGƏD-lə ölçülmüş borc investisiya qiymətli kağızları).

Qrupun GKZ-ni məcmu əsasla qiymətləndirdiyi aktiv siniflərinə aşağıdakılar daxildir:

- ▶ Qrupun kiçik biznes kreditlərin daha kiçik və ümumi balansları;
- ▶ Mərhələ 1 və Mərhələ 2 pərakəndə ipoteka kreditləri, istehlak kreditləri və korporativ kreditlər portfeli.

Qrup kreditin daxili və xarici xüsusiyyətlərinin birləşdirilməsi yolu ilə bu məbləğləri daha kiçik oxşar portfəllərdə – məsələn, gecikmə səbəti və məhsul növü – qruplaşdırır.

Proqnoz məlumatı və müxtəlif iqtisadi ssenarilər

GKZ modellərində, Qrup iqtisadi giriş məlumatları kimi aşağıda göstərilən proqnoz məlumatlarının geniş diapazonuna əsaslanır:

- ▶ Neftin qiyməti;
- ▶ ÜDM-in artım dərəcələri;
- ▶ İşsizlik dərəcəsi;
- ▶ Mübadilə məzənnələri;
- ▶ İstehlakçı Qiymət İndeksinin artımı.

GKZ-lərin hesablanması üçün istifadə edilən giriş məlumatları və modellər konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının tarixinə bazarın bütün amillərini əhatə etməyə bilər. Bunu əks etdirmək üçün, bu cür fərqlər əhəmiyyətli olduqda keyfiyyət düzəlişləri və ya təsnifat meyarları müvəqqəti düzəlişlər kimi edilir.

Maliyyə aktivlərinin siniflər üzrə kredit keyfiyyəti

Bankın daxili kredit reytingi dərəcələri aşağıdakı kimidir:

Müştərilərə verilmiş kreditlərin üçün DE əsasında daxili reyting dərəcələri	Maliyyə təşkilatları üçün S&P reytinglərinə əsaslanan daxili/xarici reytinglər	Daxili reytingin təsviri
0%-10%	BBB+ - B-	Standart reyting
10%-50%	CCC+ - C	Qeyri-standart reyting
50%-100%	D	Dəyersizləşmiş

DE korporativ müştərilərin daxili qiymətləndirməsinin əsası, S&P reytingi isə maliyyə təşkilatları üçün istifadə olunur.

Maliyyə alətləri AAA-dan A-ya qədər qiymətləndirildikdə və ya AZN ilə ifadə olunduqda və Azərbaycan hökuməti tərəfindən alınmalı olduqda (və ya Azərbaycan hökuməti tərəfindən zəmanət verildikdə) "Yüksək" daxili reyting dərəcəsinə aid edilir.

Maliyyə aktivlərinin siniflər üzrə kredit keyfiyyəti

Maliyyə aktivlərinin kredit keyfiyyəti Qrupun yuxarıda göstərilən daxili kredit reytingləri ilə idarə olunur. Aşağıdakı cədvəldə Qrupun kredit reytingi sistemində əsaslanaraq konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatın kreditlə bağlı sətirlərində aktivlərin sinifləri üzrə kredit keyfiyyəti göstərilir.

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

23. Risklərin idarə edilməsi (davamı)**Kredit riski (davamı)**

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2023-cü il tarixinə Qrupun daxili kredit reytingi sistemi əsasında ümumi qalıqlar göstərilir:

	<i>Qeydlər</i>	<i>Yüksək reyting</i>	<i>Standart reyting</i>	<i>Qeyri-standart reyting</i>	<i>Dəyərsizləşmiş</i>	<i>Cəmi</i>	
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri (kassada olan pul vəsaitləri istisna olmaqla)	6	Mərhələ 1 Mərhələ 2	1,739,857 -	572,389 -	- 53,569	- -	2,312,246 53,569
Banklar və digər maliyyə təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	7	Mərhələ 1 Mərhələ 2 Mərhələ 3	1,510,612 - -	39,069 - -	23,440 - -	- - 1,659	1,573,121 - 1,659
Müştərilərə verilmiş kreditlər	9	Mərhələ 1 Mərhələ 2 Mərhələ 3	- - -	2,475,907 114 -	25,079 5,001 -	- - 52,149	2,500,986 5,115 52,149
- Hüquqi şəxslər		AYKD	-	-	-	3,605	3,605
- Fiziki şəxslər		Mərhələ 1 Mərhələ 2 Mərhələ 3	- - -	2,349,249 42 -	31,364 34,617 -	- - 114,314	2,380,613 34,659 114,314
DÜGƏD ilə investisiya qiymətli kağızları	8	Mərhələ 1 Mərhələ 2 Mərhələ 3	195,459 - -	805,215 - -	- 27,852 -	- - 2,407	1,000,674 27,852 2,407
Amortizasiya hesablanmış dəyərle ölçülmüş investisiya qiymətli kağızları	8	Mərhələ 1	360,708	559,686	-	-	920,394
MZƏD ilə investisiya qiymətli kağızları	8	Mərhələ 1	-	3,415	-	-	3,415
"Aqrarkredit" QSC-dən alınacaq məbləğlər	18	Mərhələ 1	296,462	-	-	-	296,462
Digər maliyyə aktivləri	11	Mərhələ 1 Mərhələ 3	63,139 -	96,468 -	508 -	- 19,972	160,115 19,972
İstifadə edilməmiş kreditlər üzrə təəhhüdlər	19	Mərhələ 1 Mərhələ 2 Mərhələ 3	- - -	533,152 44 -	523 14,368 -	- - 4,545	533,675 14,412 4,545
Akkreditivlər	19	Mərhələ 1 Mərhələ 2 Mərhələ 3	139,750 - -	354,036 - -	- - -	- - -	493,786 - -
İcra zəmanətləri	19	Mərhələ 1	4	271,970	7	-	271,981
Maliyyə zəmanətləri	19	Mərhələ 1 Mərhələ 2 Mərhələ 3	3 - -	545,663 19,278 -	326 71 -	- - -	545,992 19,349 -
Cəmi			4,305,994	8,625,697	216,725	198,651	13,347,067

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

23. Risklərin idarə edilməsi (davamı)**Kredit riski (davamı)**

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2022-ci il tarixinə Qrupun daxili kredit reytingi sistemi əsasında ümumi qalıqlar göstərilir:

	<i>Qeydlər</i>	<i>Yüksək reyting</i>	<i>Standart reyting</i>	<i>Qeyri-standart reyting</i>	<i>Dəyərsizləşmiş</i>	<i>Cəmi</i>	
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri (kassada olan pul vəsaitləri istisna olmaqla)	6	Mərhələ 1 Mərhələ 2	3,823,873 -	1,129,331 -	- 57,676	- -	4,953,204 57,676
Banklar və digər maliyyə təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	7	Mərhələ 1 Mərhələ 2 Mərhələ 3	1,466,148 - -	12,812 - -	11,107 - -	- - 1,659	1,490,067 - 1,659
Müştərilərə verilmiş kreditlər	9	Mərhələ 1 Mərhələ 2	6,675 -	1,522,882 899	87,861 20,657	- -	1,617,418 21,556
- Hüquqi şəxslər		Mərhələ 3 AYKD	- -	- -	- -	49,299 3,041	49,299 3,041
- Fiziki şəxslər		Mərhələ 1 Mərhələ 2 Mərhələ 3	- - -	1,661,681 66 -	69,190 30,311 -	- - 110,951	1,730,871 30,377 110,951
DÜGƏD ilə investisiya qiymətli kağızları	8	Mərhələ 1 Mərhələ 2 Mərhələ 3	1,659,179 - -	804,281 - -	5,840 53,445 -	- - 14,678	2,469,300 53,445 14,678
Amortizasiya hesablanmış dəyərlə investisiya qiymətli kağızları	8	Mərhələ 1	-	110,516	-	-	110,516
"Aqrarkredit" QSC-dən alınacaq məbləğlər	18	Mərhələ 1	384,959	-	-	-	384,959
Digər maliyyə aktivləri	11	Mərhələ 1 Mərhələ 3	12,015 -	51,606 -	491 -	- 19,358	64,112 19,358
İstifadə edilməmiş kreditlər üzrə təəhhüdlər	19	Mərhələ 1 Mərhələ 2 Mərhələ 3	490,000 - -	683,899 1,458 -	1,384 1,527 -	- - 8,245	1,175,283 2,985 8,245
İcra zəmanətləri	19	Mərhələ 1	15	236,900	27	-	236,942
Akkreditivlər	19	Mərhələ 1 Mərhələ 2 Mərhələ 3	215,512 - -	69,938 - -	- - -	- - -	285,450 - -
	19	Mərhələ 1 Mərhələ 2	6,022 -	551,740 -	1,561 -	- -	559,323 -
Maliyyə zəmanətləri		Mərhələ 3	-	-	-	2,552	2,552
Cəmi			8,064,398	6,838,009	341,077	209,783	15,453,267

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

23. Risklərin idarə edilməsi (davamı)**Kredit riski (davamı)**

Coğrafi cəmləşmə Qrupun maliyyə aktivləri və öhdəliklərinin yerləşdirildiyi yerdən asılıdır. 31 dekabr 2023-ci və 2022-ci il tarixlərinə Qrupun maliyyə aktivləri və öhdəlikləri üzrə coğrafi cəmləşmə belədir:

	2023				2022			
	Azərbaycan	<i>İƏİT</i> ölkələri	<i>MDB və digər qeyri-İƏİT</i> ölkələri	Cəmi	Azərbaycan	<i>İƏİT</i> ölkələri	<i>MDB və digər qeyri-İƏİT</i> ölkələri	Cəmi
Maliyyə aktivləri								
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	1,156,497	1,373,917	286,385	2,816,799	1,507,684	3,308,153	559,374	5,375,211
Mərkəzi banklarda məcburi pul qalıqları	1,823,366	-	595	1,823,961	470,112	-	181	470,293
Banklardan və digər maliyyə təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	1,546,026	25,101	158	1,571,285	1,473,101	11,446	3,631	1,488,178
İnvestisiya qiymətli kağızları	1,847,009	154,255	51,005	2,052,269	1,265,112	1,381,894	80,511	2,727,517
Müştərilərə verilmiş kreditlər	4,859,509	-	50,494	4,910,003	3,347,981	-	53,077	3,401,058
"Aqrarkredit" QSC-dən alınacaq məbləğlər	294,902	-	-	294,902	382,974	-	-	382,974
Digər maliyyə aktivləri	143,296	21,471	4,856	169,623	46,135	21,985	5,561	73,681
Cəmi	11,670,605	1,574,744	393,493	13,638,842	8,493,099	4,723,478	702,335	13,918,912
Maliyyə öhdəlikləri								
Banklar və digər maliyyə təşkilatları qarşısında öhdəliklər	513,427	3,087	60,786	577,300	67,283	568	14,150	82,001
Müştəri hesabları	9,788,945	37,859	435,003	10,261,807	10,750,398	60,848	440,775	11,252,021
"Aqrarkredit" QSC-yə ödəniləcək məbləğlər	61,950	-	-	61,950	63,030	-	-	63,030
Digər borc öhdəlikləri	229,053	-	-	229,053	229,025	-	-	229,025
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	12,060	484,908	-	496,968	20,464	483,939	-	504,403
Digər maliyyə öhdəlikləri	111,292	-	10,126	121,418	79,888	-	399	80,287
Cəmi	10,716,727	525,854	505,915	11,748,496	11,210,088	545,355	455,324	12,210,767
Xalis								
aktivlər/(öhdəliklər)	953,878	1,048,890	(112,422)	1,890,346	(2,716,989)	4,178,123	247,011	1,708,145

Likvidlik riski və maliyyələşdirmənin idarə edilməsi

Qrup pul vəsaitlərinin hərəkəti gözlənilmədən kəsildiyi təqdirdə asanlıqla satıla bilən yüksək tələbatlı müxtəlif aktivlər portfeline sahibdir. Bundan əlavə, Qrup ARMB və RMB-də məcburi ehtiyat yerləşdirmiş və onun məbləği cəlb edilmiş müştəri əmanətlərinin səviyyəsindən asılıdır.

Likvidlik vəziyyəti Bank tərəfindən ARMB-nin təyin etdiyi müəyyən likvidlik əmsallarına əsaslanır. 31 dekabr 2023-cü və 2022-ci il tarixlərində bu əmsallar aşağıdakı kimi olmuşdur:

	2023, %	2022, %
Ani likvidlik əmsalı (ARMB minimum 30% tələb edir) (bir gün ərzində alınacaq və ya satılacaq aktivlər*/tələb əsasında ödənilən öhdəliklər)	40	50

* ARMB-dəki depozitlər nəzərə alınmır.

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

23. Risklərin idarə edilməsi (davamı)**Likvidlik riski və maliyyələşdirmənin idarə edilməsi (davamı)***Maliyyə öhdəliklərinin ödəniş tarixinə qalmış müddətlər üzrə təhlili*

Aşağıdakı cədvəldə diskont edilməmiş müqavilə öhdəlikləri əsasında Qrupun 31 dekabr 2023-cü və 2022-ci il tarixlərinə maliyyə öhdəlikləri ödəniş tarixinə qalmış müddətlər üzrə təqdim edilir. Tələb əsasında ödənilməli öhdəliklər ödəniş tələbi mümkün olan ən tez tarixdə verilmiş hesab olunur. Bununla bərabər Qrup gözləyir ki, müştərilərin çoxu Qrup ödənişi aparmalı olduğu ən tez tarixdə ödənişi tələb etməyəcək və cədvəl keçmiş müddətlər üçün əmanətlərin tələb edilməsi haqqında məlumat əsasında Qrupun hesabladığı gözlənilən pul vəsaitləri hərəkətlərini əks etdirmir.

Maliyyə öhdəlikləri	1 ayədək	1-6 ay	6-12 ay	12 aydan çox	Cəmi 2023-cü il
31 dekabr 2023-cü il					
Banklar və digər maliyyə təşkilatları qarşısında öhdəliklər	533,057	45,238	-	-	578,295
Müştəri hesabları	8,695,995	673,874	501,147	490,044	10,361,060
"Aqrarkredit" QSC-yə ödəniləcək məbləğlər	61,950	-	-	-	61,950
Digər borc öhdəlikləri	22,637	24,615	13,514	275,565	336,331
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	-	21,860	497,983	-	519,843
Digər maliyyə öhdəlikləri (kreditlə bağlı öhdəliklər üçün kredit zərəri ehtiyatı çıxılmaqla)	86,667	3,209	3,595	24,140	117,611
Cəmi diskont edilməmiş maliyyə öhdəlikləri	9,400,306	768,796	1,016,239	789,749	11,975,090

Maliyyə öhdəlikləri	1 ayədək	1-6 ay	6-12 ay	12 aydan çox	Cəmi 2022-ci il
31 dekabr 2022-ci il					
Banklar və digər maliyyə təşkilatları qarşısında öhdəliklər	79,373	106	2,522	-	82,001
Müştəri hesabları	10,377,467	264,518	369,646	286,569	11,298,200
"Aqrarkredit" QSC-yə ödəniləcək məbləğlər	63,030	-	-	-	63,030
Digər borc öhdəlikləri	14,180	88,337	10,977	187,411	300,905
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	-	11,126	9,741	540,248	561,115
Digər maliyyə öhdəlikləri (kreditlə bağlı öhdəliklər üçün kredit zərəri ehtiyatı çıxılmaqla)	50,980	1,432	1,469	11,464	65,345
Cəmi diskont edilməmiş maliyyə öhdəlikləri	10,585,030	365,519	394,355	1,025,692	12,370,596

31 dekabr 2023-cü il tarixinə digər borc vəsaitlərinə İpoteka və Kredit Zəmanət Fonduna 137,617 min AZN (31 dekabr 2022-ci il: 106,725 min AZN) məbləğində ödəmə müddəti 5 ildən çox olan qalıqlar daxildir.

Aşağıdakı cədvəldə Qrupun müqavilə ilə nəzərdə tutulmuş müddətlər üzrə maliyyə təəhhüdləri və potensial öhdəlikləri göstərilir.

	1 ayədək	1-6 ay	6-12 ay	12 aydan çox	Cəmi
31 dekabr 2023-cü il	726,534	610,476	295,206	251,524	1,883,740
31 dekabr 2022-ci il	1,257,405	485,031	272,160	256,184	2,270,780

Qrupun maliyyə təəhhüdləri və potensial öhdəlikləri müqavilə üzrə tələb əsasında yerinə yetirilməli olan öhdəliklərdir.

Lakin, Qrup gözləyir ki, potensial öhdəliklərin və ya təəhhüdlərin hamısının öhdəlik müddəti tamamlanana qədər yerinə yetirilməsi tələb olunmayacaq.

Qrupun öhdəlikləri yerinə yetirmək qabiliyyəti müəyyən müddət ərzində aktivlərin ekvivalent məbləğini reallaşdırmaq qabiliyyətindən asılıdır. Öhdəliklərin tərkibində bir il müddəti olan aidiyyəti olan şəxslərin təşkilatlarından alınmış iri əmanətlərin cəmləşməsi mövcuddur. Bu vəsaitlərin iri məbləğdə çıxarılması Qrupun əməliyyatlarına mənfi təsir göstərə bilər.

Rəhbərlik hesab edir ki, yaxın gələcəkdə Qrupun maliyyələşdirməsi həmin səviyyədə saxlanacaq və bu vəsaitləri çıxarmaq zərurəti yaranarsa, Qrup əvvəlcədən bildiriş alacaq və lazımı ödənişləri aparmaq məqsədilə tez satılan aktivlərini sata biləcək.

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

23. Risklərin idarə edilməsi (davamı)**Likvidlik riski və maliyyələşdirmənin idarə edilməsi (davamı)**

Bundan əlavə, Qrupun bu halların mənfi təsirini azaltmaq üçün istifadə edilə bilən ARMB də əhəmiyyətli məbləğdə depozitləri vardır.

Ödəmə müddətlərində fərqlərin təhlili cari hesablarda tarixi sabitliyi əks etdirmir. Onların ödənilməsi tarixən yuxarıdakı cədvəllərdə göstərilən müddətlərdən daha uzun müddətdə aparılırdı. Bu qalıqlar yuxarıdakı cədvəllərdə bir aydan az müddət ərzində ödənilməli məbləğlərə daxil edilmişdir.

Əməliyyat riski

Əməliyyat riski – sistemlərin nasazlığı, işçilərin səhvi, saxtakarlığı və ya xarici hadisələr nəticəsində yaranan riskdir. Nəzarət sistemi işləməyəndə əməliyyat riskləri nüfuza xələl vura, hüquqi nəticələrə və ya maliyyə zərərlərinə gətirib çıxara bilər. Qrup bütün əməliyyat risklərinin aradan götürülməsini güman edə bilməz, lakin Qrup bu riskləri nəzarət sistemi və potensial risklərin izlənməsi və onlarla bağlı tədbirlərin görülməsi yolu ilə idarə edə bilər. Nəzarət sistemində vəzifələrin səmərəli bölünməsi, daxil olma, təsdiq etmə və tutuşdurma prosedurları, heyətin təlimləndirilməsi və qiymətləndirilməsi prosesləri, eləcə də daxili auditdən istifadə daxildir.

Bazar riski

Bazar riski maliyyə alətlərinin gələcək pul vəsaitləri hərəkətlərinin ədalətli dəyərinin faiz dərəcəsi, valyuta məzənnələri və kapital alətlərinin qiymətləri kimi bazar parametrlərində dəyişikliklər nəticəsində tərəddüd eləməsi riskidir. Qrup bazar riskini həssaslıq təhlilindən istifadə etməklə idarə edir. Qrupun iri bazar riski təmərəküzləşməsi yoxdur.

Faiz dərəcəsi riski

Faiz dərəcəsi riski maliyyə aktivlərinin ədalətli dəyərinin və ya gələcək pul vəsaitləri hərəkətlərinin faiz dərəcəsinin artması/azalması nəticəsində dəyişməsi riskidir.

Cari ilin mənfəətinin həssaslığı 31 dekabr 2023-cü il tarixinə dəyişən faiz dərəcəli qeyri-ticarət maliyyə aktivləri və maliyyə öhdəlikləri əsasında hesablanmış bir il üçün xalis faiz gəliri üzrə faiz dərəcəsinə ehtimal edilən dəyişikliklərin təsiridir. 31 dekabr 2023-cü və 2022-ci il tarixlərinə Qrupun əhəmiyyətli məbləğdə dəyişən faiz dərəcəli qeyri-ticarət maliyyə aktivləri mövcud deyil.

Valyuta riski

Valyuta riski – maliyyə alətinin dəyərinin xarici valyuta dərəcələrində dəyişikliklərə görə tərəddüd etməsi riskidir. Qrup özünün maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatına və pul vəsaitlərinin hərəkəti hesabatına qüvvədə olan xarici valyuta məzənnələrindəki dəyişikliklərin təsir göstərməsi riskinə məruzdur.

Aktivlərin və öhdəliklərin idarə edilməsi komitəsi valyuta riskini AZN devalvasiyasının və digər makroiqtisadi göstəricilərin qiymətləndirilməsi əsasında açıq valyuta vəziyyətini idarə etməklə tənzimləyir. Bu, Qrupa valyuta dərəcələrinin milli valyutaya qarşı əhəmiyyətli dəyişməsindən zərərləri minimallaşdırmaq imkanını verir. ARMB-nin tələblərinə uyğunlaşmaq məqsədilə Xəzinədarlıq Departamenti Qrupun açıq valyuta mövqeyinin gündəlik monitorinqini həyata keçirir.

Valyuta riskinə həssaslıq

Aşağıdakı cədvəldə Qrupun ABŞ dolları və Avronun AZN-ə nisbətə məzənnələrinin artmasına və azalmasına həssaslığı göstərilir. Bu həssaslıq dərəcələri əsas rəhbərliyə valyuta riski haqqında daxili hesabatlar verildə istifadə edilir və rəhbərlik tərəfindən valyuta məzənnələrində mümkün dəyişikliyin qiymətləndirilməsini əks etdirir. Həssaslıq təhlili yalnız xarici valyuta ilə ifadə edilmiş mövcud monetar maddələri əhatə edir və onların çevrilməsi zamanı dövrün sonunda valyuta məzənnələrində müəyyən dəyişiklikləri nəzərə alaraq düzəlişlər edir. Həssaslıq təhlili zamanı xarici kreditlər, eləcə də kreditin verildiyi valyuta kredit verənin və ya borc alanın valyutasından fərqli olanda Qrup daxilində kreditlər daxildir.

31 dekabr 2023-cü il və 2022-ci il tarixlərində aktivlərin və öhdəliklərin dəyərləri əsasında vergidən əvvəlki mənfəətə təsir:

	31 dekabr 2023-cü il		31 dekabr 2022-ci il	
ABŞ dolları	+10% / -10%	(108,435) / 108,435	+20% / -3%	(29,791) / 4,469
AVRO	+10% / -10%	(1,955) / 1,955	+20% / -9%	(9,528) / 4,083

31 dekabr 2023-cü və 2022-ci il tarixlərinə aktiv və öhdəliklərin dəyərinə əsaslanan digər məcmu gəlirə təsir:

	31 dekabr 2023-cü il		31 dekabr 2022-ci il	
ABŞ dolları	+10% / -10%	9,969 / (9,969)	+20% / -3%	16,034 / (2,405)

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

24. Ədalətli dəyərin ölçülməsi**Ədalətli dəyər iyerarxiyası**

Ədalətli dəyəri açıqlamaq üçün Qrup aktiv və öhdəliklərin siniflərini aktiv və ya öhdəliyin təbiəti, xüsusiyyətləri və riskləri və ədalətli dəyər iyerarxiyasının səviyyələri əsasında müəyyən etmişdir:

Ədalətli dəyərin ölçülməsi üçün istifadə edilən göstəricilər					
Qiymətləndirmə tarixi	Aktiv bazarlarda qeydiyyatda alınmış qiymət (Səviyyə 1)	Əhəmiyyətli müşahidə edilən giriş məlumatları (Səviyyə 2)	Əhəmiyyətli müşahidə edilməyən giriş məlumatları (Səviyyə 3)	Cəmi	
Ədalətli dəyərle ölçülən aktivlər					
DÜGƏD ilə investisiya qiymətli kağızları	31 dekabr 2023-cü il	953,734	176,887	-	1,130,621
MZƏD ilə investisiya qiymətli kağızları	31 dekabr 2023-cü il	3,415	-	-	3,415
Ofis binaları	31 dekabr 2023-cü il	-	-	158,503	158,503
Ədalətli dəyəri açıqlanan aktivlər					
Amortizasiya hesablanmış dəyərle investisiya qiymətli kağızları	31 dekabr 2023-cü il	559,154	250,703	110,531	920,388
Müştərilərə verilmiş kreditlər	31 dekabr 2023-cü il	-	198,670	4,726,370	4,925,040
Ədalətli dəyərin ölçülməsi üçün istifadə edilən göstəricilər					
31 dekabr 2023-cü il	Qiymətləndirmə tarixi	Aktiv bazarlarda qeydiyyatda alınmış qiymət (Səviyyə 1)	Əhəmiyyətli müşahidə edilən giriş məlumatları (Səviyyə 2)	Əhəmiyyətli müşahidə edilməyən giriş məlumatları (Səviyyə 3)	Cəmi
Ədalətli dəyəri açıqlanan öhdəliklər					
Müştəri hesabları	31 dekabr 2023-cü il	-	8,398,438	1,866,301	10,264,739
Digər borc öhdəlikləri	31 dekabr 2023-cü il	-	229,053	-	229,053
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	31 dekabr 2023-cü il	12,040	468,071	-	480,111
Ədalətli dəyərin ölçülməsi üçün istifadə edilən göstəricilər					
Qiymətləndirmə tarixi	Aktiv bazarlarda qeydiyyatda alınmış qiymət (Səviyyə 1)	Əhəmiyyətli müşahidə edilən giriş məlumatları (Səviyyə 2)	Əhəmiyyətli müşahidə edilməyən giriş məlumatları (Səviyyə 3)	Cəmi	
Ədalətli dəyərle ölçülən aktivlər					
DÜGƏD ilə investisiya qiymətli kağızları	31 dekabr 2022-ci il	2,218,371	389,256	9,965	2,617,592
Ofis binaları	31 dekabr 2022-ci il	-	-	148,801	148,801
Ədalətli dəyəri açıqlanan aktivlər					
Amortizasiya hesablanmış dəyərle investisiya qiymətli kağızları	31 dekabr 2022-ci il	-	-	105,162	105,162
Müştərilərə verilmiş kreditlər	31 dekabr 2022-ci il	-	172,051	3,270,401	3,442,452

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

24. Ədalətli dəyərin ölçülməsi (davamı)**Ədalətli dəyər iyerarxiyası (davamı)**

31 dekabr 2022-ci il	Qiymətləndirmə tarixi	Ədalətli dəyərin ölçülməsi üçün istifadə edilən göstəricilər			Cəmi
		Aktiv bazarlarda qeydiyyata alınmış qiymət (Səviyyə 1)	Əhəmiyyətli müşahidə edilən giriş məlumatları (Səviyyə 2)	Əhəmiyyətli müşahidə edilməyən giriş məlumatları (Səviyyə 3)	
Ədalətli dəyəri açıqlanan öhdəliklər					
Müştəri hesabları	31 dekabr 2022-ci il	-	10,314,110	937,911	11,252,021
Digər borc öhdəlikləri	31 dekabr 2022-ci il	-	229,025	-	229,025
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	31 dekabr 2022-ci il	18,346	478,074	1,377	497,797

Aşağıda Qrupun 31 dekabr tarixinə konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatında ədalətli dəyərlə əks etdirilməmiş maliyyə alətlərinin balans dəyərləri və ədalətli dəyərləri siniflər üzrə müqayisə edilir. Cədvəldə qeyri-maliyyə aktivlərinin və öhdəliklərinin ədalətli dəyərləri təqdim edilmir:

	Balans dəyəri 2023	Ədalətli dəyər 2023	Balans dəyəri 2022	Ədalətli dəyər 2022
Maliyyə aktivləri				
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	2,816,799	2,816,799	5,375,211	5,375,211
Mərkəzi banklarda məcburi pul qalıqları	1,823,961	1,823,961	470,293	470,293
Banklardan və digər maliyyə təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	1,571,285	1,571,285	1,488,178	1,488,178
Amortizasiya hesablanmış dəyərlə ölçülmüş qiymətli kağızlar	918,233	920,388	109,925	105,162
Müştərilərə verilmiş kreditlər	4,910,003	4,925,040	3,401,058	3,442,452
"Aqrarkredit" QSC-dən alınacaq məbləğlər	294,902	294,902	382,974	382,974
Digər maliyyə aktivləri	169,623	169,623	73,681	73,681
Maliyyə öhdəlikləri				
Banklar və digər maliyyə təşkilatları qarşısında öhdəliklər	577,300	577,300	82,001	82,001
Müştəri hesabları	10,261,807	10,264,739	11,252,021	11,252,021
"Aqrarkredit" QSC-yə ödəniləcək məbləğlər	61,950	61,950	63,030	63,030
Digər borc öhdəlikləri	229,053	229,053	229,025	229,025
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	496,968	480,111	504,403	497,797
Digər maliyyə öhdəlikləri	121,418	121,418	80,287	80,287

Aşağıda qiymətləndirmə mexanizmlərindən istifadə etməklə ədalətli dəyərlə qeydə alınmış maliyyə alətlərinin ədalətli dəyərinin müəyyən edilməsi təsvir olunur. Buraya alətləri qiymətləndirərkən bazar iştirakçılarının edəcəyi fərziyyələrin Qrup tərəfindən qiymətləndirilməsi daxildir.

Sabit dərəcəli maliyyə alətləri

Amortizasiya hesablanmış dəyərlə uçota alınan sabit dərəcəli maliyyə aktivləri və öhdəliklərinin ədalətli dəyəri ilk dəfə tanındığı zaman mövcud olan bazar faiz dərəcələrinin analoji maliyyə alətləri üçün təklif edilmiş cari bazar dərəcələri ilə müqayisə edilməsi yolu ilə qiymətləndirilir. Sabit faizli depozitlərin qiymətləndirilmiş ədalətli dəyəri analoji kredit riski və ödəmə müddəti olan borclar üçün pul bazarında qüvvədə olan diskont edilmiş pul vəsaitlərinin hərəkətləri əsasında hesablanır. Birjada buraxılmış borc alətlərinin ədalətli dəyəri elan edilmiş bazar qiymətlərinə əsaslanır. Buraxılmış istiqrazlar üçün bazar qiymətləri mövcud olmayanda ödəniş tarixinədək qalan müddəti nəzərə almaqla cari faiz dərəcəsi ilə gəlirlilik əyrisi əsasında diskont edilmiş pul vəsaitlərinin hərəkətləri modeli istifadə edilir.

İnvestisiya qiymətli kağızları

Hər hansı qiymətləndirmə metodları və ya qiymətin müəyyən edilməsi modellərindən istifadə etməklə qiymətləndirilən investisiya qiymətli kağızları əsas etibarlı ilə borc qiymətli kağızlarından ibarətdir. Bu qiymətli kağızların dəyəri bəzi hallarda yalnız bazarda müşahidə edilən məlumatları, digər hallarda isə bazarda həm müşahidə edilən, həm də müşahidə edilməyən məlumatları əks etdirən modellər vasitəsilə müəyyən edilir. Bazarda müşahidə edilməyən giriş məlumatlarına qarşı tərəfin gələcək maliyyə göstəriciləri, onun risk profili, eləcə də qarşı tərəfin fəaliyyət göstərdiyi sənaye sahəsi və coğrafi yurisdiksiya ilə bağlı iqtisadi fərziyyələr daxildir.

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

24. Ədalətli dəyərin ölçülməsi (davamı)**Ədalətli dəyər iyerarxiyası (davamı)**

Qrup Rusiya investisiya qiymətli kağızlarının ədalətli dəyərini iki mərhələli yanaşma ilə qiymətləndirir:

- ▶ Birinci mərhələ – hədəf investisiya kağızının bazarda alqı-satqısına, müvafiq iqtisadi göstəricilərinə yönəldilmiş birbaşa müşahidələrin aparılması;
- ▶ İkinci mərhələ – birbaşa müşahidələr mümkün olmadıqda hədəf investisiya kağızının qiymətləndirilməsi üçün investisiya qiymətli kağızları arasında müqayisəli müşahidələrin aparılması.

Yekun ədalətli dəyəri əldə etmək üçün nəticələrin çəkili hər bir müşahidənin nisbi gücünə əsaslanaraq müəyyənləşdirilir və müvafiq olaraq hesablanır.

25. Aktivlərin və öhdəliklərin ödəmə müddətlərinin təhlili

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2023-cü və 2022-ci il tarixlərinə olan aktivlər və öhdəliklər, Qrupun aktivləri realizasiya etmək hüququ və öhdəliyi yerinə yetirməli olduğu müqavilə müddətinin qalığı üzrə göstərilir. Müddət bitəndə Qrup aktivləri reallaşdırmaq hüququna və öhdəlikləri ödəmək öhdəliyinə sahib olur. Qrup, "1 il ərzində" müqavilə müddəti bitən aktivləri və öhdəlikləri cari, "1 ildən artıq" olanları isə uzunmüddətli hesab edir. Qrupun müqavilə ilə nəzərdə tutulmuş diskont edilməmiş ödəmə öhdəlikləri "Risklərin idarə edilməsi" adlı 23-cü Qeyddə göstərilir.

	2023			2022		
	1 il ərzində	1 ildən artıq	Cəmi	1 il ərzində	1 ildən artıq	Cəmi
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	2,816,799	-	2,816,799	5,375,211	-	5,375,211
Mərkəzi banklarda məcburi pul qalıqları	1,823,961	-	1,823,961	470,293	-	470,293
Banklardan və digər maliyyə təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	1,563,109	8,176	1,571,285	1,485,948	2,230	1,488,178
İnvestisiya qiymətli kağızları	761,078	1,291,191	2,052,269	1,540,640	1,186,877	2,727,517
Müştərilərə verilmiş kreditlər	2,031,590	2,878,413	4,910,003	1,580,105	1,820,953	3,401,058
"Aqrarkredit" QSC-dən alınacaq məbləğlər	100,000	194,902	294,902	101,687	281,287	382,974
Əmlak, avadanlıq və qeyri-maddi aktivlər	-	244,788	244,788	-	225,482	225,482
Cari mənfəət vergisi aktivləri	2,103	-	2,103	6,415	-	6,415
Təxirə salınmış mənfəət vergisi aktivləri	-	525	525	-	3,393	3,393
Digər aktivlər	181,913	30,781	212,694	65,619	31,479	97,098
Cəmi aktivlər	9,280,553	4,648,776	13,929,329	10,625,918	3,551,701	14,177,619
Banklar və digər maliyyə təşkilatları qarşısında öhdəliklər	577,300	-	577,300	82,001	-	82,001
Müştəri hesabları	9,825,463	436,344	10,261,807	10,992,621	259,400	11,252,021
"Aqrarkredit" QSC-yə ödəniləcək məbləğlər	61,950	-	61,950	63,030	-	63,030
Digər borc öhdəlikləri	54,929	174,124	229,053	99,610	129,415	229,025
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	496,968	-	496,968	13,964	490,439	504,403
Cari mənfəət vergisi öhdəlikləri	2,178	-	2,178	52,325	-	52,325
Təxirə salınmış mənfəət vergisi öhdəlikləri	-	55,085	55,085	-	37,794	37,794
Digər öhdəliklər	179,768	18,329	198,097	127,272	9,385	136,657
Cəmi öhdəliklər	11,198,556	683,882	11,882,438	11,430,823	926,433	12,357,256
Xalis (öhdəliklər)/aktivlər	(1,918,003)	3,964,894	2,046,891	(804,905)	2,625,268	1,820,363

Aktiv və öhdəliklərin ödəmə müddətlərinin uyğunluğu və nəzarət edilən uyğunsuzluğu Qrupun rəhbərliyi üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Uyğun olmayan mövqə gəlirliliyi və levereji artırsa da, gözlənilməz zərər riskini də artırır. Aktiv və öhdəliklərin ödəmə müddətləri və ödəmə müddəti başa çatanda faiz hesablanan öhdəlikləri münasib dəyərle əvəz etmək qabiliyyəti Qrupun likvidliyini, eləcə də onun faiz və məzənnə dəyişikliyi risklərinə məruz qalmasının qiymətləndirilməsində mühüm amillərdir.

Rəhbərlik hesab edir ki, müştərilərə ödəniləcək məbləğlərin əhəmiyyətli hissəsinin tələb əsasında ödənilməli olduğuna baxmayaraq, depozitlərin əmanətçilərin sayı və növünə görə diversifikasiyası və Qrupun keçmiş təcrübəsi həmin məbləğlərin Qrupu uzunmüddətli və sabit maliyyələşdirmə mənbəyi ilə təmin etdiyini göstərir. Həmçinin rəhbərlik əmindir ki, yaxın müddət ərzində müştərilərin depozitlərini iri həcmdə geri çəkməsi ehtimalı aşağıdır.

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

25. Aktivlərin və öhdəliklərin ödəmə müddətlərinin təhlili (davamı)

Qrupda ən böyük depozitlərə sahib olan müştərilər Qrupla uzunmüddətli əlaqələrə malik və aidiyyəti olan şəxslərə daxil olan müştərilərdir. Rəhbərlik hesab edir ki, yaxın gələcəkdə bu maliyyələşmə mənbəyi Qrup daxilində qalacaqdır və depozitlərin geri çəkilməsi halında likvidliyin təmin edilməsi üçün Qrupa kifayət qədər öncədən xəbərdarlıq ediləcəkdir.

ARMB-nin banklar üçün müəyyən etdiyi 30%-lik minimum likvidlik norması (Qrupun faktiki əmsalı 40%-dir) tənzimləyici tərəfindən bank sənayesində formalaşmış normal işgüzar təcrübəyə əsaslanan ağılabatan ehtiyat tədbiridir. Qrup tələb olunandan daha yüksək likvidlik əmsalına malikdir.

Qrupun ödəmə müddəti bir ildən çox olan əhəmiyyətli həcmdə investisiya qiymətli kağızlarına malik olmasına baxmayaraq, təcili likvidlik ehtiyacı yarandıqda, Bank belə qiymətli kağızların əhəmiyyətli hissəsini açıq bazarda sata bilər.

Qrup gündəlik olaraq Qrupun likvidliyinə nəzarət etmək üçün məsul olan Xəzinədarlıq Departamentini və Aktiv-Öhdəliklərin İdarəedilməsi Komitəsini yaratmışdır.

26. Aidiyyəti olan şəxslərə dair açıqlamalar

24 sayılı "Aidiyyəti olan şəxslərə dair açıqlamalar" MUBS-a uyğun olaraq tərəflər bu halda aidiyyəti hesab edilir ki, bir tərəf digər tərəfə nəzarət etmək və ya maliyyə və ya əməliyyat qərarlarının qəbul edilməsində mühüm təsir göstərmək iqtidarındadır. Hər bir potensial aidiyyəti tərəf münasibətlərini nəzərdən keçirdikdə, diqqət bu münasibətlərin yalnız hüquqi formasına deyil, mahiyyətinə də yönəldilməlidir. Aidiyyəti olan şəxslər arasında əməliyyatlar aidiyyəti olmayan şəxslər arasında əməliyyatlarla eyni şərtlər, müddət və məbləğdə aparılır.

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

26. Aidiyyəti olan şəxslərə dair açıqlamalar (davamı)

Aidiyyəti olan şəxslərlə əməliyyatların həcmi, 31 dekabr tarixinə qalıq balansları və il üzrə əlaqəli xərc və gəlir aşağıda göstərilir:

	2023		2022	
	Aidiyyəti olan şəxslərdə qalıqlar	Maliyyə hesabatları maddəsi altında cəmi kategoriya	Aidiyyəti olan şəxslərdə qalıqlar	Maliyyə hesabatları maddəsi altında cəmi kategoriya
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri - Hökumət orqanları və dövlət müəssisələri	722,171	2,816,799	1,134,605	5,375,211
Banklardan və digər maliyyə təşkilatlarından alınacaq məbləğlər - Hökumət orqanları və dövlət müəssisələri	1,508,289	1,574,780	1,463,777	1,491,726
İnvestisiya qiymətli kağızları - Hökumət orqanları və dövlət müəssisələri - Asılı müəssisələr	1,824,854 -	2,050,108	1,241,282 490	2,727,517
Müştərilərə verilmiş kreditlər, ümumi - Hökumət orqanları və dövlət müəssisələri - Qrupun əsas rəhbərlik heyəti	538,000 3,496	5,091,441	385,790 1,719	3,563,513
Müştərilərə verilmiş kreditlər üzrə dəyərsizləşmə zərərləri üçün ehtiyat - Hökumət orqanları və dövlət müəssisələri - Qrupun əsas rəhbərlik heyəti	(5,840) (32)	(181,438)	(2,086) (37)	(162,455)
Digər aktivlər - Hökumət orqanları və dövlət müəssisələri	49,907	212,694	3,010	97,098
"Aqrarkredit" QSC-dən alınacaq məbləğlər - Hökumət orqanları və dövlət müəssisələri	296,462	296,462	384,959	384,959
"Aqrarkredit" QSC-dən alınacaq məbləğlər üzrə dəyərsizləşmə zərərləri üçün ehtiyat - Hökumət orqanları və dövlət müəssisələri	(1,560)	(1,560)	(1,985)	(1,985)
Müştəri hesabları - Hökumət orqanları və dövlət müəssisələri - Qrupun əsas rəhbərlik heyəti	(6,391,001) (41)	(10,261,807)	(7,965,376) (1,330)	(11,252,021)
"Aqrarkredit" QSC-yə ödəniləcək məbləğlər - Hökumət orqanları və dövlət müəssisələri	(61,950)	(61,950)	(63,030)	(63,030)
Banklar və digər maliyyə şirkətlər qarşısında öhdəliklər - Hökumət orqanları və dövlət müəssisələri	(42,305)	(577,300)	(16,869)	(82,001)
Digər borc öhdəlikləri - Hökumət orqanları və dövlət müəssisələri	(214,519)	(229,053)	(229,025)	(229,025)
İstifadə edilməmiş kredit öhdəlikləri - Hökumət orqanları və dövlət müəssisələri - Qrupun əsas rəhbərlik heyəti	49,141 28	552,632	496,706 34	1,186,513
Akkreditivlər və zəmanətlər - Hökumət orqanları və dövlət müəssisələri	594,670	1,331,108	480,823	1,084,267
Balansdan kənar öhdəliklər üzrə ehtiyat - Hökumət orqanları və dövlət müəssisələri - Qrupun əsas rəhbərlik heyəti	(1,564) (3)	(14,705)	(1,572) -	(21,379)

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

26. Aidiyyəti olan şəxslərə dair açıqlamalar (davamı)

Grupun əsas rəhbərlik heyətinə ödənilən məbləğlər aşağıdakılardan ibarətdir:

	2023		2022	
	<i>Aidiyyəti olan şəxslərlə əməliyyatlar</i>	<i>Maliyyə hesabatları maddəsi altında cəmi kateqoriya</i>	<i>Aidiyyəti olan şəxslərlə əməliyyatlar</i>	<i>Maliyyə hesabatları maddəsi altında cəmi kateqoriya</i>
Əsas rəhbərlik heyətinə ödənişlər				
- İşçilərə qısamüddətli ödənişlər	(18,436)	(188,101)	(15,417)	(151,027)
Cəmi	(18,436)		(15,417)	

Əsas rəhbərlik İdarə Heyəti üzvlərdən, İcraçı Direktorlardan və departament direktorlarından ibarətdir və 31 dekabr 2023-cü il tarixinə onlara ümumi ödəniş 18,436 min AZN təşkil etmişdir.

31 dekabr 2023-cü və 2022-ci il tarixlərində başa çatan illər üzrə konsolidasiya edilmiş mənfəət və ya zərər və digər ümumi gəlir haqqında hesabatla əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlarda tanınmış aşağıdakı məbləğlər daxil olmuşdur:

	2023		2022	
	<i>Aidiyyəti olan şəxslərdə qalıqlar</i>	<i>Maliyyə hesabatları maddəsi altında cəmi kateqoriya</i>	<i>Aidiyyəti olan şəxslərdə qalıqlar</i>	<i>Maliyyə hesabatları maddəsi altında cəmi kateqoriya</i>
Faiz gəliri		787,709		595,769
- Hökumət orqanları və dövlət müəssisələri	137,779		145,089	
- Qrupun əsas rəhbərlik heyəti	226		112	
Faiz xərci		(151,875)		(111,105)
- Hökumət orqanları və dövlət müəssisələri	(84,025)		(74,674)	
- Qrupun əsas rəhbərlik heyəti	(7)		(2)	
Faiz hesablanan aktivlər üzrə dəyersizləşmə zərərləri / zərərlərin qaytarılması		(7,848)		(36,192)
- Hökumət orqanları və dövlət müəssisələri	(2,935)		618	
- Qrupun əsas rəhbərlik heyəti	(22)		(27)	
Xarici valyuta ilə əməliyyatlardan gəlirlər – dilinq		84,642		107,950
- Hökumət orqanları və dövlət müəssisələri	29,027		29,158	
- Qrupun əsas rəhbərlik heyəti	4		5	
Haqq və komissiya gəliri		160,328		117,239
- Hökumət orqanları və dövlət müəssisələri	41,539		37,250	
- Qrupun əsas rəhbərlik heyəti	10		7	
Haqq və komissiya xərci		(91,889)		(47,790)
- Hökumət orqanları və dövlət müəssisələri	(9,422)		(11,848)	
Əməliyyat xərcləri		(314,121)		(250,452)
- Hökumət orqanları və dövlət müəssisələri	(21,555)		(17,730)	
- Qrupun əsas rəhbərlik heyəti	(18,436)		(15,417)	

27. Kapital adekvatlığı

Grup fəaliyyətinə məxsus olan risklərdən qorunmaq məqsədilə kapital bazasını fəal şəkildə idarə edir. Qrupun kapitalının adekvatlığı 1988-ci ilin Bazel Kapital Razılaşmasının təyin etdiyi əmsallarla idarə edilir və tənzimləyicinin müəyyən etdiyi əmsallardan istifadə edilməklə nəzarət edilir.

Grup tərəfindən kapitalın idarə edilməsi siyasətinin əsas məqsədi – Qrupda kapitalla bağlı müəyyən olunmuş xarici tələblərin yerinə yetirilməsinin, habelə fəaliyyətin həyata keçirilməsi və səhmdarların dəyərinin maksimal artırılması məqsədilə yüksək kredit reytinginin və kapitalın adekvatlığı reytinglərinin dəstəklənməsinin təmin edilməsidir.

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

27. Kapital adekvatlığı (davamı)

Qrup iqtisadi şərait və fəaliyyətinin risk xüsusiyyətləri dəyişdikcə kapital strukturunu idarə edir və müvafiq düzəlişlər aparır. Kapitalın strukturunu saxlamaq və ya bu strukturda düzəlişlər etmək məqsədilə Qrup səhmdarlara dividend ödənişləri məbləğində düzəlişlər edə, kapitalı səhmdarlara qaytara və ya kapital qiymətli kağızlarını buraxa bilər. Keçən illərlə müqayisədə məqsəd, siyasət və proseslərdə ciddi dəyişikliklər baş verməmişdir.

Tənzimləyicinin təyin etdiyi kapitalın adekvatlığı əmsallarına uyğunluq hər ay onların hesablanması təsvir edən, Qrupun Baş Maliyyə İnzibatçısı tərəfindən təhlil edilib imzalanan hesabatlar vasitəsilə monitorinq edilir.

Tənzimləyici kapital adekvatlığı əmsalı

ARMB banklardan nizamlayıcı kapital üçün minimal 1-ci dərəcəli kapital və cəmi kapital adekvatlığı əmsalını risk dərəcəsi üzrə ölçülmüş aktivlərin müvafiq olaraq 6% və 12% dərəcəsində saxlamağı tələb edir. 31 dekabr 2023-cü il tarixinə Bank həmin tələblərə əməl etmişdir.

1988-ci ilin Bazel Kapital Razılaşması əsasında kapitalın adekvatlığı əmsalı

Qrupun beynəlxalq risk əsaslı kapital adekvatlığı əmsalı, 1988-ci ilin Bazel Kapital Sazişinə uyğun olaraq, sonrakı dəyişikliklər və bazar risklərini ehtiva edən düzəlişlər ilə hesablanır.

31 dekabr 2023-cü və 2022-ci il tarixlərinə bu əmsallar Bazel Sazişinə əsasən minimum 8.0% əmsaldan yuxarı olmaqla aşağıdakı kimi olunmuşdur:

	<u>2023</u>	<u>2022</u>
1-ci dərəcəli kapital	2,014,526	1,789,105
2-ci dərəcəli kapital	174,183	124,676
Çıxılsın: kapitaldan tutulmalar	(99,688)	(80,169)
Cəmi kapital	<u>2,089,021</u>	<u>1,833,612</u>
Risk dərəcəsi üzrə ölçülmüş aktivlər	5,997,500	5,235,583
1-ci dərəcəli kapital əmsalı	33.59%	34.17%
Cəmi kapital əmsalı	34.83%	35.02%